

YRITTÄJÄT OSANA KUOPION KAUPUNKIKESKUSTAN UUDISTAMISTA

Johanna Savolainen 242507

Yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tiedekunta

Historia- ja maantieteiden laitos

Yhteiskuntamaantieteen pro gradu -tutkielma

Ohjaaja: Ilkka Pyy

Helmikuu 2016

Tutkielma käsittelee Kuopion kaupunkikeskustan uudistusta yrittäjien näkökulmasta. Keskustojen kehittäminen on tullut 2000-luvulla entistä ajankohtaisemmaksi keinoksi pysyä kilpailussa mukana keskustan ulkopuolisten kauppakeskittymien kanssa. Kehittämisen tavoitteena on lisätä keskustan elävyyttä, vetovoimaa ja saavutettavuutta. Tutkielmassa selvitetään, millä tavoin yrittäjät ovat olleet Kuopion uudistuksessa mukana ja miten heidät on otettu huomioon siinä. Lisäksi tarkastellaan, millaisia vaikutuksia uudistus on tuonut erityisesti yrittäjille ja heidän liiketoiminnalleen sekä selvitetään, millaisena keskustan tulevaisuus näyttäytyy. Tutkielma asemoituu osaksi kaupunkimaantieteen tutkimuskenttää. Teoreettisena viitekehyksenä työssä toimii maantieteellinen tilan käsite, kaupunkisuunnittelun teoriat, vuorovaikutteisuus osana kaupunkisuunnittelua, elinkeinopolitiikka ja regiimateoria, jotka sidotaan keskustauudistuksen olemukseen ja tavoitteisiin.

Tutkielman aineistona käytettiin yrittäjien ja asiantuntijoiden haastatteluita. Yrittäjähaastateltaviksi valikoitui sekä pienyrittäjiä että ketjuyrittäjiä Kuopion keskustan alueelta, ja haastatteluita tehtiin kuusi kappaletta. Asiantuntijahaastatteluita tehtiin neljä kappaletta, ja haastateltaviksi valittiin henkilöitä, jotka olivat olleet mukana uudistusprosessissa. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluin ja aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla luokittelemalla vastausten yhtäläisyyksiä.

Yrittäjien huomiointi uudistuksessa jäi melko vähäiseksi. Parannettavaa olisi ollut kaupungin puolelta niin tiedottamisessa kuin yrittäjien näkemysten huomioimisessakin. Kiinteistönomistajat mainittiin tärkeämmäksi osapuoleksi kaupungin kanssa, kun suunnitellaan ja toteutetaan keskustan uudistushankkeita. Uudistuksen lopputulokseen oltiin pääasiallisesti tyytyväisiä ja erityishuomiota saivat keskustan nykyaikainen ilme sekä kävelykeskustan olemus. Haittapuolina uudistuksessa mainittiin sen massiivisuus, pitkittyminen, asiakasmäärien lasku ja sitä kautta yritysten toimintamahdollisuuksien heikentyminen. Suurin osa haastateltavista koki kuitenkin uudistuksen olleen tarpeellinen ja negatiivisten vaikutusten häviävän ajan myötä. Keskustan tulevaisuus nähtiin valoisana ja elävyyden uskottiin lisääntyvän muun muassa tapahtumien, yhteistyön sekä jatkuvan kehittämisen avulla.

Keskustauudistuksen tavoitteena oli turvata Kuopion keskustan tulevaisuus lisäämällä elävyyttä ja vetovoimaa sekä parantamalla saavutettavuutta. Tutkielma osoitti, että pitkäksi venynyt uudistusprosessi heikensi tavoitteiden saavuttamista, vaikkakin kaikkia näitä tavoitteita on jo nähtävissä.

Tekijä: Johanna Savolainen

Opiskelijanumero: 242507

Tutkielman nimi: Yrittäjät osana Kuopion kaupunkikeskustan uudistamista

Tiedekunta/oppiaine: Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta/yhteiskuntamaantiede

Sivumäärä: 94 + 4 liitettä

Aika ja paikka: 11.2.2016, Kuopio

Työn laatu: Pro gradu -tutkielma

Avainsanat: keskustauudistus, kaupunkikeskusta, elinkeinoelämä, yhteistyö

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KAUPUNKIKESKUSTAN KEHITTÄMINEN.....	8
3 KESKUSTAUUDISTUS JA TILAN TUOTTAMINEN	12
3.1 Kaupunkimaantieteellinen tutkimus.....	12
3.2 Kaupunki tilana	13
3.3 Tilan monet ulottuvuudet	15
4 KESKUSTAUUDISTUS JA KAUPUNKISUUNNITTELU	19
4.1 Kaupunkisuunnittelu ja suunnitteluteoriat.....	19
4.2 Kaupunkisuunnittelun vuorovaikutteisuus	23
4.3 Kaupunkisuunnittelun ilmapiiri.....	26
5 KESKUSTAUUDISTUS ELINKEINOJEN EDISTÄJÄNÄ	29
5.1 Elinkeinopolitiikka Suomessa	29
5.2 Elinkeinopolitiikan keinot ja tehtävät.....	30
5.3 Elinkeinopolitiikan lähestymistavat	32
5.4 Regiimateoria elinkeinopolitiikan selittäjänä.....	33
6. KESKUSTAUUDISTUKSEN TAVOITTEET: KOHTAAMISIA, KAUPPAA JA VETOVOIMAA.....	36
7 KUOPIO JA KAUPUNKIKESKUSTAN UUDISTUS.....	38
7.1 Kuopio – Savon sydän.....	38
7.2 Kuopion kaupunkikeskustan uudistaminen.....	39
7.2.1 Uudistuksen lähtökohdat	39
7.2.2 Uudistuksen vaiheita.....	42
8 AINEISTOT JA MENETELMÄT	45
8.1 Teemahaastattelut aineistonkeruumenetelmänä	45
8.1.1 Yrittäjähaastattelut.....	47
8.1.2 Asiantuntijahaastattelut.....	48
8.2 Sisällönanalyysi aineiston analyysimenetelmänä.....	50
9 TULOKSET	53
9.1 Yrittäjien näkemyksiä keskustauudistuksesta	53
9.1.1 Tiedottamisen ja vuorovaikutuksen puute	53
9.1.2 Ei niin hyvää, ettei jotain pahaakin.....	56
9.1.3 Valon pilkahduksia	62

9.2 Asiantuntijoiden näkemyksiä keskustauudistuksesta.....	67
9.2.1 Viestintä, johon opittiin prosessin aikana.....	67
9.2.2 Haastava uudistus, upea lopputulos.....	70
9.2.3 ”Mahdollisuuksien tori”.....	74
9.3 Yrittäjärühmät ja -yhdistykset keskustauudistuksessa.....	78
10 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	81
LÄHTEET.....	89
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Erilaiset keskustojen kehittämishankkeet ovat lisääntyneet runsaasti viimeisen parinkymmenen vuoden aikana. Taustalla vaikuttaa useiden kaupunkikeskustojen vetovoiman heikkeneminen keskustan ulkopuolisten kaupallisten keskittymien lisääntymisen vuoksi. Nykyajan kuluttajat vaativat asioinnilta helppoutta, nopeutta ja palveluiden monipuolisuutta. Ihmiset ovat valmiita ajamaan pitkiäkin matkoja kauppakeskuksiin, joissa auton voi jättää ilmaiseen parkkiin, ja joissa voi tehdä ostoksia ja viettää vapaa-aikaa saman katon alla. (Hyvönen 2010: 22; Manelius 2008: 18.) Kauppakeskuskulttuurin voimistuessa kaupunkikeskustojen kehittäminen on tullut erittäin ajankohtaiseksi, ja kaupungit ovatkin alkaneet panostaa keskustojen elävyyteen uudistamalla kaupunkitilan rakenteita.

Kehittämishankkeiden avulla keskustoista pyritään tekemään eläviä, houkuttelevia ja vilkkaita kauppapaikkoja, joihin ihmisten on mukava tulla asioimaan ja viihtymään. Tavoitteena on ennen kaikkea luoda hyvät olosuhteet liike-elämälle, sillä keskustojen vetovoima syntyy nimenomaan kaupallisesta toiminnasta. Hyvät toimintamahdollisuudet takaavat monipuolisten yritysten saamisen keskustoihin, mikä houkuttelee ihmisiä asioimaan yrityksissä ja samalla viettämään aikaa keskustoissa. Lisäksi kehittämisen tarkoituksena on luoda ihmisille turvallinen ja viihtyisä kaupunkiympäristö, jonne on miellyttävä ja helppo tulla kuluttamaan tai viettämään aikaa. Elävää kaupunkikeskustaa tavoiteltaessa on tärkeintä luoda kaupunkiympäristöstä toimiva ja riittävän tiivis kokonaisuus, joka tarjoaa monia mahdollisuuksia kaikille kaupunkitilaa käyttäville toimijoille. (Heikkilä, Karppinen ja Santasalo 1998: 94–95, 111, 105.)

Keskustojen kehittämishankkeita on syntynyt runsaasti 1990-luvun puolivälin jälkeen. Esimerkiksi Ympäristöministeriö toteutti erilaisia selvityksiä kaupunkikeskustojen kehittämiseksi 1990-luvulla. Niiden tarkoituksena oli muun muassa selvittää kaupunkikeskustojen ja kävelykeskustojen ominaisuuksia, millainen on hyvä kaupunkikeskusta tai kävelykeskusta sekä mitä kaikkea keskustojen kehittäminen vaatii. Yksi näistä hankkeista oli Parempi kaupunkikeskusta -projekti, johon valittiin seitsemän kaupunkia. Kaupungit olivat Hämeenlinna, Kajaani, Lieksa, Lohja, Rovaniemi, Seinäjoki ja Uusikaupunki. Jokaiseen niistä laadittiin oma kaupunkikeskustan kehittämisohjelma, joissa painotettiin liikennejärjestelmien muokkaamista toimiviksi kokonaisuuksiksi. (ks. Heikkilä ym. 1998.)

Ympäristöministeriön tekemät julkaisut olivat lähtölaukaus kaupunkikeskustojen kehittämishankkeille, ja 2000-luvulla onkin toteutettu runsaasti erilaisia keskustaudistuksia. Hankkeissa on keskitytty muun muassa kävelykatujen ja toripysäköintien rakentamiseen, omaleimaisen kaupunkikulttuurin luomiseen sekä kaupallisten toimijoiden elinvoiman kehittämiseen. Vuonna 2014 julkaistiin Elävät kaupunkikeskustat ry:n julkaisema Citybook' 14 – Keskustan kehittämisen käsikirja, jota mainostettiin maailman ensimmäisenä suomalaisena oppaana keskustojen kehittämiseksi. Kirja esittelee viiden kaupungin kehittämishankkeiden onnistumistarinan ja siten rohkaisee muita kaupunkeja keskustojen kehittämiseen. Kirjassa esitellyt kaupungit ovat Rauma, Kotka, Kokkola, Mikkeli ja Kemi, ja jokainen niistä on tullut valituksia vuoden kaupunkikeskustaksi. (ks. Elävät kaupunkikeskustat ry 2014.)

Kaupunkikeskustojen kehittämistä on jonkin verran tutkittu suomalaisessa kontekstissa. Nevalainen (2004) on pohtinut väitöskirjassaan Joensuun kaupunkikeskustan kehittämistä diskursiivisena prosessina. Hän tarkasteli tutkimuksessaan tiedon ja vallan suhdetta: paikallisen tiedon ja hallinnan rakentumisesta sekä erilaisten intressiryhmien ja niiden asemien muodostumisesta. Akkila (2013 ja 2015) on tutkinut Lahden keskustan kehittämistä kahdesta näkökulmasta. Ensimmäisessä tutkimuksessaan hän selvitti, mikä merkitys kivijalkakaupoilla on Lahden keskustan elävyyden kannalta ja kuinka kivijalkayrittämistä voisi edistää. Toisen tutkimuksen idea lähti keskusta-alueen kehittämättömästä kävelykeskustasta. Akkila päätti selvittää, mikä tekee keskustan kehittämisestä niin vaikeaa ja pohti Lahden tapausta regiimateorian avulla. Manelius (2008) selvitti tutkimuksessaan pyöräilyn ja jalankulun kehittämistä kaupunkikeskustan elävyyden edistämiseksi. Kuten tutkimuksista voi huomata, keskustan kehittämistä voi lähestyä hyvin monista näkökulmista.

Keskustaudistuksia on tutkittu elinkeinoelämän näkökulmasta melko vähän, vaikka kaupallinen toiminta keskustassa on elävyyden ja vetovoimaisuuden perusta. Tästä syystä halusin lähestyä keskustan kehittämistä liike-elämän näkökulmasta ja selvittää, saavatko yrittäjät ansaitsemansa huomion keskustojen kehittämishankkeissa. Tutkielman mielenkiinto kohdistuu keskustan yrittäjiin Kuopion keskustaudistuksessa. Lähestyn aihetta seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Millä tavoin yrittäjät ovat olleet mukana keskustan uudistamisessa ja kuinka heidät on otettu huomioon?
2. Millaisia yrittäjäryhmiä/-yhdistyksiä uudistuksessa on ollut mukana ja millaisin tavoittein?
3. Millaisia vaikutuksia uudistuksella on ollut ja miten se näkyy erityisesti yritysten toiminnassa?
4. Millaisena Kuopion keskustan tulevaisuus nähdään?

Kuopion kaupunkikeskustan uudistushanke on yksi 2010-luvun keskustauudistuksista. Uudistus oli monivaiheinen prosessi, joka pitkittyi lähes kaksi vuotta ja toi lisäkustannuksia miljoonia euroja. Uudistusprosessi alkoi Alatori-hankkeella keväällä 2010 ja päättyi kävelykatujen valmistumiseen loppukesästä 2014. Kehittämisen lähtökohtana oli tukea keskustan elävyyttä, parantaa kaupallisten toimijoiden kilpailukykyä siellä sekä kehittää keskusta-aluetta toimivana jalankulku- ja joukkoliikennekaupunkina (Sito Oy 2008: 5). Elävyyttä, vetovoimaa ja saavutettavuutta pyrittiin parantamaan toripysäköinnin laajennuksella, kävely- ja joukkoliikennekatujen rakentamisella sekä kiinteistöjen saneerauksilla. Uudistushanke oli hyvin kokonaisvaltainen, joka kosketti kaikkia keskustassa toimivia ja asioivia intressiryhmiä. Suurimmissa vaikeuksissa olivat keskustan yrittäjät, sillä torikannen aukaisu ja suljetut kadut ajoivat asiakkaat kaupungin laitamilla sijaitseviin kauppakeskuksiin, mikä aiheutti yrityksille liikevaihtomenetyksiä ja osa joutui jopa sulkemaan liikkeensä ovet.

Valitsin tutkielman aiheen omien mielenkiinnon kohteideni ja sen ajankohtaisuuden vuoksi. Kaupunkisuunnittelu on kiehtonut minua jo pitkään, joten halusin tutkia ajankohtaista aihetta, joka olisi osa kaupunkisuunnittelua ja kaupunkitilan muutosta. Aloin pohtia aihetta syksyllä 2014, jolloin Kuopion keskustauudistus oli juuri valmistunut. Halusin ehdottomasti valita kyseisen tapauksen tutkielman aiheeksi, sillä olenhan kotoisin Kuopiosta. Näkökulmaksi valikoituivat yrittäjät siitä syystä, että halusin selvittää, millainen rooli yrittäjillä on keskustojen kehittämishankkeissa. Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö on erittäin tärkeää keskustojen kehittämisessä, ja vuorovaikutus on avainsana hankkeiden onnistumisessa (ks. esim. Elävät kaupunkikeskusta ry 2014). Halusin korostaa tutkielmassani tätä ja selvittää, miten Kuopion uudistuksessa onnistuttiin yhteistyössä. Pääsin seuraamaan keskustan kehittymistä hyvinkin läheltä ja voisin sanoa, että minulla oli siitä myös omakohtaista kokemusta. Asuin remontin aikaan Kuopiossa ja seurasin eri medioita, joten tietopohjani aiheesta oli jo tätä kautta melko runsas. Toisekseen, vanhempani omistavat yrityksen Kuopion keskustassa, joten pääsin jo tuolloin näkemään, millaisia vaikutuksia uudistus sai yrityksissä aikaan. Tutkimusongelma ja siitä johdetut kysymykset syntyivät halusta tutkia yrittäjien mahdollisuuksia toimia keskustan kehittämisessä mukana, ja toisaalta halusta selvittää, miten yrittäjät ylipäänsä kokevat tällaisen massiivisen uudistushankkeen.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää miettiä objektiivisuutta ja subjektiivisuutta. Hyvä tutkimus on sellainen, joka on tutkijalle itselleen tuttu, mutta jota hän pystyy tarkastelemaan neutraalisti ilman, että omat ennako-oletukset ja asenteet vaikuttavat tutkimuksen tekoon ja tuloksiin. Grönforsin (1982) mukaan tutkimuksen kannalta subjektiivisuus on tärkeää, sillä mitä läheisempi suhde tutkijalla on tutkittavaan ilmiöön, sitä todellisempaa ja syvällisempää tietoa

aiheesta on mahdollista saada (viitattu Saaranen–Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkimuksen tekoon on kuitenkin asennoiduttava niin, että henkilökohtaiset mielipiteet eivät heikennä tutkimuksen luotettavuutta. Tästä syystä objektiivisuus on tärkeää, vaikka täydellinen pyrkimys siihen on lähes mahdottomuus. Pysin lähestymään omaa aiheitani puolueettomasti, vaikka minulla onkin omakohtaista kokemusta uudistuksesta.

Tutkielma etenee niin, että aluksi esittelen aiheen kannalta oleellisen teoreettisen taustan, jonka jälkeen siirryn tutkielman empiiriseen osioon. Luvussa kaksi taustoitan keskustojen kehittämistä sekä syvennyn tarkastelemaan, mitä kaupunkikeskustojen kehittäminen tarkoittaa, miksi niitä tehdään ja millainen on hyvä kaupunkikeskusta. Kolmannessa luvussa sidon tutkielman maantieteelliseen tutkimustraditioon. Tarkastelen tilan käsitettä kaupunkitilan näkökulmasta sekä lähestyn keskustauudistuksia erilaisten tilalottuvuuksien avulla. Neljännessä luvussa pohdin keskustauudistuksia kaupunkisuunnittelun näkökulmasta. Käsittelen siinä kaupunkisuunnittelun teorioita, vuorovaikutuksellisuutta sekä kaupunkisuunnittelua regiimateorian valossa. Viidennessä luvussa pohdin keskustauudistuksia elinkeinojen edistäjinä. Tarkastelen elinkeinopolitiikkaa, sen tavoitteita ja lähestymistapoja lähemmin sekä sidon regiimateorian elinkeinopolitiikkaan. Luvussa kuusi pyrin johtamaan teoreettisesta viitekehyksestä yleisemmän tason kysymyksiä, jotka nousevat tämän tutkielman aiheessa esiin.

Luku seitsemän aloittaa tutkielman kohteena olevan kaupungin tarkastelun, kun taustoitan siinä Kuopion keskustauudistuksen tavoitteita ja prosessin vaiheita. Luvusta kahdeksan alkaen tarkastelen tutkielman empiiristä osiota. Esittelen siinä tutkielmassa käytetyt aineistot ja menetelmät. Yhdeksännessä luvussa esittelen tutkielman tulokset niin, että aluksi käyn läpi yrittäjien tulokset ja sen jälkeen asiantuntijoiden. Luvun kolmannessa alaluvussa tarkastelen molempia aineistoja yhdessä. Viimeisessä luvussa nostan esiin tärkeimpiä tutkimustuloksia ja teen niistä johtopäätöksiä peilaten tuloksia teoreettiseen viitekehykseen.

2 KAUPUNKIKESKUSTAN KEHITTÄMINEN

Keskustojen kehittäminen alkoi yleistymään vasta 1990-luvulla. Erityisesti 1990-luvun lama ja sen seurauksena tapahtuneet muutokset kaupan ja palveluiden markkinatilanteessa edistivät erilaisten keskustojen uudistushankkeiden aloittamista. Ympäristöministeriön toteuttamat hankkeet käynnistivät keskustojen uudistamisbuumin, jonka seurauksena noin 70 kunnassa oli tuohon aikaan aloitettu suunnitelmat keskustojen kehittämiseksi ja 23 kuntaa oli jo aloittanut tai aloittamassa keskustan uudistusprosessia (Kulmanen 2014: 4).

Heikkilän, Karppisen ja Santasalon (1998) mukaan hyvä kaupunkikeskusta on sellainen, jossa on ihmisiä. Se kertoo keskustan vetovoimasta, kun ihmiset tahtovat tulla viihtymään ja oleilemaan sinne. Ihmisten houkutteluun keskustaan tarvitaan ensinnäkin riittävä ja monipuolinen kaupallinen toiminta; keskustassa tulee olla sekä erikoiskauppoja että suurempia palvelukokonaisuuksia ja palveluiden sijoittumisen tulee olla tiiviistä ja johdonmukaista. Toisekseen keskustan viihtyvyys on olennaista elävälle kaupunkikeskustalle. Se taataan oikeanlaisella fyysisellä kaupunkirakenteella, mikä tarkoittaa, että toiminnot sijaitsevat lähellä toisiaan ja niihin pääsyä on helpotettu hyvällä saavutettavuudella. Myös kaupunkikuvalla ja keskustan visuaalisilla ominaisuuksilla on merkitystä keskustassa viihtymiseen. Kolmanneksi hyvä kaupunkikeskusta vaatii yhteisöllisen kaupunkikulttuurin, joka vetää ihmisiä keskustaan ilman erillistä syytä. (Heikkilä ym. 1998: 23, 94–95, 96–97.)

Kaupunkikeskustan tulee olla saavutettavissa kaikilla kulkumuodoilla aina jalankulusta autoiluliikenteeseen. Keskustaan tullaan usein kulkuvälineillä, mutta asiointi siellä tapahtuu kävellen. Tästä syystä hyvässä kaupunkikeskustassa on huomioitu riittävä ja ennen kaikkea turvallinen jalankulku. (Heikkilä ym. 1998: 49, 103.) Tämä taataan tarpeettoman liikenteen vähentämisellä keskustassa ja katujen muuttamisella kävelykaduiksi. Tällöin joukkoliikenne ja mahdollisesti myös huoltoliikenne kulkevat ydinkeskustassa kävelykatujen välittömässä läheisyydessä, mutta yksityisautoilua sen sijaan on vähennetty ydinkeskustan alueelta.

Saavutettavuuteen liittyy myös pysäköintijärjestelmä ja sen toimivuus keskustassa. Pysäköintilaitokset helpottavat parkkipaikan löytämistä, kun paikkaa ei tarvitse etsiä kadun varrelta. Ne myös selkiyttävät keskustan liikennejärjestelyitä ja tekevät keskustoista toimivia kokonaisuuksia, kun ylimääräinen autoilu vähenee pysäköintipaikan etsimisen tarpeen poistuessa. Lisäksi pysäköintipaikkojen käytön on nähty lisääntyvän pysäköintilaitosten myötä. (Heikkilä,

Santasalo ja Karppinen 1996: 32.) Laitosten käyttöaste nousee kuitenkin vain, jos pysäköinnin ohjausjärjestelmä on kunnossa. Opasteiden pitäisi olla riittävät aina pääteiltä asti, jotta pysäköintijärjestelmä tukisi hyvää ja saavutettavaa kaupunkikeskustaa. (Heikkilä ym. 1998: 110.)

Kaupunkikeskustojen uudistamishankkeet ovat usein hyvin kokonaisvaltaisia projekteja, joissa muokataan niin liikennejärjestelyitä kuin kaupunkiympäristöä ja sen toimintojakin. Useimmiten tärkeimpänä kehittämiskohteenä nähdään liikennejärjestelyt, johon suunnittelussa kiinnitetäänkin ensimmäisenä huomiota. Liikennejärjestelyiden uudelleen muokkaukseen kuuluvat kävelykatujen rakentaminen sekä joukkoliikenteen ja yksityisautoilun tieverkkojen muuttaminen. (Heikkilä ym. 1998: 8.) Suomi oli vielä 1990-luvulle tultaessa jäänyt jälkeen muista Pohjoismaista kävelykatujen rakentamisessa. Kävelykeskustojen rakentamista olivat hidastaneet lähinnä resurssien puute, kaupunkirakenteelliset seikat sekä erityisesti elinkeinoelämän suhtautuminen kävelykatuihin, sillä tuohon aikaan niiden haittavaikutuksia ei ollut vielä tutkittu. 1990-luvun puolivälissä kävelykeskustojen lukumäärä oli kohonnut kuitenkin jo lähelle kahtakymmentä, ja siitä eteenpäin keskustan kävelykatujen määrä kaupungeissa alkoi lisääntyä reippaasti kehittämishankkeiden myötä. (Heikkilä ym. 1996: 4, 8, 22–23, 96.) Nykyisin Suomessa on kävelykatukaupunkeja jo 34 (Wilhelms 2013) ja kehittämishankkeita syntyy edelleen.

Heikkilä ym. (1998: 115) korostavat kävelykatujen rakentamista keskustan kaupallisen toiminnan edistäjinä. Monet kävelykeskustakaupungit ovat osoittaneet, kuinka kävelykadut ovat lisänneet keskustan vetovoimaa ja tehneet keskustasta vahvan kilpailijan sen ulkopuolella sijaitseville kauppakeskuksille ja automarketeille. Elävät kaupunkikeskustat ry:n julkaisema Citybook' 14 osoittaa kuitenkin, että täysin autoton keskusta ei nykypäivänä houkuttele ihmisiä. Useat esimerkit autoilun sallivista kävelykeskustoista näyttävät, että keskusta voi olla turvallinen ja viihtyisä myös autoliikenteen kanssa. Kysymys on siitä, kuinka nämä kävelykeskustat on toteutettu. Esimerkiksi Vanhan Rauman ja Kotkan muutokset katutilassa osoittavat, että jalankulun ja yksityisautoilun oikea suhde takaa vetovoimaisen keskustan. (ks. Elävät kaupunkikeskustat ry 2014.)

Heikkilän ym. (1998: 115) mukaan kävelykatujen viihtyisyys takaa sen, että ihmiset haluavat tulla keskustaan asioimaan ja viettämään aikaa sinne. Jos kauppa sijaitsee kävelykadun varrella, on kävelykadun merkitys liike-elämälle vielä suurempi; tällöin asiakas on välittömässä yhteydessä yritykseen ja todennäköisyys, että asiakas päättää asioida yrityksessä on suurempi kuin jos myymälä sijaitsisi ydinkeskustan ulkopuolella (Heikkilä ym. 1998: 115–116). Myös torit voivat olla kävelykatujen tapaan keskeisiä paikkoja keskustassa (Heikkilä ym. 1996: 35). Esimerkiksi Kuopion tapauksessa tori on keskeisempi osa keskustaa kuin uudet kävelykadut. Kuopio on tunnettu

toristaan, ja jo vuosisatojen ajan se on ollut ihmisten kokoontumispaikka. Kävelykadut ympäröivät toria, mutta niiden rooli on ennemminkin toimia jalankulkureittinä kuin kaupp- ja kulttuuritoiminnan paikkana.

Kaupunkikeskustojen kehittämiseen kuuluu katutilan muokkaamisen lisäksi myös liike-elämän toimintojen järjestäytyminen sekä siihen liittyvän asiointiympäristön muuntaminen sellaiseksi kokonaisuudeksi, että se palvelee kaikkia kaupunkilaisia mutta ennen kaikkea yrittäjiä ja kiinteistönomistajia. Yksi tärkeimmistä syistä, jonka vuoksi keskustauudistuksia tehdään, on elinkeinoelämän toiminnan turvaaminen keskustoissa. Ihmiset tulevat useimmiten keskustaan hakemaan kaupallisia palveluita tai hyödykkeitä, minkä vuoksi kaupankäynti on suurin tekijä, joka vetää ihmisiä keskustaan. Kaupallinen toiminta takaa ihmisten asioinnin jatkuvuuden mutta myös muiden palveluiden ja toimintojen tarpeen, kun ihmiset käyttävät näitä palveluita kaupallisten palveluiden lisäksi. (Heikkilä ym. 1996: 15; Heikkilä ym. 1998: 111.)

Hyvä kaupallinen rakenne takaa toimivan ja vetovoimaisen kaupunkikeskustan, mutta toisaalta myös kaupunkiympäristön ja sen rakenteen on oltava selkeitä, jotta yritykset pystyvät menestymään siellä. Kaupallisten palveluiden keskittyminen tietylle alueelle lisää keskustassa asiointia, sillä silloin palvelut ovat helposti saavutettavissa ja asiointi onnistuu yhdellä pysäköintikerralla. (Heikkilä ym. 1996: 32, 106; Heikkilä ym. 1998: 8, 30.) Kaupunkikeskustassa usein yksi suuri kauppakeskus on parempi kuin monta pientä, sillä palvelut saman katon alla tekevät asioinnista entistä vaivattomampaa, mikä on kuluttajalle tärkeää. Keskustauudistuksissa on syytä huomioida myös viihtyisän asiointiympäristön luominen. Tämä tarkoittaa niin yritysten ja kiinteistöjen lähiympäristöä kuin niiden ulkonäköäkin. Myymälöiden ympäristön on oltava siisti ja houkutteleva samoin kuin yritysten ulkonäön: rapistuneet materiaalit ja menneisiin vuosikymmeneihin jämähtänyt ulkoinen olemus eivät vaikuta ainakaan positiivisesti yrityksen liiketoimintaan. Myös myymälän sisätiloilla sekä nykyaikaisilla ja trendikkäillä tuotteilla ja palveluilla on merkitystä. (Heikkilä ym. 1998: 116.)

Asiointiympäristöön liittyen ja elinkeinoelämän kannalta yksi tärkeä asia keskustojen kehittämisessä on myös pysäköinti ja sen järjestäminen. Se herättää usein paljon keskustelua yrittäjien keskuudessa; yrittäjät kokevat pysäköinnin onnistuneen, jos parkkimaksut siellä ovat edullisia ja parkkihalli tai -alue sijaitsee lähellä yrityksiä. Heikkilän ym. (1998: 59) mukaan, jos pysäköintilaitos sijaitsee enimmillään 200 metrin päässä kaupallisesta ydinalueesta, on se silloin sopivalla etäisyydellä. Pysäköintilaitos tai -alue ei kuitenkaan ole tae keskustan vetovoimaisuudelle, eikä vetovoimaisuus lisääny parkkipaikkojen kokonaismäärää lisäämällä. Jos keskustan

palvelutarjonta ei ole mieluinen asiakkaalle, hän asioi mieluummin keskustan ulkopuolella. (Heikkilä ym. 1998: 59, 110, 116.)

Kaupunkikeskustojen kehittäminen on tärkeää, mikäli keskusta kaipaa elävyyttä ja vetovoimaa. Parhaimmillaan kehittämishankkeet houkuttelevat ihmisiä viihtymään ja asioimaan keskustassa, edistävät elinkeinoelämän mahdollisuuksia menestyä siellä ja tätä kautta lisäävät palvelutarjontaa asiakkaille. Keskustassa asioinnista pyritään tekemään miellyttävämpää ja palveluiden saavutettavuutta pyritään tehostamaan sekä liikennejärjestelyiden muutoksilla että toiminnallisuuden lisäämisellä. (Heikkilä ym. 1998: 111, 190.) Paras tulos keskustauudistuksissa saadaan, kun sitä lähdetään toteuttamaan yhteistyössä kaupungin, elinkeinoelämän ja asukkaiden kanssa.

3 KESKUSTAUDISTUS JA TILAN TUOTTAMINEN

3.1 Kaupunkimaantieteellinen tutkimus

Jokainen ihminen varmasti tunnistaa kaupunkialueen, kun sellaisen näkee, mutta sen määrittely onkin haastavampaa. Kaupunkimaisen ja ei-kaupunkimaisen alueen piirteet ja ominaisuudet ovat helppo määrittää, mutta vaikeaa kaupungin määrittelystä tekee sen, mikä on ominaista vain kaupunkimaiselle alueelle. (Hall 2006: 19–20.) Kaupungin määrittelyssä käytetään apuna esimerkiksi asukaslukua, taloudellista pohjaa, hallinnollisia kriteereitä ja funktionaalisia määritelmiä, jotka luonnehtivat todellisen kaupunkialueen laajuuden ja vaikutusalueen. Lisäksi termin määrittelyyn vaikuttavat henkilöt, jotka niitä tekevät sekä heidän sijaintinsa; eripuolilla maailmaa asuvilla ihmisillä on eri näkemykset siitä, mitä kaupungilla tarkoitetaan, ja toisaalta joissakin maissa jo hyvin pienen asukasluvun omaava kunta voi olla kaupunkimainen alue. (Pacione 2005: 22, 24; Hall 2006: 20.) Jokaisella kaupungilla on uniikit piirteensä, mutta urbaaneilla alueilla kaupunkien ominaispiirteet toistuvat, jolloin tiettyä aluetta voidaan pitää kaupunkimaisena. Pacione (2005: 3) toteaa yleistäen, että jokaisella kaupungilla on asuinalueita, taloudellista toimintaa, kaupallisia alueita, julkisia rakennuksia, liikennejärjestelmiä ja infrastruktuuria. (Pacione 2005: 3.) Näitä piirteitä voidaan pitää urbaaneille alueille ominaisina, jolloin kaupungin määrittely helpottuu.

Tim Hallin (2006: 21) mukaan ”Kaupunkimaantiede on paljolti sitä, mitä kaupunkimaantieteilijät tekevät.” Se on monisyinen tieteenala, jolle ei ole selkeää määritelmää. Perinteisesti kaupunkimaantieteellä on tarkoitettu tutkimusta kaupungeista ja niihin liittyvistä kysymyksistä ja ilmiöistä. Lisäksi kaupunkimaantieteessä tarkastellaan sosiospatiaalisia ilmentymiä maantieteellisestä kontekstista käsin, mikä tarkoittaa sitä, että tila ja toiminta nähdään liittyvän vahvasti toisiinsa. (Nevalainen 2004: 25; Pacione 2005: 20; Jauhiainen 2000: 3.)

Kaupunkimaantiede ja kaupunkien tutkimus maantieteellisestä näkökulmasta katsottuna alkoivat kehittyä 1900-luvun alussa, joskin hyvin hitaasti. Ensimmäiset vuosikymmenet loivat pohjaa kaupunkimaantieteelle kaupunkimorfologian ja -ekologian avulla, ja vasta 1950-luvulta alkaen voitiin kaupunkimaantiedettä pitää maantieteen yhtenä haarana. Aluksi tutkimus keskittyi kaupunkien kehitykseen ja eriytymiseen sekä kaupungistumiseen. 1970-luvulta alkaen maantieteessä pinnalle nousi soveltava kaupunkimaantiede, jossa tutkimuksen keskiössä olivat kaupungit selkeine rajoineen. 1990-luvulta alkaen kaupunkimaantiede vakiintui omaksi osaluueekseen ja kaupungit sekä niiden ilmiöt tulivat jäädäkseen tutkimuskentän keskiöön. Nykyisin

kaupunkimaantieteessä keskitytään toiminnallisiin ja vuorovaikutuksellisiin kaupunkijärjestelmiin, joissa kaupunkien rajoja ei pidetä merkityksellisinä. (Nevalainen 2004: 25; Jauhiainen 2000: 1–2.)

Kaupunkia voidaan tutkia hyvin monenlaisista lähtökohdista ja sen voidaan nähdä ilmentävän erilaisia rooleja. Kaupunki voidaan määritellä tilana, paikkana ja maisemana sekä yhteiskunnallisiin ilmiöihin verrattavissa olevana asiana. Sen voidaan nähdä olevan alueellinen ja tilallinen ilmiö tai vastaavasti rakennelma, jossa tapahtuu sosiokulttuurisia, taloudellisia sekä poliittisia prosesseja. Kaupunki on ymmärretty myös rakenteena ja kulttuurina, politiikan ja vallan agendana sekä elettyinä ja koettuna maisemana. (Nevalainen 2004: 24.) Kaupunkia ei siis voida lähestyä vain yhdestä näkökulmasta, sillä tutkimuksen tyyli ja tarkastelutapa vaikuttavat paljon kaupunkikäsitteen määrittelyyn. Tässä tutkielmassa kaupunki nähdään ennen kaikkea tilana, rakennettuna ympäristönä, jossa tila ja toiminta nähdään toisiinsa kietoutuneina. Käsittelen seuraavissa alaluvuissa kaupunkitilan käsitettä sekä tarkastelen eri tapoja jäsenellä tilaa.

3.2 Kaupunki tilana

Kaupunki määrittyy sijaintinsa perusteella, jota kautta se kytkeytyy maantieteelliseen tilaan. Määrittymiseen vaikuttavat myös arkipäiväisissä toiminnoissamme syntyvät tiedot ja kuvitelmat kaupungeista. Näin ollen havainnot, kokemukset, tiedot ja tulkinnat muokkaavat sekä mielikuvaamme kaupungeista että kaupunkien tilallisuutta. Asumisen ympäristönä kaupunki syntyy kokemusten, arvojen ja identiteetin kautta. Suunnittelun ympäristönä kaupunki nähdään jatkuvasti muunneltavana tilana, joka muokkautuu kaupunkiympäristön rakenteiden muuttuessa. (Nevalainen 2004: 85.)

Kaupunkia voidaan lähestyä sen tilallisuuden näkökulmasta. Tällöin puhutaan kaupunkitilasta, jota voidaan pitää eräänlaisena ”areenana”, jossa toimijat, rakenteet ja toiminnot yhdessä muokkaavat sitä (Dear & Häkli 1998: 61). Fyysiset kaupunkiympäristön rakenteet vaikuttavat kaupunkitilan käyttäjien toimintaan, jolloin kaupunkitila määrittyy sekä fyysisenä että sosiaalisena tilana (Söderström 2012: 28). Kaupunkitila on jatkuvassa muutoksessa, sillä erilaiset toimijaryhmät pyrkivät muovaamaan tilaa parhaaksi katsomallaan tavalla. Näin ollen kaupunkitila ei näyttäydy kaikille samanlaisena, sillä eri intressitahot määrittävät sitä eritavoin. Kaupunkisuunnittelussa olennaista onkin kysyä, kenen näkökulmasta kaupunkitilaa tulee kehittää ja mihin asioihin on tärkeintä kiinnittää huomiota. (Jauhiainen 2002: 132, 139.)

Kaupunkitilan käsitteeseen liittyy olennaisesti jako julkiseen ja yksityiseen tilaan. Näiden tilojen raja on häilyvä, joten ei voida tarkkaan sanoa, mikä osa tilasta on julkista ja mikä yksityistä. Yksityisellä tilalla viitataan usein kotiin tai muuhun tuttuun ja turvalliseksi koettuun tilaan. (Semi 2010: 18.) Julkinen tila voidaan määritellä hyvin eri tavoin riippuen siitä, kenen näkökulmasta tilaa tulkitaan. Useimmiten julkisella tilalla tarkoitetaan kaupunkitilassa katua tai toria, mutta sillä voidaan tarkoittaa myös esimerkiksi kauppakeskusta. (Ridell, Kymäläinen & Nyssönen 2009: 7, 13; Vuolteenaho 2005: 96.) Olennaista on se, että julkinen tila on nimensä mukaisesti kaikille avointa käyttöä. Suurimmassa osassa tiloista on kuitenkin erilaisia rajoituksia ja määräyksiä, jotka rajoittavat liikkumista ja toimintaa niissä. Ongelmalliseksi julkisen tilan käytöstä tekee sen kuuluminen kaikille (Ridell ym. 2009: 9–10). Kukaan taho ei varsinaisesti omista esimerkiksi toria, joten ei ole määritelty, kenen ehdoilla toria tulee käyttää ja tuottaa. Tällöin tori voi näyttäytyä kamppailun tilana esimerkiksi keskustojen kehittämishankkeissa, kun toimijat pyrkivät ajamaan omaa etuaan muiden toimijoiden kustannuksella.

Julkinen tila on luonteeltaan jatkuvasti liikkeessä oleva rakenne. Se voi muuttua muotoaan, kun sitä muokataan tai sen toiminnot muuttuvat. Julkisessa tilassa nähdään syntyvän vuorovaikutusprosesseja, kun toimijat yhdessä käyttävät ja todentavat tilaa. (Ridell ym. 2009: 9; Semi 2010: 19.) Ridell ym. (2009: 9) määrittävät julkista tilaa, jossa ei ole ihmisiä eikä sosiaalisia verkostoja, ”*hengettömänä tilana*”. Julkiset tilat ja täten kaupunkitila rakentuvat sosiaalisten suhteiden kautta, jossa mielikuvat, tavoitteet ja identiteetit sekoittuvat keskenään (Semi 2010: 19). Lehtovuori (2005: 56–58) on lähestynyt julkista (kaupunki)tilaa kielikuvien avulla sen mukaan, millaisia sosiaalisia verkostoja tilassa esiintyy. Tila voi olla ”näyttämö”, jolloin se nähdään vieraana ja kaukaisena. Esimerkiksi suunnittelijat ja asukkaat ovat ”näyttämön” toimijoita ja kaaviot ja tilastot sen kohteita, joiden avulla tilaa uusinnetaan. Tilaa voidaan tarkastella myös ”olohuoneena”, jolloin se on ennemminkin puolijulkinen kuin julkinen tila. Aukio tai tori ovat esimerkkejä tällaisesta tilasta, joka pyritään ikään kuin sulkemaan yhdeksi tilaksi. Tila ”olohuoneena” on tiettyjen ryhmien tuottamaa ja käyttämää tilaa, jonka käyttöä halutaan rajoittaa tietyin ehdoin. (Lehtovuori 2005: 56–58.) Kaupunkikeskustoja on monissa kaupungeissa korostettu ”kaupunkilaisten olohuoneena”. Esimerkiksi Vuolteenaho (2005) on tutkimuksessaan tarkastellut kaupunkitilan elävöittämistä Oulun kävelykadulla, jonka on tavoiteltu olevan asukkaita kokoava viihtymis-, oleskelu- ja esittäytymispaikka.

3.3 Tilan monet ulottuvuudet

Tila on yksi maantieteen peruskäsitteistä. Sitä voidaan lähestyä monin eri tavoin, sillä sen hahmottamiseen vaikuttavat tilan konteksti ja sosiaaliset prosessit. Kulttuuri, sosiaaliset verkostot, valta ja politiikka muovaavat tilaa, mutta samalla tila näyttäytyy niiden kautta. (Nevalainen 2004: 87.) Näin ollen tilaa ei voida määritellä vain yhdestä näkökulmasta, vaan asiayhteys, jossa tilaa tarkastellaan, määrittää lähestymistavan. (Bäcklund 2002: 141–142).

Yksi tavallisimmista jäsentelyistä, jonka avulla tilaa voidaan tarkastella, on jako fyysiseen, sosiaaliseen ja mentaaliseen tilaan (Jauhiainen 2002: 131; Lefebvre 1991: 11). Nämä kolme ulottuvuutta ovat toisiinsa kietoutuneita, joten niiden tarkastelu erillisinä ei ole mielekäästä. Fyysinen eli konkreettinen tila tarkoittaa kaupunkiympäristöä, jossa ihmiset sijaitsevat ja jossa eri toiminnot tapahtuvat. Se on ympäristön näkyvää osaa, jonka pystyy konkreettisesti tunnistamaan. Tähän liittyy vahvasti myös kaupungin rakennettu ympäristö, joka muokkautuu sosiaalisten prosessien tuloksena. (Jauhiainen 2002: 131.) Kaupunkikeskusta on esimerkki fyysisestä tilasta. Se on maankäytön ja suunnittelun kohteena, ja sen erilaisia funktioita muokataan. Samalla kaupunkikeskusta on tila, jossa toimijat solmivat sosiaalisia verkostoja ja sen vaikutuksesta muovaavat kaupunkitilaa muun muassa keskustauudistuksilla.

Toisena tilan ulottuvuutena on mentaalinen tila, joka viittaa käsityksiin kaupungeista. Täten se on hyvin subjektiivinen, jolloin tila on jatkuvasti muokkautuva. Mentaaliseen tilaan vaikuttaa fyysinen ympäristö, jolloin tila ei ole vain mielikuvien tuote. Tilan symboliset merkitykset ovat osa tätä tilaa. Ne näkyvät myös konkreettisessa tilassa ja muokkaavat sosiaalisia verkostoja. (Jauhiainen 2002: 131.) Tilan käyttäjien mielissä kaupunkikeskustoille on syntynyt tietty kuva tilasta. Ihmiset kokevat keskustan omien mielikuviansa ja symbolien valossa. Tilalle on määritelty tietynlainen imago, joka voi näyttäytyä miellyttävänä ja houkuttelevana tai vastaavasti epäedullisena. Kaupunkikeskustasta saattaa puuttua vetovoima ja viihtyisyys, jolloin ihmiset kokevat tilan vähemmän houkuttelevana verrattuna muihin tiloihin. Tällöin keskustan kehittäminen nähdään aiheelliseksi.

Kolmanneksi tila voidaan nähdä sosiaalisena. Siinä rakennettu ympäristö ja mielikuvat kaupungista vaikuttavat sosiaalisiin prosesseihin ja tätä kautta muovaavat sosiaalisesti tuotettua tilaa. (Jauhiainen 2002: 131.) Kaupunkikeskusta on myös kohtaamispaikka, jossa eri ryhmät toimivat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Se voi olla myös tila, joka määrittyy julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön avulla. Keskustan kehittämishankkeissa nämä kolme tilan ulottuvuutta ovat

läsnä ja limittyneinä toisiinsa. Ne kaikki ovat tärkeitä, kun lähdetään suunnittelemaan keskustauudistuksia.

Tilan sosiaalinen ulottuvuus on oleellinen kaupunkitilan uudistamiseen liittyvissä prosesseissa. Henri Lefebvre (1991: 27) on jäsenellyt tilaa kolmijaon avulla, jossa tilaa ei nähdä vain konkreettisenä ja fyysisenä, vaan siinä ilmenevät ennen kaikkea sosiaaliset prosessit. Semin (2010: 58) mukaan Lefebvren tilakäsitys tulee nähdä ”*spatialisaationa*”, jossa tärkeäksi koetaan sosiaaliset käytännöt ja kuvitelmat. Ihmiset, erilaiset ryhmittymät, toiminnot, objektit ja symbolit kokoontuvat kaupunkitilassa yhteen ja synnyttävät sosiaalisia verkostoja ja yhteenliittymiä. Sen vuoksi tila nähdään siis sosiaalisesti tuotettuna ja jatkuvasti muokkautuvana järjestelmänä. Tila ei ole enää vain kohde, jossa asioita tuotetaan, vaan tiloja tuotetaan yhteiskunnan muuttuessa (Lefebvre 1991: 26–27; Semi 2010: 58–60).

Lefebvren käsitys tilasta sosiaalisesti tuotettuna pohjautuu ajatukselle, että sosiaalinen tila huomioi samanaikaisesti sekä fyysisen että mentaalisen ulottuvuuden ja samalla ne toimivat vuorovaikutuksessa keskenään (Kumpulainen 2012: 7). Tilakäsitys pohjautuu kolmijakoon, joka kuvaa kokemisen, tuottamisen ja kuluttamisen tapoja kaupunkitilassa (Nevalainen 2004: 85). Sosiaalisesti tuotettu tila jäsentyy kolmen toisiinsa kietoutuneen käsitteen varaan: tilallisiin käytäntöihin, tilan representaatioihin ja representaation tiloihin. Ensimmäisenä ovat tilalliset käytännöt, jotka viittaavat havaittuun, konkreettiseen tilaan. (Lefebvre 1991: 33, 38.) Niillä tarkoitetaan tilan jatkuvaa muutosta, jossa tilaa tuotetaan, uusinnetaan ja kulutetaan. Tila muokkautuu tarpeiden mukaan ja siihen vaikuttavat jokapäiväisessä arjessa tapahtuvat toiminnot, mielikuvat ja myytit. (Kumpulainen 2012: 7; Anttonen 2002: 173; Semi 2010: 63.) Näin ollen tilan uusintaminen on osittain myös kehollista. Tilan tuottamisen tarkoituksena on taata yhteiskunnan jatkuvuuden uusintaminen yksilöille ja yhteisöille. Tilalliset käytännöt liittyvät vahvasti fyysiseen tilaan, jolloin havainnointi ei ole vain aistein havaittuja, vaan myös kehollista toimintaa. (Anttonen 2002: 173; Semi 2010: 65; Lefebvre 1991: 40.) Esimerkkinä tilallisista käytännöistä kaupunkikeskustoissa ovat tori ja kauppakeskukset. Ne ovat konkreettisesti havaittavia kohteita keskustassa, joiden avulla ne tuottavat kaupunkikeskustaa tilana.

Toinen Lefebvren tilakäsityksen ulottuvuuksista on tilan representaatiot. Ne ovat tiedollis-ideologisia malleja ja käsityksiä, jotka perustuvat tuotantomalleihin ja merkitysjärjestelmiin. Toisin sanoen ne ovat valmiiksi annettuja määritelmiä. Ne ovat osa käsitteellistettyä tilaa, jossa suunnittelijat, tutkijat ja hallinto eli tiedon omaavat tahot suunnittelevat ja käsitteellistävät tilaa (Lefebvre 1991: 33, 38; Kumpulainen 2012: 7–8; Anttonen 2002: 173.) Tila nähdään abstraktina ja kuviteltuna, ja täten vieraana ihmisten arjessa, sillä sitä tuottaa vain rajattu joukko ihmisiä. Tilan

representaatiot sisältävät teorioita, ideologioita, käsityksiä ja virallisia määräytyksiä, joiden valossa suunnitelmat, taulukot ja kartat muuttuvat konkreettisiksi kaupunkitilassa sijaitseviksi kohteiksi. (Kumpulainen 2012: 8; Anttonen 2002: 173; Semi 2010: 64.) Kaupunkikeskustoja tuotetaan tilan representaatioina erilaisten suunnitelmien ja kehittämishankkeiden kautta. Keskustan kehittämiseksi valmistellaan erilaisia suunnitelmia sääöksiin ja tavoitteisiin pohjautuen, joiden perusteella kaupunkitilaa muokataan.

Kolmantena sosiaalisen tilan ulottuvuutena Lefebvre määrittää representaation tilat. Siinä huomio kiinnittyy tilan käyttäjiin, jotka antavan merkityksiä tilalle kokemustensa ja mielikuviansa sekä symbolien perusteella. (Lefebvre 1991: 39; Anttonen 2002: 173.) Tila nähdään elettyinä, jossa käyttäjät korostavat tunteiden, alitajunnan ja mielikuvituksen muokkaamaa kokemusmaailmaansa. Eletty tila on havaitun ja käsitteellistetyn tilan välimuoto, sillä representaation tilat nähdään samaan aikaan sekä konkreettisina että kuviteltuina. Tässä ulottuvuudessa voidaan havaita myös uusia tiloja tuottavia tilallisia käytäntöjä, sillä käyttäjien luomat merkityssysteemit uusintavat tiloja ja samalla antavat niille uudenlaisia merkityksiä. (Kumpulainen 2012: 8; Semi 2010: 64–65.) Kaupunkikeskustoissa asukkaat määrittävät tilaa kokemustensa perusteella. Esimerkiksi kaupunkiympäristön viihtyisyys, erilaiset toiminnot ja kuluttamisen paikat tuottavat kaupunkikeskustan representaation tilaa. Keskusta nähdään tällöin joko houkuttelevana tai ihmisiä karkottavana paikkana. Toimintoja muokkaamalla tilaa on mahdollista uusintaa ja samalla muokata käyttäjien kokemusmaailmaa.

Lefebvre (1991) on lähestynyt tilaa myös absoluuttisen ja abstraktin tilakäsityksen avulla. Absoluuttinen tila on antiikin ajan tulkinta yhteiskunnan tilasta, johon vaikuttivat sen aikainen kaupunkisuunnittelu sekä arkkitehtuuri (Nevalainen 2004: 88). Täten se on menneiden aikojen tilakäsitys, vaikkakaan se ei ole täysin kadonnut. Se oli politiikan ja uskonnon värittämää tilaa, joka oli samalla sekä symbolista että käytännöllistä (Lefebvre 1991: 48, 233, 236, 251). Kaupunkitila nähtiin symbolina, mutta konkreettisena kohteena. Se todentui eletyssä ja koetussa todellisuudessa, johon teoreettisilla oletuksilla ei ollut vaikutusta. Kaupunkisuunnitteluun ei liittynyt kaupunkiympäristön rakentaminen, vaan ennemminkin sen järjesteleminen, sillä kaupungin materiaallinen ja käsitteellinen järjestys olivat sama asia, eikä teoreettisella tiedolla ollut merkitystä. (Häkli 1995: 199–200; Nevalainen 2004: 88–89.) Antiikin aikaan tila oli elämisen, ei käsitteellistämisen kohde, minkä vuoksi absoluuttiseen tilakäsitykseen liittyi vahvasti representaation tilat eli tilan tuottaminen kokemuksiin perustuen (Semi 2010: 73).

Abstrakti tila on nykyajan tilaa, jossa tieto ja todellisuus kohtaavat sekä toimivat vuorovaikutuksessa keskenään (Lefebvre 1991: 49, 51–52). Se ei ole vain teoreettisia oletuksia ja

kuvitelmia, vaan siinä tiedon tuottaminen ja soveltaminen nähdään osana fyysisen ja sosiaalisen todellisuuden rakentumista. (Häkli 1995: 199). Abstraktilla tilalla on historiallinen tausta; sen syntyminen ajoittuu uuteen aikaan, kun absoluuttisesta tilasta siirryttiin nykyiseen tilakäsitykseen. Tällöin absoluuttinen ja abstraktinen tilakäsitys erottautuivat toisistaan erillisiksi kokonaisuuksiksi. Abstrakti tilaa muuttui valtajärjestelmien kentäksi, ja tilaa ja koko maailmaa alettiin ymmärtää eri tavoin kuin ennen. Maailmaa ei nähty enää symbolien ja käytännöstä ilmenneiden totuuksien tuottamana, vaan nyt maailma rakentui teoreettisille pohdinnoille. Kaupunkisuunnittelun näkökulmasta se takasi sen, että tieto pystyttiin muuttamaan esimerkiksi tilastoiksi ja kartoiksi, jonka myötä maailma ja tila muuttuivat näkyviksi kohteiksi. (Nevalainen 2004: 89; Häkli 1995: 200; Semi 2010: 75.) Nykyisin nimenomaan abstrakti kaupunkitila on kaupunkisuunnittelun kohteena (Jauhiainen 2000).

4 KESKUSTAUDISTUS JA KAUPUNKISUUNNITTELU

Kaupunkisuunnittelun voidaan nähdä tapahtuvan tietyssä ajassa ja tilassa, jota muovaavat alueen arvot, arvostukset ja kulttuuri. Kaupunkisuunnittelu on jatkuvasti muokkautuvaa toimintaa, joka on altis erilaisille yhteiskunnallisille mutta myös globaaleille muutoksille. Tämä tarkoittaa sitä, että kaupunkisuunnittelun sisältö ja intressiryhmät ovat muovautuneet ja muuttuneet vuosikymmenten kuluessa. Suomessa kaupunkisuunnitteluun on vaikuttanut esimerkiksi 1990-luvun lama-aika, jonka seurauksena asukkaiden osallistumismahdollisuudet arvioitiin uudelleen. Taloudellinen kriisi sai aikaan myös sen, että elinkeinoelämän toimijat otettiin entistä vahvemmin mukaan suunnitteluun: kaupungin virkamiehet kävivät heidän kanssaan keskusteluja ja järjestivät tiedotustilaisuuksia, ja heille luotiin toimivat kaavat elinkeinonharjoittamiseen. (Nevalainen 2004: 113, 114–115; Heikkilä ym. 1996: 106.) Lisäksi kaupunkikeskustojen kehittämisestä alkoi kehkeytyä nouseva trendi, joka näkyy vielä tänä päivänäkin (Nevalainen 2004: 115; Jauhiainen & Niemenmaa 2006: 261; Heikkilä ym. 1996: 106). Kaupunkikeskustojen kehittämishankkeiden myötä kaupunkisuunnittelusta on tullut projektiluontoisempaa ja pitkän aikavälin suunnitteluhankkeita laaditaan enää harvakseltaan. Rakennetun ympäristön korostaminen on myös yksi kaupunkisuunnittelun suunta, jota on korostettu 1990-luvulta lähtien. Kaupungin rakennettuun ympäristöön sijoitetaan ja investoidaan koko ajan enemmän, sillä sen on huomattu houkuttelevan sekä investoijia että yrityksiä alueelle. (Nevalainen 2004: 115.)

Nykyiset kehityspolut antavat viitteitä siitä, mitä tulevaisuuden kaupunkisuunnittelussa on otettava huomioon. Jauhiaisen ja Niemenmaan (2006: 261) näkemyksen mukaan kunnat joutuvat käyttämään entistä enemmän resursseja *"paikkamarkkinointiin ja tietoiseen imagonrakentamiseen."* Tämä tarkoittaa sitä, että pysyäkseen vahvoilla kaupunkien välisessä kilpailussa, kuntien on mietittävä alueidensa kehittämistä, suunnittelua ja kaavoitusta entistä tarkemmin, jotta sijainti ja ympäristö houkuttelevat nykyisiä yrityksiä ja asukkaita pysymään alueella ja uusia toimijoita muuttamaan alueelle (Jauhiainen & Niemenmaa 2006: 261).

4.1 Kaupunkisuunnittelu ja suunnitteluteoriat

Tiivistetysti sanottuna kaupunkisuunnittelu on maankäytön suunnittelua ja ohjausta, jota harjoittavat kunnat (Nevalainen 2004: 122; Staffans 2004: 21). Laajemmin ilmaistuna

kaupunkisuunnittelu on ennen kaikkea poliittista ja sosiaalista toimintaa, mutta myös eettinen näkökulma on suunnittelussa läsnä (Staffans 2004: 45). Jauhiainen (1995: 39–40) painottaa, että kaupunkisuunnittelun ei voida väittää koskevan pelkästään kaupunkeja ja niiden kehittämistä. Sana kaupunki tuo suunnittelulle tarkentavan määreen, mutta suunnittelua on toteutettava kokonaisvaltaisemmin ja muut alueet huomioiden. Kaupunkisuunnittelun nähdään heijastavan yhteiskunnan kehitystä, missä näkyvät taloudelliset ja poliittiset toimenpiteet, vallankäyttö sekä sosiaalinen ja kulttuurinen kehitys. (Jauhiainen 1995: 40.) Kaupunkisuunnittelu on laaja toimintakenttä, jossa maankäytön suunnittelu ja kaavoitus ovat vain pieni osa suunnittelua.

Väyrysen ja Smedsin (2009: 137) mukaan *"maankäytön suunnittelun periaatteena on ohjata alueiden tulevaa rakentamista ja käyttöä siten, että pystytään hallitsemaan keskenään ristiriitaisia tavoitteita ja saadaan muodostumaan mahdollisimman hyvä toimintaympäristö kaikille alueen käyttäjille"*. Tavoitteena on luoda vahva ja selkeä perusta kaavoitukselle, joka onkin kaupunkisuunnittelun tärkein työväline (Staffans 2004: 47). Kaavoitus on strategista toimintaa, jonka avulla luodaan edellytykset tulevaisuudelle. Sen avulla varataan maata ja alueita tulevia tarpeita ajatellen. (Jauhiainen & Niemenmaa 2006: 231; Haila 2002: 94.) Kaavoitus vaatii selvityksiä ja tutkimuksia muun muassa luonnonoloista, ympäristöstä, väestöstä sekä alueen kehitysnäkymistä (Staffans 2004: 46). Kaavoituksen taustalla on joukko asiantuntijoita, jotka laativat yleis- ja asemakaavoja sekä panevat ne täytäntöön.

Kaupunkisuunnittelua voidaan lähestyä suunnitteluteorioiden avulla. Teorioita on monia, samoin niiden jaotuksia. Esimerkiksi Jauhiainen on väitöskirjassaan (1995) jakanut kaupunkisuunnittelun teorit kolmeen ryhmään, jotka ovat komprehensiivinen, proseduraalinen ja substantiivinen. Bäcklund ja Mäntysalo (2009) ovat sen sijaan ottaneet lähestymistavoiksi hieman eri teorit kuin Jauhiainen. Heidän jaottelunsa on seuraavanlainen: komprehensiivis-rationalistinen, inkrementalistinen, konsensusorientoitunut kommunikatiivisen suunnittelun teoria sekä konfliktiorientoitunut agonistisen suunnittelun teoria. Tarkastelen suunnitteluteorioita Bäcklundin ja Mäntysalon jaottelun mukaan, sillä he ovat lähestyneet teorioita asukkaiden osallistumisen ja vuorovaikutteisuuden näkökulmasta. Se on lähellä omaa tutkimusongelmaani, jossa yhtenä tutkimuskysymyksenä on tarkastella yrittäjien mukanaoloa keskustan uudistuksessa ja heidän huomioimistaan siinä.

Komprehensiivis-rationalistinen suunnitteluteoria näkyi vahvasti Suomessa toisen maailmansodan jälkeen (Bäcklund & Mäntysalo 2009: 20). Sen periaatteellinen tavoite on pyrkiä objektiivisuuteen, ja suunnittelukäytännöt vaativat tieteellistä perustaa (Mäntysalo 2007: 73). Tiedonkeruulla pyrittiin luotettavuuteen ja tarkkuuteen ja virheiden mahdollisuus minimoitiin. Tämä tarkoitti sitä, että

suunnittelijan oli perustettava työnsä faktatietoon ja auktoriteettiin, mikä näkyy suomalaisissa suunnittelukäytännöissä vielä tänäkin päivänä. Suunnittelutyössä hierarkia oli vahvasti läsnä; yhdyskuntasuunnitteluprosessissa toimivien roolijaot olivat selkeät ja tieto kulki ylhäältä alaspäin. Asukkaat eivät olleet osa tätä prosessia. He olivat subjektiivisuuden perikuvia, mikä ei soveltunut komprehensiivis-rationalistiseen ajatusmalliin. Asukkaat kertoivat mielipiteitä, kun taas suunnittelijat ja muu prosessihenkilöstö tietoa. Tällä teorialla onkin ollut vaikutusta siihen, että asukkaiden osallistumismahdollisuudet ovat olleet heikot erityisesti 2000-luvulle asti, kunnes uusi maankäyttö- ja rakennuslaki astui voimaan. (Bäcklund & Mäntysalo 2009: 20–21; Mäntysalo 2007: 73.)

Inkrementalismi nousi Suomessa pinnalle 1970-luvun lopulla, kun komprehensiivis-rationalistinen suunnitteluteoria sai kritiikkiä sen utopistisuudestaan Charles Lindblomilta (Bäcklund & Mäntysalo 2009: 21–22). Inkrementalismi oli Lindblomin mukaan realistinen teoria, sillä se pyrki absoluuttiseen tietoon (Mäntysalo 2007, 79–80). Tavoitteena oli win-win -tilanne, jossa hyötyjinä olisivat mahdollisimman monet ryhmät marginaalisen suunnitteluryhmän sijaan. Se poikkesi aikaisemmasta teoriasta siinä, että inkrementalismissä ei pyritty pitkän tähtäimen suunnitteluun, vaan lyhyen aikajänteen suunnitelmilla ajateltiin saavutettavan paras tulos. Lisäksi suunnittelussa tuli hyödyntää kokemustietoa, jota kertyi aikaisemmista suunnittelutehtävistä. Tavoitteena oli käyttää aikaisempaa tietoa sellaisiin ilmiöihin, jotka eivät olleet entuudestaan tuttuja. Tämän toiminnan avulla saatiin käyttöön uusi "inkrementti" eli lisäys, joka oli osa suunnitelmaa lyhyen tähtäimen suunnittelussa. Inkrementalismi poikkesi komprehensiivis-rationalistisesta teoriasta myös siten, että nyt suunnitteluun otettiin mukaan muitakin tahoja kuin vain suunnittelutyöntekijät ja julkinen hallinto. Suunnittelijoiden tietoperusta ei ollut enää riittävä, joten mukaan otettiin asukkaita lisäämään tiedollisia resursseja. Neuvotteluilla ja myönnytyksillä päästiin parhaaseen lopputulokseen. Ryhmä, joka pääsi mukaan suunnitteluun, oli jo entuudestaan vaikutusvaltainen ja oli osa kaupungin eliittiä. Inkrementalismi saikin kritiikkiä 1980-luvulla keskustelun puutteesta ja kompromisseihin pyrkimisestä, ja se oli verrattavissa kaupankäyntiin. (Bäcklund & Mäntysalo 2009: 21–22; Mäntysalo 2007: 79–83.)

Konsensusorientoitunut kommunikatiivinen suunnitteluteoria on lähtöisin Jürgen Habermasin ajatuksesta yhteiskunnasta systeeminä ja elämismailmana. Habermas näkee yhteiskunnan systeeminä, jota raha ja valta pyörittävät. Systeemissä mukana ovat julkinen hallinto ja yritykset. Elämismailman hän näkee tilana, jossa ihmiset yhdessä yhteisvoimin luovat kulttuurisia ja sosiaalisia suhteitaan. Kommunikatiivisessa rationaalisuudessa, joka on Habermasin käsite elämismailmalliselle vuorovaikutukselle, tavoitteena on *"ideaali puhetilanne"*. Siinä tärkeintä ei

ole status, vaan valta on sillä, joka argumentoi parhaiten. Kommunikatiivinen suunnitteluteoria on myös saanut osakseen kritisointia sen utopistisuudesta ja siitä, että se ei vastaa tosielämän realiteetteja. Vaikka teoria mahdollistaa asukkaiden roolin valtataistelussa, se ei huomioi ihmisten yksilöllisiä tarpeita. Aukkaat nähdään edelleen enemmän kohteina kuin aktiivisina osallistujina ja vaikuttajina suunnitteluprosesseissa. (Bäcklund & Mäntysalo 2009: 22–24; Mäntysalo 2007: 85, 87–93.)

Kommunikatiivinen suunnitteluteoria ei ottanut huomioon suunnittelua maailman rakentamisena ja uudistamisena. Sen sijaan John Forester laittoi alulle ajatuksen suunnitteluprosessista yhteisenä taipaleena ja keskusteluareenana, jossa suunnittelussa mukana olevien "maailmat" yhdistyvät ja jossa luodaan yhteistä ymmärrystä. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka eri todellisuudet kohtaavat niin tavoitteena on silti luoda yhteiset pelisäännöt ja yhteinen päämäärä. Suomessa tällaisen ajatusmallin noudattaminen on hankalaa byrokratian vuoksi, sillä suunnittelussa sääntöjä ja määräyksiä ei voi sivuuttaa. Patsy Healey on lisännyt Fosterin malliin ajatuksen erimielisyyksien huomioimisesta. Suunnittelutilanteissa on huomioitava eri ryhmien toisistaan poikkeavat todellisuudet ja jätettävä tilaa keskusteluille erimielisyyksistä. (Bäcklund & Mäntysalo 2009: 24–25; Mäntysalo 2007: 94–98.)

Jean Hillier on pyrkinyt saamaan yhteisymmärryksen vielä yhden askeleen pidemmälle huomioimalla keskinäisen kunnioituksen osapuolten välillä, vaikka tilanteessa osapuolten välillä olisi ristiriitatilanteita. Tällainen ilmiö voi muuttua agonismiksi, jossa intressiryhmät erottavat mahdollisuuksien rajat yhteistyölle. Agonismissa korostuu tasa-arvoisuus, mutta erimielisyyksiä ei sivuuteta täysin. Konfliktitilanteita ei voida aina ratkaista, mutta tärkeää onkin suunnittelutilanteissa päästä yhteisymmärrykseen ja saada selvyys erimielisyyksien selvittämisestä. Konfliktiorientoituneessa agonistisessa teoriassa olennaista on ratkaista, milloin suunnitteluprosesseissa tulee tärkeäksi huomata osapuolten todellisuudet ja kenen tehtävä on tuoda nämä todellisuudet julki, jotta yhteiskunnallinen ymmärrys lisääntyisi. (Bäcklund & Mäntysalo 2009: 25–26; Mäntysalo 2007: 101–102.)

Suunnittelutyö voidaan kokea haasteelliseksi, kuten suunnitteluteoriat osoittavat. Aina ei ole mahdollista miellyttää päätöksellä kaikkia osapuolia eikä se ole edes mielekästä (Bäcklund & Mäntysalo 2009: 28). Bäcklundin ja Mäntysalon (2009: 28) artikkelissa on Lindblomin ajatus suunnittelun monimutkaisuudesta: "*– joskus me kannatamme päätökseen johtavaa prosessia, vaikkamme kannattaisikaan tämän tuloksena syntynyttä päätöstä. Toisaalta joidenkin päätösten suhteen emme löydä muuta perustetta tuelle tai kritiikille kuin siihen johtaneen prosessin hyväksyttävyyden.*" Teoriat käyvät jatkuvaa keskustelua toistensa kanssa ja teorioiden välille

pyritään luomaan jatkuvasti uusia yhteyksiä. Tarkoituksena on saada aikaan uusia teoreettisia malleja, jotka ovat pohjana vuorovaikutteiselle ja osallistuvalla kaupunkisuunnittelulle. (Mäntysalo 2007: 103.)

4.2 Kaupunkisuunnittelun vuorovaikutteisuus

Suomessa kaavoitusta ohjaa maankäyttö- ja rakennuslaki, joka astui voimaan uudistettuna 1.1.2000 (MRL 5.2.1999/132). Uusi laki painottaa erityisesti kestävästä kehityksestä, jonka eri osa-alueet, taloudellinen, sosiaalinen, ekologinen ja kulttuurinen, on otettava huomioon maankäytön suunnittelussa. Toisena suurena painotusalueena on vuorovaikutteisuus eri toimijaryhmien välillä. (MRL § 1.) Osallistaminen ei koske ainoastaan maanomistajia, vaan myös muut intressiryhmät, joita kaavoitus koskettaa muun muassa asumisen, työnteon tai muun toiminnan osalta, ovat oikeutettuja osallistumaan suunnitteluprosessiin (Jauhiainen & Niemenmaa 2006: 238). Vuorovaikutteisuuden tavoitteena on mahdollistaa asukkaiden osallistuminen kaavoitusprosessiin pelkkien mielipiteenilmaisujen sijaan. Tämä tarkoittaa mahdollisuutta osallistua kaavoituksen valmisteluun ja vaikutusten arviointiin, jolloin asukkaat saavat konkreettisesti olla vaikuttamassa suunnitteluun. Vuorovaikutteisuuden myötä kaavoitusprosessista on tehty avoimempi, keskustelempampi ja osallistavampi ja tätä kautta on pyritty luomaan ymmärrystä osapuolten välille. Asukkaiden mukaantulon on ajateltu tuovan eri näkökulmia ja lisäävän tietopohjaa suunnitteluprosessiin, minkä seurauksena suunnittelutyöhön saadaan enemmän voimavaroja. Vuorovaikutteisuus ja asukkaiden kuuleminen eivät kuitenkaan ole itsestäänselvyksiä, vaikka laki asettaa useita tavoitteita asukkaiden osallistumiselle suunnittelutyössä. Avoin toimintaympäristö on jokaisen kunnan itsensä määriteltävissä, joten vuorovaikutteisuuden taso sekä asukkaiden osallistaminen määräytyvät kunnan suunnittelu- ja toimintakulttuurin mukaan. Laki ohjaa ja asettaa tavoitteet, mutta toteutus on kuntien vastuulla. (Nevalainen 2004: 130–131.)

Vuorovaikutteisuuden ja yhteistyön korostuminen ovat näkyneet kaupunkisuunnittelussa 1990-luvulta lähtien, jolloin taloudellinen lama koetteli Suomea ja läntistä Eurooppaa. Ennen lama-aikaa julkinen sektori oli toimija, jonka tehtävänä oli ohjata ja velvoittaa suunnittelukäytännöissä, mutta julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön alettua, valtion ja kuntien rooli muuttui. Julkinen ja yksityinen taho aloittivat yhteistyön muun muassa kaupunkien kehittämisessä sekä maankäytön suunnittelussa (Heikkilä ym. 1996: 106), mikä tarkoitti käytännössä sitä, että kunnat ja yksityisen sektorin toimijat aloittivat kaupankäynnin toistensa kanssa. Yhteistoimintaa voitiin nimittää

kumppanuudeksi (eng. *Public-Private Partnership*). Tämän avulla pyrittiin tehostamaan uudistushankkeita ja niissä tarvittavia resursseja; kehittämistoimet eivät useinkaan onnistu vain kaupungin toimesta, vaan liike-elämä tarjoaa rahoitusta ja voimavaroja hankkeisiin. (Virtanen 2001: 245–246.) Lisärahoitus takasi sen, että esimerkiksi keskustauudistuksista saatiin kokonaisvaltaisempia ja samalla kertaa pystyttiin kehittämään useita keskusta-alueen toimintoja. Täten kaupunkisuunnittelusta tuli markkinavetoisempaa ja ennen kaikkea yksityisen puolen huomioivaa toimintaa. Runsaasta kritiikistä huolimatta, jota markkinaohjautuva ja yhteistyön siivittävä suunnittelu koki, kyseinen suunnittelumuoto yleistyi Suomessa taloudellisen kriisin jälkeen eli 1990-luvun puolen välin tiennoilla. Kritiikin ansiosta katse kääntyi myös asukkaisiin ja heidän mahdollisuuteensa vaikuttaa suunnitteluprosesseissa. Kaupunkisuunnittelussa alettiin korostamaan vuorovaikutuksellisuutta, mikä tarkoitti julkisen ja yksityisen sektorin käymiä keskusteluja sekä kansalaisten osallistumismahdollisuutta suunnitteluun ja päätöksentekoon. (Nevalainen 2004: 118–119.)

Brindley, Rydin ja Stoker (1996) ovat määritelleet kaupunkisuunnittelutyylit, joissa korostuvat julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö sekä vuorovaikutuksellisuus asukkaiden ja julkisen hallinnon välillä. Aikaisemmin, 1980-luvun lopulla, kolmikko oli määritellyt suunnittelutyylejä kuusi kappaletta, mutta nykyisin voimassa on enää kaksi, jotka ovat saaneet vaikutteita aiemmista tyyleistä. Aiemmat suunnittelutyypit pohjautuivat taloudelliseen ja poliittiseen tilanteeseen, kun tyylit jakautuivat joko markkinamyönteiseen tai markkinakielteiseen ryhmään. Nykyiset suunnitteluteemat painottavat erityisesti kumppanuutta ja yhteistyötä. Nämä tyylit ovat vuorovaikutteinen suunnittelu (*responsive planning*) ja yhtiötoveruussuunnittelu (*partnership planning*). Brindleyn, Rydinin ja Stokerin määrittelemät suunnittelutyypit pohjautuvat Iso-Britannian kaupunkisuunnitteluun, mutta Nevalaisen (2006: 120) ja Jauhaisen (1995: 46) mukaan näitä suunnittelumuotoja voidaan soveltaa myös suomalaiseen kaupunkisuunnitteluun, sillä tyylit ovat hyvin yleisluontoisia ja perustavanlaatuisia. (Brindley, Rydin & Stoker 1996: 195; Nevalainen 2004: 119–120; Jauhainen 1995: 46.)

Vuorovaikutteisessa suunnittelussa voidaan nähdä vaikutteita sekä trendisuunnittelusta (*trend planning*) että säätelevästä suunnittelusta (*regulative planning*). Säätelevä suunnittelu pohjautuu hierarkioiden noudattamiseen, jolloin ohjaus- ja päätösvalta on julkisella hallinnolla. He tekevät suunnitelmat, joiden avulla ohjataan alueiden kehitystä ja maankäyttöä. Trendisuunnittelulla tarkoitetaan lyhyesti ilmaistuna yksityisen sektorin huomioimista suunnitteluprosessissa. Aikaisemmin näiden kahden suunnittelutyypin välillä oli selkeä ero, mutta Brindley, Rydin ja Stoker koostivat 1990-luvun lopulla näitä tyyppisiä mukailleen uuden suunnittelutyypin,

vuorovaikutteisen suunnittelun. Tässä suunnittelumuodossa painottuvat vuorovaikutteisuus sekä yhteistyö julkisen ja yksityisen tahojen välillä. Tavoitteena on sääntelevän toiminnan vähentäminen ja yksityisen sektorin huomioiminen entistä enemmän. Julkisen hallinnon valtaa ei pyritä kuitenkaan kokonaan poistamaan, vaikka yksityisen tahon mukaantuloa pyritään edistämään entistä enemmän. (Brindley et al. 1996: 14–15, 16, 195–196, 198–199.)

Vuorovaikutteinen suunnittelutyö lähti nousuun Britanniassa 1990-luvun alussa, jolloin paikallinen suunnittelu sai enemmän painoarvoa ja ympäristöpolitiikan rooli lisääntyi politiikankentällä. Paikallinen suunnittelu tarkoitti yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa, ja alueiden kehityssuunnitelmat toteutettiin keskustelemalla alueen eri tahojen kanssa. Enää markkinavaatimuksille ei annettu niin suurta painoarvoa, vaan tärkeämpää oli huomata kehityssuunnitelmien tärkeys suunnittelutyössä. Ympäristöpolitiikan nousu ja huoli ympäristöstä vaikuttivat myös osaltaan yhteistyön lisääntymiseen kaupunkisuunnittelussa. Britannian hallitus antoi paikalliselle tasolle enemmän vastuuta ympäristösuunnittelussa, mikä tarkoitti paikallisten verkostojen luomista ja vuorovaikutteisuuden lisääntymistä paikallisten toimijoiden keskuudessa. (Brindley et al. 1996: 198–199.)

Yhtiötoveruussuunnittelu on osallistavan suunnittelun (*popular planning*) ja herätesuunnittelun (*leverage planning*) yhdistelmä, missä tärkeää ovat ennakointi, kehitys ja kumppanuus. Osallistavan suunnittelun idea lyhykäisyydessään on antaa yhteisölle mahdollisuus vaikuttaa suunnitteluprosessiin ja saada heidän äänensä kuuluviin. Herätesuunnittelussa julkinen sektori toimii yksityisen sektorin "herättelijänä", jotta saataisiin aikaan yksityisen tahon investointeja muun muassa erilaisiin suunnittelukohteisiin. Yhtiötoveruussuunnittelusta tuli Britanniassa 1990-luvulla käytetyin suunnittelutyö. Se perustuu ajatukselle, että julkisen hallinnon ja yksityisen sektorin voimavarat yhdistetään ja keskitytään neuvottelemaan ja verkostoitumaan toimijoiden kanssa. Suunnittelun keskiössä ovat erilaiset kehittämiskohteet, joita toteutetaan yhteistyössä julkisen hallinnon ja yksityisen puolen kanssa. (Brindley et al. 1996: 18, 20, 96, 200, 211.) Tällä suunnittelulla pyritään luomaan riittävät toimintaedellytykset yksityiselle sektorille ja sen taloudelle, sillä sen avulla siitä hyötyy koko paikallisyhteisö ja -talous (Nevalainen 2004: 122).

Vuorovaikutteinen suunnittelu ja yhtiötoveruussuunnittelu korostavat molemmat yhteistyötä ja keskustelua julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Tyylien ero piilee siinä, että vuorovaikutteinen suunnittelu on enemmän markkinajohtoisempaa ja julkinen hallinto käyttää edelleen ylintä päätäntä valtaa, vaikka päätöksiä pyritään tekemään yhteistuumin ja vuorovaikutuksellisesti. Yhtiötoveruussuunnittelussa taas julkinen sektori pyrkii saamaan alueelle investointeja yksityiseltä sektorilta, joissa toteutuu keskinäinen riippuvuusuhde, kun hankkeita tehdään yhteistyössä.

Kaupunkikeskustan uudistamishanke voidaan laskea kuuluvaksi molempiin suunnittelutyyleihin, mutta selkeämmin se lukeutuu yhtiötoveruussuunniteluun. Keskustan uudistamisessa tarvitaan molempien tahojen yhteistyötä, jotta uudistunut keskusta palvelee kaikkia eri käyttäjäryhmiä: asukkaita, yrittäjiä, investoijia ja turisteja. Tämän myötä niin yksityinen kuin julkinen sektori hyötyvät uudistuksesta taloudellisesti.

4.3 Kaupunkisuunnittelun ilmapiiri

Kaupunkisuunnitteluun liittyy vahvasti vallan käsite. Suunnittelijat ja muut tahot, jotka määräävät, miten kaupunkitilaa tuotetaan tai muokataan, käyttävät valtaa toteuttaakseen suunnitelmat. Vallan avulla toimeenpannaan haluttuja tavoitteita tai päämääriä yhteistyössä eri intressiryhmien kanssa. Näin ollen valtaan liittyy aina vuorovaikutussuhteet, eikä ilman niitä valtaa ole olemassa. (Nevalainen 2004: 57–58.) Hallinta on yksi vallankäytön muodoista, jossa julkinen sektori toimii yhteistyössä yksityisen sektorin kanssa luoden yhteenliittymiä. Julkinen hallinto ei voi toimia ilman yksityisen sektorin voimavaroja, joten vuorovaikutteisuus näiden toimijoiden välillä on välttämätöntä. Valta ilmentyy ryhmien välillä aina eri tavoin, sillä ryhmien väliset suhteet muokkaavat vallankäyttöä. (Akkila 2015: 34.) Hallinnan avulla toimijoiden vallankäyttö muokkaa kaupunkitilaa (Nevalainen 2004: 60), mikä näkyy vahvasti kaupunkisuunnittelussa.

Valtaa ja hallintaa voidaan lähestyä monien teorioiden avulla, joista yksi on pluralistinen valtanäkemyks. Siinä vallan nähdään jakaantuvan useille toimijoille, jolloin esimerkiksi kunta ei käytä päätäntävaltaa itsenäisesti. Kunta pyrkii toimimaan tasa-arvoisessa asemassa muiden toimijoiden kanssa, sillä kukaan ei käytä valtaa etuoikeutetusti. Valtaa voi johtaa kukin toimija kerrallaan, mutta tarkoituksena on toimia vuorovaikutteisesti, jottei valtaa käytetä liian yksinoikeudella. Regiimiteoria on yksi pluralistisesta valtateoriasta syntynyt malli. Sen avulla valtasuhteita, niiden moninaisuutta sekä niissä ilmeneviä muutoksia voidaan tarkastella pluralistista näkemystä paremmin. (Nevalainen 2004: 57–58, 63.)

Urbaani regiimiteoria (*urban regime theory*), lyhemmin regiimiteoria, on suhteellisen uusi teoreettinen lähestymistapa, sillä se nousi kaupunkipolitiikan tutkimuskentälle vasta 1980-luvun puolen välin tienoilla (Stoker 1995: 54). Teorialla tarkoitetaan hallinnollisten ja ei-hallinnollisten toimijoiden keskinäistä riippuvuussuhdetta taloudellisissa ja sosiaalisissa käytännöissä. Tarkoituksena on tehdä yhteistyötä toimijoiden välillä ja keskittyä ratkaisemaan alueen yhteisiä ongelmia. (Stoker & Mossberger 1994: 196; Stoker 1995: 54.) Regiimiteoriassa ei keskitytä

niinkään julkisen sektorin ja asukkaiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin, vaan erityisesti julkisen hallinnon ja mielenkiinnon kohteina olevien ei-hallinnollisten ryhmien välisiin kanssakäymisiin, kuten organisaatioihin ja yrityksiin (Stoker & Mossberger 1994: 197). Nämä kaksi ryhmää muodostavat yhdessä koalition, yhteenliittymän, mikä onkin päätavoitteena regiimianalyyseissä (Harding 1996: 641; Stoker & Mossberger 1994: 197). Sujuva yhteistyö ja ei-hallinnollisten resurssien hyödyntäminen määrittävät, kuinka tehokkaasti julkinen hallinto pystyy toimimaan (Stoker & Mossberger 1994: 197–198). Ilman vuorovaikutteisuutta, esimerkiksi elinkeinoelämän kanssa, julkinen hallinto ei pysty toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla. Elinkeinoelämän toimijat ja muut ei-hallinnolliset tahot tarjoavat julkiselle sektorille uusia näkökulmia ja ajatuksia sekä ovat vahvasti vaikuttamassa hyvinvointiin (Harding 1996: 642). Elinkeinoelämän mukanaolo päätöksenteossa tekee julkisen hallinnon tekemisistä paikalliset toimijat huomioivaa ja tehokkaampaa toimintaa.

Regiimillä tarkoitetaan sellaisia yhteisesti sovittuja asetelmia, joita paikallishallinto ja paikalliset yksityiset toimijat toteuttavat ja hallitsevat (Stoker & Mossberger & 2001: 812). Stone (1989) on määritellyt urbaanin regiimin institutionaalisten voimavarojen ryhmäksi, jonka tavoitteena on saavuttaa pysyvä rooli hallinnollisten päätöksien teossa (viitattu Stoker 1995, 58–59; Stoker & Mossberger 1994: 197). Regiimi syntyy, kun hallinnollisesta koalitiosta tulee dominoiva ryhmä (Gibbs & Jonas 2000, 305–306) ja sen jäsenet tekevät yhteistyötä toistensa kanssa. Regiimit ovat epämuodollisia hallinnollisia rakennelmia, jotka eivät pohjautu hierarkioihin (Stoker & Mossberger 1994: 197). Ne ovat ajassa ja tilassa muuttuvia ja voivat vaihdella tai muuttua muotoaan olosuhteiden vaihtuessa. Erityisesti poliittiset ja taloudelliset tekijät vaikuttavat regiimien muotoutumiseen. (Gibbs & Jonas 2000: 306.)

Regiimiajattelussa vallan nähdään yhdistyvän keskinäisiin riippuvuussuhteisiin, joissa eri vallankäytön muodot ilmenevät. Valtatoimijat muodostavat koalitioita ja pyrkivät toiminnallaan saavuttamaan tavoitteitaan sekä tietyn valta-aseman. (Nevalainen 2004: 65.) Kyse on siitä, miten yhteenliittymiä muodostetaan, eikä siitä, kuka hallitsee (Nevalainen 2004: 66; Stoker & Mossberger 1994: 197). Vallan käsitys on pirstaloitunut, sillä valtaa ei enää nähdä kapea-alaisesti sosiaalisen kontrollin välineenä, vaan se ymmärretään osaksi sosiaalisia prosesseja ja niiden syntymistä. Sosiaalisten kanssakäymisten avulla voidaan saavuttaa tavoitteita, jotka hyödyttävät kaikkia osapuolia. (Stoker 1995: 54–55; Stoker & Mossberger 2001: 812.) Regiimien valta nähdään ennen kaikkea valtana johonkin (*power to*) eli valtaa vaikuttaa asioihin. Koalitioiden avulla saadaan aikaan päätöksiä, jotka on tehty yhteistuumin ja yhdessä neuvotellen. Valta on osittain myös valtaa muihin (*power over*) eli määräysvallan ottamista, jolla pyritään tavoittelemaan omia päämääriä.

Kaikilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa asioihin, kuten esimerkiksi asukkailla, jolloin koalitio on heidän yläpuolellaan määräysvallassa. Regiimateoriassa tosin paneudutaan lähinnä julkisen ja yksityisen sektorin vuorovaikutussuhteisiin, joissa pyritään pois nimenomaan tästä määräysvallasta. (Stoker & Mossberger 2001: 812; Nevalainen 2004: 65.)

Kaupunkisuunnittelu vaatii toimiakseen useita tahoja, joiden yhteistyön katsotaan olevan avainasemassa, kun muokataan kaupunkitilaa. Regiimateoria sopii hyvin malliksi, kun tarkastellaan hallinnan ja valtasuhteiden ilmentymiä kaupunkisuunnittelussa. Siinä tärkeää on huomata eri toimijoiden intressit olla mukana suunnittelussa sekä nähdä eri koalitioiden muodostumiset. Niiden avulla voidaan vaikuttaa regiimien jatkuvaan ilmentymiseen sekä muutoksiin paikallistason hallinnassa. (Akkila 2015: 36.) Tällä tavoin suunnittelusta saadaan vuorovaikutteista ja yhteistyössä toteutettu toimintaa, joka on kaikkia osapuolia hyödyttävää.

5 KESKUSTAUDISTUS ELINKEINOJEN EDISTÄJÄNÄ

5.1 Elinkeinpolitiikka Suomessa

Elinkeinopolitiikan termiä on usein vaikea määritellä, sillä termille ei ole vakiintunutta määritelmää (Kettunen 1998: 26). Selkeää kuitenkin on se, että elinkeinopolitiikka on monitahoista ja useiden toimijoiden verkostomaista toimintaa (Kaskinen 2003: 17; Ruotsalainen 2011: 16). Kaskinen (2003: 17) painottaa, että elinkeinopolitiikkaa voidaan tarkastella monista eri näkökulmista, jolloin määritelmiä on useita. Jokaisessa määritelmässä korostuu kuitenkin elinkeinotoiminnan edistäminen. Ruotsalaisen (2011: 15) mukaan useimmiten elinkeinopolitiikalla tarkoitetaan kunnan toimia, joilla edistetään elinkeinoelämää kunnan taloudellisen kehityksen turvaamiseksi sekä lisätään kuntalaisten hyvinvointia. Kahila (1997: 40) on väitöskirjassaan todennut, että elinkeinopolitiikan tärkein tehtävä on luoda riittävät toimintamahdollisuudet yrityksille sekä edistää näitä mahdollisuuksia ja huolehtia niistä parhaan mukaan. Tämän tutkielman tarkastelunäkökulman kannalta nimenomaan Kahilan määritelmä elinkeinopolitiikasta on oleellinen. Tavoitteena on uuden yritystoiminnan luominen ja erityisesti vanhan säilyttäminen (Kahila 1997: 40).

Kunta on elinkeinopolitiikan tärkein toimija. Sen tavoitteena on luoda riittävät olosuhteet yrittäjyydelle esimerkiksi kaavoituksen ja yhdyskuntatekniikan avulla ja tätä kautta aktivoida yrittäjyyttä alueellaan. Yrittäjien vastuulla on riskinotto ja osaamisen hyödyntäminen. Roolijako on selkeä, mutta parhaaseen lopputulokseen päästään, kun kunnat ja yritykset tekevät yhteistyötä sekä verkostoituvat ulkopuolisten toimijoiden kanssa. (Kahila 1997: 98; Ruotsalainen 2011: 35, 40.)

Kunta ei ole ainut elinkeinopolitiikan harjoittaja, joskin se on yleisin. Esimerkiksi kuntien yhteenliittymät ja elinkeinoyhtiöt ovat toimijaryhmiä, jotka myös toimivat elinkeinopolitiikan parissa. Lisäksi muun muassa maakuntien liitot ja Euroopan unioni ovat elinkeinotoiminnassa mukana. Maakuntien liitot toteuttavat elinkeinopolitiikkaa maakuntastrategioiden kautta. EU:lla taas on omat ohjelmansa elinkeinopolitiikan harjoittamiseen, joita toteutetaan kansallisella tasolla, ja tätä kautta sillä on vaikutusta myös kunnalliseen tasoon. (Kaskinen 2003: 18.) Sen lisäksi, että elinkeinopolitiikkaa voivat harjoittaa useat tahot, se on useiden toimijaryhmien yhteistyössä tapahtuvaa keskustelevaa toimintaa (Ruotsalainen 2011: 15–16; Kettunen 1998: 82–83). Poliitiikkaa eivät toteuta ainoastaan kunnan virkamiehet, vaan yritykset ja kuntalaiset ovat keskenään vuorovaikutteisessa suhteessa ja toimivat kehittämistyössä mukana (Kahila 1997: 40).

Tarkoituksena on tuoda kunnan strategiat tiedoksi organisaatioille, yrityksille ja kuntalaisille, jotta elinkeinopolitiikasta tulee yhteinen asia. Tärkeää on kuunnella ideoita ja ajatuksia asukastasolta lähtien, jotta toiminnasta tulee kaikkia hyödyttävää ja alueiden kehittäminen onnistuu paremmin. (Kettunen 1998: 83.)

Elinkeinopolitiikka voi olla joko suppeaa tai laajaa toimintaa. Suppea elinkeinopolitiikka on kunnan sektoripolitiikkaa, jossa kunta edistää elinkeinopoliittisia tavoitteitaan erilaisilla toimenpiteillä, kuten neuvonnalla, ohjauksella ja tukipalkkioilla. Laajasta elinkeinopolitiikasta puhutaan silloin, kun kuntaa kehitetään isommassa mittakaavassa asukkaat ja yritykset huomioiden. Tavoitteena on parantaa asuntotilannetta sekä panostaa palveluiden saatavuuteen, joista hyötyvät erityisesti asukkaat, mutta välillisesti myös yritykset. Vastaavasti yritysten toimintaedellytyksiä pyritään luomaan ja kehittämään esimerkiksi parantamalla verkostoja yritysten ja eri tahojen keskuudessa sekä kaavoittamaan alueita yritykset huomioiden. (Kaskinen 2003: 17–18.)

Elinkeinopolitiikka ei ole kaikkialla samanlaista. Sitä voidaan harjoittaa eri tasoilla (kansainvälinen, kansallinen, alueellinen, seudullinen ja kunnallinen) ja siihen vaikuttavat useat eri tekijät (Sotarauta & Linnamaa 1997: 41). Kunnan omaleimaiset olosuhteet, kuten väestö- ja elinkeinorakenne, yrityskanta, työllisyys ja kulttuuri ovat omiaan vaikuttamaan kunnan harjoittamaan elinkeinopolitiikkaan. Myös ulkoisilla tekijöillä, kuten maailmantaloudella, poliittisella kehityksellä ja innovaatioilla on vaikutusta. (Kahila 1997: 41; Kaskinen 2003: 18.) Kunta muokkaa elinkeinopolitiikkaansa sen peruslähtökohtien muuttuessa, mutta paikalliset olosuhteet muuttuvat myös elinkeinopolitiikan muuttuessa (Kahila 1997: 41). Elinkeinopolitiikka onkin kokenut suuria muutoksia yhteiskunnan muuttuessa. Muutokseen ovat vaikuttaneet myös kuntien roolin sekä yritysten toimintatapojen muuttuminen. (Sotarauta & Linnamaa 1997: 47.)

5.2 Elinkeinopolitiikan keinot ja tehtävät

Kunnan harjoittaman elinkeinopolitiikan keinot jaetaan tavallisesti välillisiin ja välittömiin tehtäviin ja tukimuotoihin (Kahila 1997: 105; Uusitalo 1990: 38–41). Uusitalo (1990: 38) on listannut muun muassa seuraavia elinkeinopolitiikan välillisiä keinoja: kaavoitus, asuntopolitiikka, koulutuspolitiikka (esim. yrittäjäkurssit), palvelutason kohottaminen, paikallisten aktiviteettien tukeminen, elinkeinotuen eri muodot (esim. osallistuminen tutkimusten suunnitteluun, tuotekehitykseen), aktivoivan ilmapiirin kehittäminen sekä hyvän imagon luominen ja kehittäminen. Kahilan (1997: 106) tukimuotoihin perustuvasta listauksesta löytyy lisäksi

esimerkiksi myönteinen elinkeinoilmasto ja työvoimapolitiikka. Välillisten keinojen listaus on hyvin laaja ja tehtäväkenttä on niin monimuotoinen, ettei vakiintunutta ja selkeää jaottelua ole olemassa (Kahila 1997: 105; Uusitalo 1990: 38). Lisäksi keinot ja tehtävät muuttuvat jatkuvasti kehityksen mukana, joten ainoastaan keinovalikoiman perusrunko säilyy ennallaan (Kaskinen 2003: 71). Keskustojen kehittäminen on eräs elinkeinopolitiikan välillisistä keinoista. Siinä tavoitteina ovat esimerkiksi taata kaavoituksen avulla liike-elämälle toimintamahdollisuudet sekä kohentaa keskustan ilmettä, mikä liittyy edelleen imagon muokkaamiseen ja sitä kautta vaikuttaa yritysten menestymiseen ja houkutteluun keskusta-alueelle.

Välittömät tukitoimet ja keinot ovat huomattavasti pienempi ryhmä kuin välilliset, mutta niiden käyttö on erittäin merkittävää elinkeinoelämän kannalta. Toisinaan tukimuotoja on käytetty enemmän ja toisinaan taas vähemmän, sillä niiden käyttöön vaikuttaa muun muassa taloudellinen tilanne. (Kahila 1997: 106). Kunnan välittömät keinot ovat lainananto, takausten myöntäminen sekä osakkuus yhtiöissä (Kahila 1997: 106; Uusitalo 1990: 40). Kunnan tavoitteena ei kuitenkaan ole olla yritysten toiminnan rahoittajana, sillä se on valtion tehtävä. Sen sijaan kunta pystyy myöntämään lainoja ja takauksia sellaisille yrityksille, joiden liiketoimintaa kunta voisi itsekin harjoittaa tai joissa kunta voisi olla osakkeenomistajana. Tämä antaa selkeät rajat yritysten taloudelliselle tukemiselle, mutta esimerkiksi muutokset laeissa muokkaavat rajoja ja käytäntöjä. (Kahila 1997: 106; Uusitalo 1990: 40.)

Sotarauta ja Linnamaa (1997: 50) ovat tehneet omat jaotuksensa paikallisen elinkeinopolitiikan tehtävistä. Heidän listauksessaan on myös mainittu erilaiset tuet, mutta hieman laajemmin määriteltynä. Tällaisia suoria tukia ovat muun muassa avustukset, lainat, takaukset, riskisijoittaminen, rahalliset panostukset osaamiskeskuksiin ja suora tuki yritysten kehittämishankkeisiin. Sotarauta & Linnamaa määrittelevät elinkeinopolitiikan tehtäviksi myös alkavien yritysten neuvonnan (esim. toiminnan arviointi ja perusneuvonta), toimivien yritysten kehittämistyön (esim. kehittämishankkeiden suunnittelu ja koordinointi), alueen markkinoinnin ja yritysten kansainvälistymisen edistämisen, yritysilmaston parantamisen (esim. paikallisen yhteenkuuluvuuden kehittäminen, yrityskäynnit) sekä yhteistyön edistämisen ja verkostojen koordinoinnin. (Sotarauta & Linnamaa 1997: 50.) Heidän jaottelunsa on kohdistettu vielä selkeämmin nimenomaan yrityksiin ja niiden toiminnan edistämiseen ja parantamiseen.

Eri listauksista ja jaotteluista voidaan selkeästi havaita, että elinkeinopolitiikan tehtävät ja keinot monipuolistuvat ja kehittyvät jatkuvasti. Lisäksi elinkeinopolitiikan kehittyessä tarvitaan koko ajan uusia keinoja, jotta elinkeinopolitiikasta saadaan mahdollisimman kattavaa ja nykyisten olosuhteiden tarpeita vastaavaa toimintaa. Kuntien ja seutujen elinkeinopolitiikan

tulevaisuusbarometrissä (159/2003) kysyttiin kuntajohtajilta, kunnan luottamushenkilöiltä ja asiantuntijoilta, millaisia uusia elinkeinopolitiikan välineitä he odottavat syntyvän. Vastaukset jaettiin kuuteen eri ryhmään: rahoitusvälineet, yrityskeskeiset välineet, koulutusvälineet, teknologiavälineet, suunnitteluvälineet ja verkostovälineet. Rahoitusvälineet-luokkaan tuli mainintoja muun muassa välillisten kustannusten kehittämistä suorien tukien tilalle, nykyisten rahoitusinstrumenttien sovelluksista sekä uusista rahoitustuotteista. Mahdollisia tulevia yrityskeskeisiä keinoja ovat yhteistyön lisääntyminen yritysten kanssa, yritysneuvonnan kehittäminen, yrittämiseen kannustava lakinormisto ja alueelliset yrityspalvelukeskukset, -hautomot ja -kehittämöt. Koulutusvälineistä mainittiin esimerkiksi koulutuksen ja työn lähentäminen, oppilaitosten hyödyntäminen elinkeinopolitiikassa sekä kunnan, koulutusorganisaatioiden ja yritysten yhteistyö. Suunnitteluvälineet-ryhmään tuli seuraavanlaisia vastauksia: uusien yhteistyömuotojen kehittäminen, seudullisten elinkeinostrategioiden rakentaminen sekä avoimet, läpinäkyvät ja yhteistyölle perustuvat elinkeinopolitiikan toimintamalli. Vastaajat toivoivat teknologiavälineiden kehittyvän, joita voitaisiin käyttää muun muassa vaikuttajafoorumien rakentamisessa. Verkostoitumisvälineet-luokkaan tuli näkemyksiä verkottuneiden palveluiden lisääntymisestä, yritysten verkostoitumisesta sekä kumppanuus-hankkeiden lisääntymisestä. (Kaskinen 2003: 71–72.) Tulevaisuudessa elinkeinopolitiikan keinot ja välineet kehittyvät varmasti entistä vuorovaikutteisemmiksi ja yhteistyötä korostaviksi. Yritykset pyritään huomioimaan entistä paremmin, ja niiden toiminnan harjoittamista helpotetaan kunnan puolesta mahdollisimman paljon.

5.3 Elinkeinopolitiikan lähestymistavat

Elinkeinopolitiikkaa voidaan lähestyä strategisesta näkökulmasta, sillä kunta on organisaatio, joka omaa tietyt tehtävät, toimintakentän sekä tulevaisuuden. Kettunen (1998: 30–42) on määritellyt elinkeinopolitiikan tarkastelunäkökulmiksi kolme eri lähestymistapaa, joista ensimmäinen ja yleisin on suunnitteleva, toinen on profiloiva ja kolmas on edellytyksiä luova elinkeinopolitiikka.

Suunnitteleva elinkeinopolitiikka on virkamiespainotteista asiantuntijatyötä, jossa pohditaan ja suunnitellaan kunnan tehtäviä, tavoitteita ja roolia. Tarkoituksena on etsiä tietoa ympäristön muutoksista sekä suunnitella tulevaisuutta, jotta saadaan luotua tulevaisuuden toimintaperiaatteet. SWOT-analyysi on oiva tapa analysoida kunnan toimintaympäristöä selvittämällä vahvuudet ja heikkoudet sekä mahdollisuudet ja uhat. Suunnitteleva tapa on usein pienen toimijaryhmän vastuulla, mutta suunnittelussa pyritään kuulemaan asianosaisia, kuten asukkaita ja yrittäjiä, jotta

elinkeinopolitiikasta tulisi mahdollisimman kokonaisvaltaista ja avointa toimintaa. (Kettunen 1998: 31–35.)

Profiloivan elinkeinopolitiikan tavoitteena on, että kunnat kehittävät omaa kilpailukykyään profiloitumalla ja vetämällä puoleensa tietynlaisia yrityksiä. Tekemällä itsestään houkuttelevia, kunnat varmistavat menestymisensä kuntien välisessä kilpailussa. Profilointi vaatii yritysten mukanaolon, jotta voidaan keskustella toiveista ja mahdollisuuksista sekä luoda toimiva ja houkutteleva kunta. Suomessa kunnat vierastavat liiallista profiloitumista ja usein se onkin tapahtunut sattuman kautta. Profiloituminen vaatii pitkäjänteistä työtä yrittäjien kanssa, jotta kunta ei keskity liiaksi vain yhteen toimialaan ja sen kehittämiseen. (Kettunen 1998: 35–39.)

Edellytyksiä luova elinkeinopolitiikka pyrkii luomaan toimintamahdollisuuksia sekä strategioiden syntymiselle että kunnan toimintaa edistäville asioille. Tarkoituksena ei ole suunnitella ajatusten syntyä tai käskää toimimaan, vaan pyrkimyksenä on kerätä tietoa tulevaisuuden suunnista, jotta voidaan asettaa tavoitteita ja tätä kautta suunnitella ja luoda edellytyksiä. Hyvien edellytysten luominen on elinkeinopolitiikan tärkein ajatus. Luomalla riittävät edellytykset erityisesti yritysten toiminnalle, saadaan aikaan parempi lopputulos kuin suunnittelemalla valmiiksi koko elinkeinopolitiikan toiminta- ja tehtäväkenttä. Yrityksiä ei voi pakottaa alueella, mutta edellytyksiä luomalla yrityksiä voidaan houkutellessa sinne. (Kettunen 1998: 39–42.)

Keskustauudistuksen näkövinkkelistä katsottuna elinkeinopolitiikka voidaan nähdä ennen kaikkea edellytyksiä luovana tapana. Uudistamalla keskustaa luodaan paremmat edellytykset varsinkin keskustassa toimiville yrityksille, mutta myös siellä asioiville asukkaille ja turisteille. Yritysten mahdollisuudet menestyä paranevat, kun keskustasta tehdään houkuttelevampi ja helppokulkuisempi. Suunnitelmallisuudella luodaan edellytykset useiksi vuosikymmeniksi eteenpäin, mikä on tärkeää kunnan elävyyden ja houkuttelevuuden kannalta.

5.4 Regiimiteoria elinkeinopolitiikan selittäjänä

Regiimien voidaan nähdä ilmenevän niin kansallisella, alueellisella kuin paikallisellakin tasolla (Stoker & Mossberger 1994: 196). Tässä tutkielmassa mielenkiinto kohdistuu nimenomaan paikallistasoon, jossa julkinen hallinto ja elinkeinoelämä nähdään keskeisinä toimijoina. Näiden tahojen yhteistyön ajatellaan vahvistavan molempien toimintaa (Stoker 1995: 54), mikä on erityisesti kunnan elinkeinopolitiikan kannalta oleellista.

Regiimateoria selittää elinkeinopolitiikkaa, sen rakenteita ja toimintaa. Siinä mielenkiinnon kohteena on erityisesti paikallishallinnon rakenteiden tarkastelu, eikä niinkään julkisen hallinnon organisoitumisprosessi. Regiimijattelussa yhtenä lähtökohtana on Kahilan (1997: 33) sanoin "*hallinnollinen ja rakenteellinen monimuotoisuus*", mikä tarkoittaa julkisen ja yksityisen sektorin suurta kirjoa kuntien elinkeinopolitiikassa. Julkisen hallinnon ja yksityisten toimijoiden vuorovaikutussuhteet sekä rakenteet ovat usein monimutkaisia, sillä laajalla urbaanilla politiikankentällä on useita syy-seuraus -suhteita, joita ei voi ennustaa (Stoker 1995: 58). Tämä tarkoittaa sitä, että paikallistason elinkeinopolitiikan noudattaminen on riippuvaista alueista ja niiden toimintamalleista.

Regiimit voidaan jaotella ja luokitella monin eri tavoin. Yhtä oikeaa luokittelutapaa ei ole, koska koalitiot ovat moninaisia ja vaihtelevat toimijoiden intressien mukaan. Tarkastelen tässä Stokerin & Mossbergerin (1994) jaottelua, jossa regiimit on luokiteltu hieman ylimalkaisemmin kuin aiemmin tehdyt luokittelut (Stoker & Mossberger 2001: 825). Stoker & Mossberger jakavat regiimit kolmeen eri ryhmään, joiden avulla voidaan määritellä koalitioiden muodostumista ja niiden tavoitteita. Nämä regiimit ovat orgaaninen regiimi (*organic regime*), instrumentaalinen regiimi (*instrumental regime*) ja symbolinen regiimi (*symbolic regime*). Niihin sisältyy useita alakategorioita, jotka muokkaavat pääregiimejä. (Stoker & Mossberger 1994: 200–201; Nevalainen 2004: 66–67.)

Orgaaninen regiimi on regiimeistä vähiten muutoksiin pyrkivä, ja se muodostuu kolmesta alaregiimistä (*caretaker, exclusive and traditional regime*). Orgaanisen regiimin tavoitteena on säilyttää yhteisöt muuttumattomina, sillä paikalliset traditiot ja identiteetit sekä sosiaaliset kanssakäymiset ovat tärkeitä ja niiden halutaan säilyvän ennallaan. Orgaaniset regiimit ilmenevät usein pienissä tai keskikokoisissa kunnissa, joissa korostuu selkeästi sosiaalinen yhteenkuuluvuus. Näillä paikkakunnilla muutosten tarve on vähäinen, sillä perinteikkyyden säilyttäminen koetaan tärkeäksi. Koalitiot ja niiden tavoitteet ovat hyvin samankaltaisia ja ne toimivat itsenäisesti ilman ylemmän tahon määräyksiä. (Stoker & Mossberger 1994: 200–201; Nevalainen 2004: 66–67.)

Instrumentaalisen regiimin alaryhmään kuuluu yksi regiimi (*development regime*). Instrumentaalisen regiimin lähtökohtana on saada muutoksia aikaan hankkeilla ja projekteilla. Se on hyvin projektilähtöinen toimintatapa, ja siinä tarkoituksena on keskittyä hankkeisiin, jotka on mahdollista suorittaa nopeasti ja joiden avulla saadaan konkreettisia muutoksia aikaan. (Stoker & Mossberger 1994: 201.) Instrumentaalisen regiimin tavoitteena on saavuttaa yhteisymmärrys toimijoiden keskuudessa, mutta osapuolten pyrkimykset voivat silti poiketa toisistaan. Tämä tarkoittaa sitä, että muutoksista on neuvoteltava ja pyrittävä, ainakin ajatustasolla, kumppanuuteen. Myöskään instrumentaalinen regiimi ei pyri vuorovaikutteisuuteen muiden paikallisten toimijoiden

kanssa, mutta on velvollinen käymään keskusteluja ylempien tahojen kanssa. (Nevalainen 2004: 67.)

Symbolinen regiimi on vahvasti muutoshakuinen, jossa tavoitteena on uudistaa alueen ideologiaa ja imagoa. Se pitää sisällään kaksi alaryhmää (*progressive and revitalization regime*). (Stoker & Mossberger 1994: 201.) Symbolinen koalitio on yleinen kaupungeissa, joiden tavoitteena on muutosten aikaansaaminen ja kilpailussa mukana pysyminen (Nevalainen 2004: 67). Kaupungin ideologiaa muuttamalla pyritään houkuttelemaan investointihakuisia yrityksiä sekä vähintään keskiluokkaisia asukkaita alueelle. Lisäksi ihmisten asenteita pyritään muokkaamaan symbolien käytöllä. Näillä keinoilla tavoitellaan kaupungin taloudellista kasvua. (Stoker & Mossberger 1994: 201.) Symbolisen regiimin tarkoituksena on luoda hyvät suhteet paikalliseen yhteisöön ja ottaa huomioon myös ylipaikallisten tahojen näkemykset. Tässä koalitiossa korostuu yhteistyön merkitys yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi, vaikka toimijoiden intressit saattavatkin poiketa toisistaan. (Nevalainen 2004: 67.) Keskustauudistukset liittyvät vahvasti symboliseen regiimiin. Niiden tavoitteena on edistää kaupunkitilaa sellaiseksi rakenteeksi, jossa yritykset menestyvät ja kaupunkilaiset viihtyvät. Keskustojen kehittäminen on muutoshakuista toimintaa ja osittain se on myös imagollinen kysymys, jos kaupunkitilasta pyritään tekemään houkuttelevampi.

Regiimiajattelun mukainen elinkeinopolitiikka vaatii toteutuakseen tiettyjä edellytyksiä. Kahila (1997: 33) on jäsentänyt Stokerin (1995) ja Stonen (1993) ajatuksia siitä, mitä edellytyksiä regiimiteorian mukainen elinkeinopolitiikan harjoittaminen vaatii. Regiimiteoreettiset tekijät on jaettu neljään eri kohtaan, mutta niiden huomioiminen yksittäin ei vielä tee elinkeinopolitiikasta riittävää. Tekijöiden yhdistäminen ja samanaikainen toteutuminen on tärkeää, jotta elinkeinopolitiikasta tulee tehokasta, selkeää ja kaikkia osapuolia hyödyttävää toimintaa. Ensimmäiseksi tulee huomioida, että hallinnolliset rakenteet muuttuvat entistä merkittävämmiksi tekijöiksi elinkeinopolitiikan kentällä ja niillä on vaikutusta enenevässä määrin elinkeinopolitiikan muotoutumiseen. Toiseksi julkisen hallinnon ja yksityisten toimijoiden voimavarat tulee yhdistää, jotta elinkeinopolitiikasta tulee mahdollisimman tehokasta. Kolmanneksi verkostojen luomista tulee korostaa. Verkostoilla luodaan sujuvampaa yhteistyötä ja luottamuksen lisääntymistä julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Neljänneksi julkisen hallinnon on mietittävä, keiden kanssa voimavaroja ja resursseja kannattaa yhdistää. Elinkeinopolitiikan kannalta on edullisinta, jos regiimin pystyy muodostamaan riittävän tieto-aidon omaavien intressiryhmien kanssa. (Kahila 1997: 33–34.)

6. KESKUSTAUDISTUKSEN TAVOITTEET: KOHTAAMISIA, KAUPPAA JA VETOVOIMAA

Keskustauudistukset ovat usein hyvin kokonaisvaltaisia hankkeita, joissa tavoitteet on asetettu korkealle ja uudistusta pyritään toteuttamaan monien ryhmien näkökulmasta. Tutkielmani teoreettisesta viitekehyksestä sekä tutkielman kohteena olevasta tapauksesta voi nostaa esiin kolme yleisemmän tason kysymystä, jotka toimivat apuna tutkielman mutta erityisesti johtopäätösten jäsentelyssä. Ensinnäkin, keskusta näyttäytyy kohtaamispaikkana, jossa piilee osallisuuden problematiikka. Voidaan kysyä, milloin keskusta näyttäytyy puhtaasti oleskelupaikkana ja milloin oleskelu on enemmänkin kulutukseen tähtäävää sekä miten eri ryhmien (erityisesti elinkeinoelämän) osallistuminen huomioidaan keskustan kehittämisessä ja mitä lisäarvoa se tuo, kun hankkeita suunnitellaan yhteistyössä kaupungin kanssa. Toiseksi, keskusta on kulutuspaikka, joka kilpailee markkinoista yhdessä keskustan ulkopuolisten kauppakeskittymien kanssa. Kysymys piilee siinä, miten keskustaa kehitetään suhteessa muihin kauppapaikkoihin. Kolmanneksi, keskustan kehittämisessä kyse on vetovoimaisuuden lisäämisestä ja imagon kehittämisestä koko kaupungin tasolla. Esiin nouseekin kysymys, miten kaupunkikeskustan kehittäminen vahvistaa kaupungin brändiä.

Kaupunkitila määrittäytyy kohtaamispaikaksi, jossa eri toimijat ovat vuorovaikutuksessa keskenään (Dear & Häkli 1998: 61). Tilan käyttäjät tuottavat ja muokkaavat tilaa omien tarpeidensa mukaan. Asukkaille ja turisteille kaupungin keskusta näyttäytyy sekä oleskelupaikkana, jonne voi tulla viihtymään ja viettämään aikaa, että kulutuspaikkana, jolloin keskustan yrityksiin tullaan asioimaan ja tekemään ostoksia. Elinkeinoelämälle ja kaupungin virkamiehille kaupunkikeskusta näyttäytyy sosiaalisten verkostojen areenana, jossa esimerkiksi kehittämishankkeita toteutetaan yhteistyöllä ja vuorovaikutteisesti. Kaupunki pyrkii ottamaan liike-elämän toimijat mukaan suunnittelu- ja valmistelutyöhön, jolloin yhteistyöstä voidaan parhaimmillaan käyttää termiä kumppanuus (ks. esim. Virtanen 2001: 245). Neuvottelut ja avoin keskusteluyhteys kaupungin ja yrittäjien välillä on olennaista hankkeiden onnistumisen kannalta. Toisaalta yrittäjät voivat pyrkiä osallistumaan eri kehittämishankkeisiin myös omaehtoisesti tekemällä yhteistyötä toisten yrittäjien kanssa tai toimimalla aktiivisesti erilaisissa yrittäjäjärjestöissä.

Keskustojen ulkopuoliset kauppakeskittymät sekä verkkokaupan vahvistuminen ovat luoneet kilpailijoita perinteisille kauppapaikoille. Kuluttajakäyttäytymisen muutos lisää palveluiden

kehittämistarvetta jatkuvasti. Keskustoissa tulee olla panostettu sekä viihtyvyyteen ja aktiviteetteihin että kaupallisten palveluiden monipuolisuuteen. Lisäksi keskustoissa on huomioitava yksityisautoilu, sillä se ei näytä vähentyvän lähitulevaisuudessa. (Elävä kaupunkikeskusta ry 2010.) Elinkeinopolitiikan avulla luodaan yrityksille toimintamahdollisuudet harjoittaa liiketoimintaa keskustoissa (ks. esim. Kahila 1997: 40). Elinkeinopolitiikka voidaan jakaa kolmeen lähestymistapaan, jotka ovat suunnitteleva, profiloiva ja edellytyksiä luova elinkeinopolitiikka (Kettunen 1998: 30–42). Tietyin strategisin valinnoin kunta pyrkii kehittämään kaupunkia ja sen osa-alueita vahvemmiksi, ja samalla tulee valinneeksi elinkeinopolitiikan kannalta tärkeimmät kehittämiskohteet.

Keskustojen kehittämisessä on aina jollakin tapaa kyse myös imagon ja kaupunkikuvan uudistamisesta ja nykyaikaistamisesta. Kaupunkikeskustassa ilmenee mentaalinen tilakäsitys, johon vaikuttavat fyysisen kaupunkitilan muutokset sekä ihmisten käsitykset ja mielikuvat tilasta (Jauhiainen 2002: 131; Lefebvre 1991: 39). Kaupunkikeskustan kehittämisellä pyritään muokkaamaan ihmisten mielikuvia kaupunkitilasta otollisempaan suuntaan ja tekemään keskustasta houkuttelevampi muokkaamalla sen imagoa. Keskustan nykyaikainen olemus, tapahtumat ja erilaisten toimintojen mahdollisuus ovat hyviä tapoja kehittää keskustan ja samalla koko kaupungin imagoa parempaan suuntaan. Lisäksi esimerkiksi kaupungin omaleimaiset tapahtumat ja tori voivat luoda kaupungille tietynlaista brändiä ja vahvistaa kaupungin asemaa jopa kansallisella tasolla.

7 KUOPIO JA KAUPUNKIKESKUSTAN UUDISTUS

7.1 Kuopio – Savon sydän

Kuopio on vuonna 1775 perustettu kaupunki ja tällä hetkellä Suomen kahdeksanneksi suurin kaupunki. Kuntaliitosten myötä Kuopion asukasluku on kohonnut jo 111 000:een, ja koko Kuopion vaikutusalueella asukkaita on 600 000. Kaupunki sijaitsee Pohjois-Savon maakunnassa, Kallaveden rannalla. Kuopion pinta-alasta puolet on metsäalueita ja noin kolmasosa vesistöä. Rantaviivaa Kuopiolta löytyy jopa 5442 km. Kuopio onkin tunnettu upeista järvimaisemistaan, rikkaasta luonnostaan sekä vaihtelevista korkeuseroistaan, jotka houkuttelevat turisteja ja asukkaita Savon sydämeen. (Kuopion kaupunki 2015a.)

Kartta 1. Kuopion sijainti.

Kartta 2. Kuopio 1.1.2015 alkaen.

Kuopio on yliopistokaupunki ja myös yksi tärkeä osaamiskeskus valtakunnallisesti. Kuopiota voidaankin pitää tärkeänä keskusalueena, jossa osaaminen, tiede ja teknologia ovat kansainvälisestikin merkittäviä. Puu- ja elintarviketeollisuus ovat tärkeimmät teollisuuden alat, sillä ne ovat merkittäviä vientialoja Kuopiossa. Myös matkailulla on tärkeä rooli, joka on voimistunut

entisestään Tahkon myötä, kun Nilsia liittyi Kuopioon vuonna 2013. (Kuopion kaupunki 2015a; Kuopion kaupunki 2015b.)

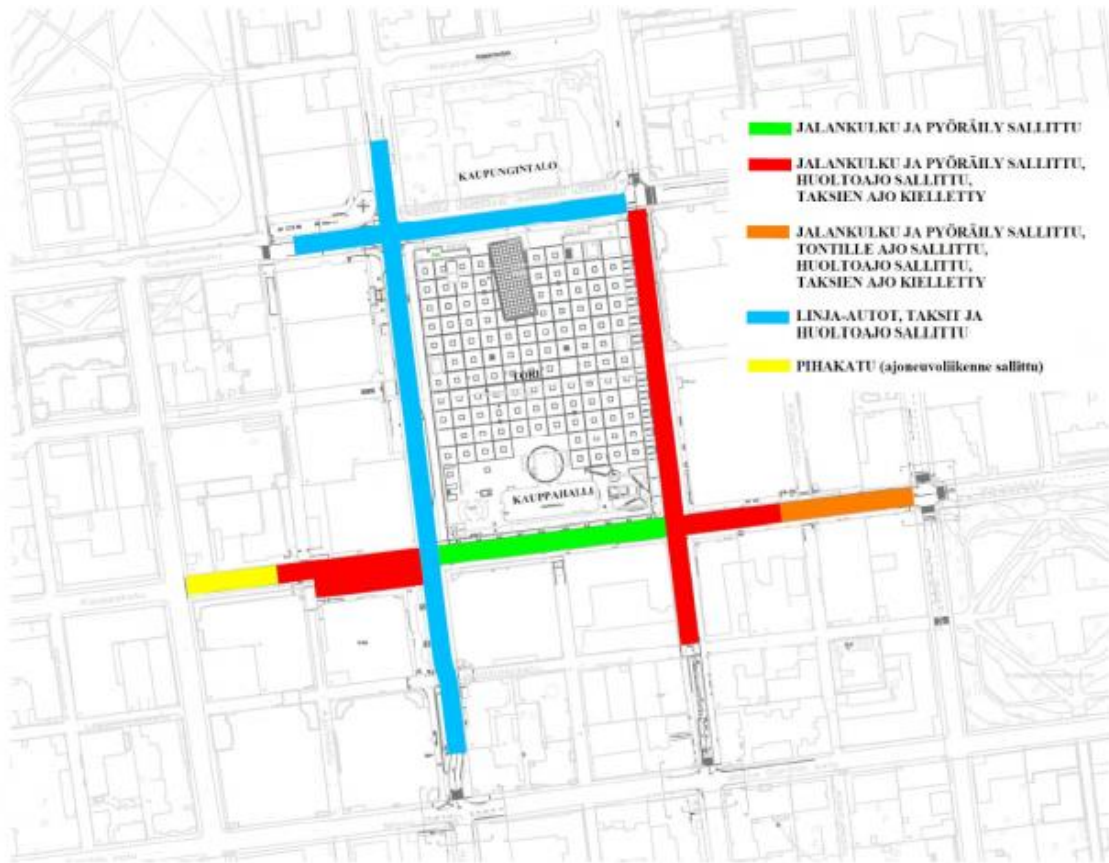
Viimeisen 10 vuoden aikana Kuopio on kasvanut erityisesti elinkeinoelämän puolella hurjasti; Kuopioon on sijoittunut uusia yrityksiä reilu 1 000, joista suuri osa on sekä kansallisesti että kansainvälisesti tunnettuja ja menestyneitä yrityksiä. Näitä yrityksiä ovat muun muassa metalli- ja elintarviketeollisuuden yritykset, korkean teknologian, puunjalostuksen sekä palvelualan yritykset. Uusien yritysten myötä Kuopioon on syntynyt 10 000 uutta työpaikkaa, mikä on erittäin merkittävä määrä kaupungin kasvun kannalta. (Kuopion kaupunki 2015c.)

Kuopion kaupunkirakenteessa korostetaan kolmivyöhykkeistä mallia, joka pohjautuu arkkitehti Leo Kososen sormimalli-visioon vuodelta 1994 (Kosonen 2007). Tavoitteena on tehdä kaupunkirakenteesta eheä ja tasapainoinen jalankulku-, joukkoliikenne- sekä autokaupunki, jossa korostetaan erityisesti jalankulkijoita ja julkista liikennettä (Liikuntakaavoitus 2015). Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi kaupunkikeskusta on rauhoitettu lähes kokonaan autoilulta; toriremontin myötä ydinkeskusta-alue on muuttunut kävelykeskustaksi ja torin ympärillä saavat ajaa vain linja-autot, taksit ja huoltoliikenne. Lisäksi Kuopiolle tyypilliset rännikadut on muutettu kävely- ja pyöräilyreiteiksi (Liikuntakaavoitus 2015). Autoilua ei pyritä kuitenkaan kokonaan estämään, eikä se olisi mahdollistakaan, vaan tarkoituksena on antaa asukkaille vaihtoehtoja autoistuvassa kaupungissa. Vyöhykemallilla Kuopio pyrkii edistämään kestävien valintojen tekemistä sekä vaikuttamaan osaltaan ympäristökysymyksiin ja -ongelmiin. (Kosonen 2007: 50, 84–85.)

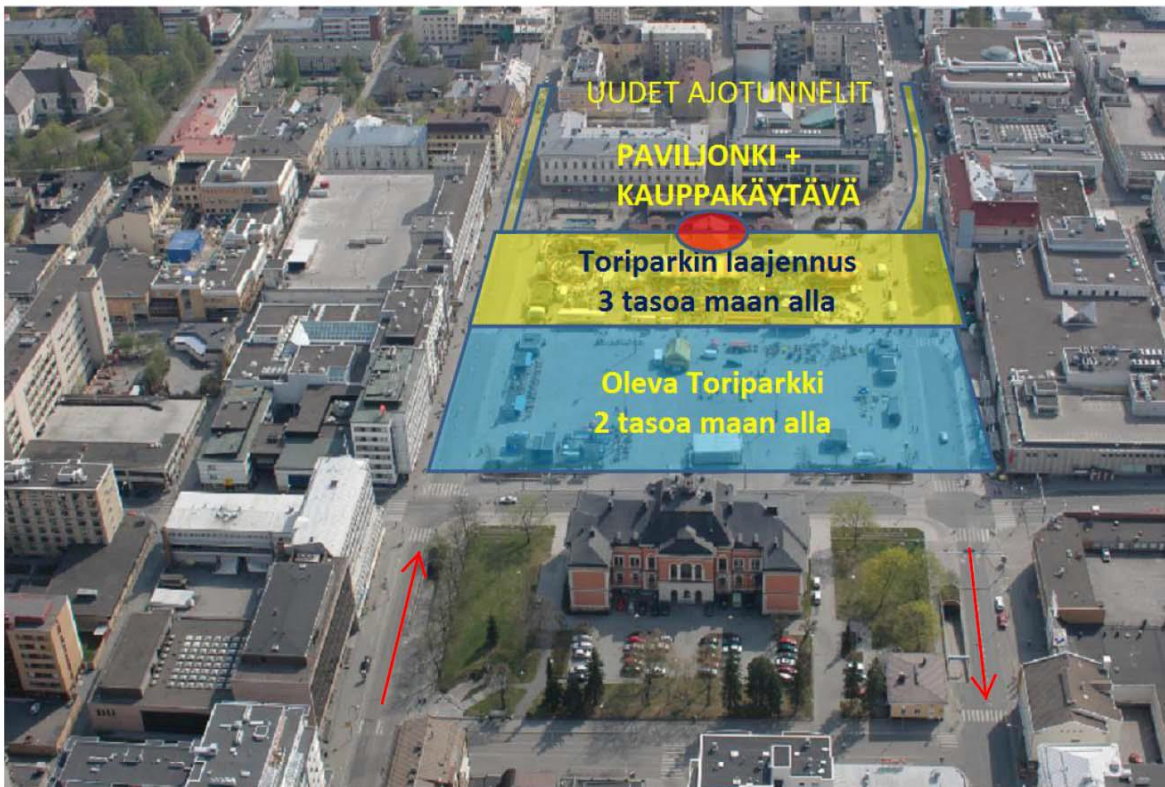
7.2 Kuopion kaupunkikeskustan uudistaminen

7.2.1 Uudistuksen lähtökohdat

Kuopion kaupunkikeskustan uudistaminen oli kokonaisvaltainen projekti, jossa keskusta-alueita muokattiin ja remontoitiin monin tavoin. Suurimpina hankkeina siinä olivat torin ja kävelykeskustan uudistukset, johon kuuluivat toriparkin laajennus, maanalaisen kauppakäytävän, Apajan rakentaminen, kävelykatujen tekeminen sekä kauppahallin remontointi ja lasipaviljongin rakentaminen vanhan kalahallin tilalle (Kuopion kaupunki 2014a; Pöyry 2011.) Lisäksi kaupunkikeskustan uudistukseen liittyi myös muita kehityskohteita ja projekteja, kuten Carlsonin ja hotelli Atlaksen uudistukset ja laajennukset sekä Anttilan julkisivuremontti. (Pöyry 2011).

Kartta 3. Kuopion kävelykeskusta.

Kuva 1. Toripysäköinnin muutokset sekä kauppakäytävän ja paviljongin sijainti.

Uudistusprosessi oli kaiken kaikkiaan erittäin haastava ja pitkäksi venynyt taival. Kalahalliin liittyvä valituskierte viivästytti osaltaan prosessia lähes puolitoista vuotta ja toi lisäkustannuksia 7 miljoonaa euroa. Oikeusprosessi kesti yli 20 kuukautta, sillä maankäyttö- ja rakennuslain tulkinnassa oli erimielisyyksiä. Ylimääräiset kulut aiheutuivat kalahallin tukemiseen liittyvistä rakennelmista ja töistä. Loppujen lopuksi oikeus oli kaupungin kannalla ja hyväksyi kaupungin pyynnön purkaa kalahallin. (Pääkkö, Paananen, Karjalainen & Harinen 2014: 3.) Keskustauudistuksen aikataulu ja budjetti kärsivät pääosin kalahalliin liittyvästä valituskierteestä; ilman oikeusprosessia uudistus olisi ollut huomattavasti miellyttävämpi ja ripeämpi prosessi.

Kuopion kaupunkikeskustan uudistuksen lähtökohtana on ollut tehdä Kuopion torista Suomen tunnetuin ja vetovoimaisin sekä saada torille myös kansainvälistä näkyvyyttä (Pirhonen 2013). Tavoitteet ovat suuria, mutta toisaalta Kuopion tori on jo nykyisinkin yksi Suomen tunnetuimmista toreista. Uudistuksessa tarkoituksena on ollut parantaa keskustan vetovoimaisuutta, elinvoimaisuutta sekä saavutettavuutta, jotta kaupunkikeskustassa riittäisi jatkossakin ihmisiä ja asiakkaita. Tärkeää on myös pitää keskusta kilpailukykyisenä ja alueen yritykset kilpailussa mukana. (Pirhonen 2013; Kuopion kaupunki 2014a.) Keskustan kehittämisessä yhtenä lähtökohtana on ollut myös tehdä keskusta-alueesta toimiva kokonaisuus jalankulku- ja joukkoliikenteelle, joka osaltaan parantaa keskustan vetovoimaa ja saavutettavuutta (Sito Oy 2008: 5).

Saavutettavuuden parantamiseen liittyivät ennen kaikkea liikennejärjestelyt, joita keskustan alueella muokattiin suuresti. Kuopio oli ennen tunnettu yksisuuntaisten katujen määrästään, mutta lähes kaikki kadut muutettiin kaksisuuntaisiksi liikenteen sujuvoittamiseksi. Torin ympärystä kehystävät joukkoliikennekadut tukevat sujuvaa liikennöintiä ja parantavat saavutettavuutta, kun linja-autoilla pääsee ydinkeskustaan saakka. Kuopiota haluttiin lähteä kehittämään jalankulkukaupunkina, joten ruutukaava-alue muutettiin turvalliseksi jalankulkureitistöksi, joka lisää osaltaan keskustan saavutettavuutta. Tärkeä kehittämiskohde ja yksi saavutettavuuden lisääjistä oli torin alla sijaitsevan pysäköintilaitoksen laajentamishanke. (Sito Oy 2008: 5–8.)

Elävyyden ja vetovoimaisuuden lisääminen keskustassa olivat tärkeimpiä tavoitteita kaupunkikeskustan uudistusprosessissa. Uudistetulla torilla pyritään tavoittelemaan asiakaslupausta: ”Elävä ja kansainvälinen kaupunki, jossa on yhdessä tekemisen meininki. Torilla näkyy koko ajan kaupungilla meneillään olevat tapahtumat.” Tavoitteena on tehdä Kuopion torista vilkas ja aktiivinen toimintaympäristö, jossa on jatkuvasti erilaisia tapahtumia, aktiviteetteja ja toimintaa. Kuopio on tunnettu tanssista, musiikista ja muista kulttuuritapahtumista, joita pyritään tuomaan entistä enemmän esiin uudistuksen myötä. Elävyyttä pyritään luomaan myös torin läheisyydessä olevien kulttuuripaikkojen, kuten musiikkikeskuksen, teatterin ja museoiden avulla. (Pirhonen

2013.) Uudistettu teatteri avautui yleisölle syksyllä 2014 (Kuopion kaupunki 2014b) ja pystyy nyt tarjoamaan paremmat puitteet sekä esityksille että asukkaille ja turisteille.

Keskustan viihtyisyyttä lisäävät erilaiset myyntipisteet, istutukset, terassit sekä kävelykadut, jotka tekevät torin ympäristöstä myös turvallisen liikkua. Lapsiperheitä varten on rakennettu leikkipuisto torin laidalle. Maanalainen kauppakeskus Apaja mahdollistaa kulkureitit pysäköintilaitoksen, kauppahallin sekä kauppakorttelien välille, mikä luo kokonaisuudesta ison kauppakeskuksen. (Pirhonen 2013.) Torista pyritään luomaan kuopiolaisten "olohuone", jonne voi mennä viettämään aikaa ja nauttimaan aurinkoisista kesäsäistä tai kirpeistä pakkaspäivistä perheen kanssa.

7.2.2 Uudistuksen vaiheita

Kuopion pysäköintilaitos valmistui torin alle jo vuonna 1991, jolloin siellä oli pysäköintipaikkoja 700 asiakkaalle (Heikkilä ym. 1996: 20; Vainikainen 2014). Huomattiin kuitenkin hyvin pian, että toriparkki on mitoitettu liian pieneksi, joten suunnitelmat pysäköintilaitoksen laajennuksesta sekä keskustan kehittämisestä aloitettiin 1990-luvun lopulla. Tavoitteena oli jo tuolloin tehdä Kuopion keskustasta Suomen paras kävelykeskusta. (Kosonen 2007: 58; SS 14.6.2014.) Uudistusprosessi oli kokonaisuudessaan mittava projekti, joka valmistui vasta vuoden 2014 loppukesällä, kun tori-kokonaisuus, pysäköintilaitos ja kävelykadut saatiin valmiiksi. Anttilan julkisivuremontti valmistui kesällä 2015, mikä päätti keskustan uudistusprosessin.

Kuopion keskustan uudistaminen alkoi keväällä 2010. Uudistuksen käynnisti Alatori-hanke, jossa pääasiallisena toteuttajana toimi kaupungin omistama Kuopion Pysäköinti Oy. (Yle 21.9.2011.) Hankkeeseen kuului toriparkin laajennustyöt sekä maanalaisen kauppakäytävän, Apajan, rakentaminen. Toripysäköinnin remontti aloitettiin laajennusosan rakentamisella, jonka vuoksi puolet torin alasta kaivettiin auki. Laajennusosa valmistui alkuperäisten suunnitelmien mukaan vuoden myöhässä, 2013 keväällä. (Yle 27.4.2010; Yle 18.4.2013; SS 14.6.2014.) Pysäköintilaitoksen laajennusosa toi kustannuksia lähes 11 miljoonaa euroa enemmän kuin alun perin oli laskelmoitu. Suuret kustannukset johtuivat yllättävistä menoeristä, kuten tuentaan liittyvistä tapahtumista sekä muutostöistä. Eniten kustannuksia aiheutti kuitenkin kalahalli ja siihen liittyvät tuenta- ja oikeuskulut. (Pääkkö ym. 2014:12.)

Samaan aikaan, kun toripysäköinnin laajennustöitä tehtiin, rakennettiin Apajan kauppakäytävä ja paviljonki sekä saneerattiin kauppahalli sekä ulkoa että sisältä. Apajasta sekä torin ympärillä sijaitsevista liikekiinteistöistä, toripysäköinnistä ja kauppahallista tehtiin yksi iso kokonaisuus, jossa

Apaja toimii yhdistävänä osana kauppakeskusmaisessa kokonaisuudessa. Kauppakäytävä-hanke ei pysynyt aivan budjetissaan, sillä kulkuyhteyksien ja ravintolakeittiöiden lisärakentaminen toivat lisäkustannuksia. Toria ja kauppahallin kylkeä koristava lasipaviljonki nousi entisen kalahallin paikalle ja sen tiloihin avautui uusi kahvila. Myös paviljonki aiheutti lisäkustannuksia reilu puoli miljoonaa euroa, sillä paviljongista päätettiin tehdä pyöreä, vaikka tarkoituksena oli rakentaa se neliskulmaiseksi. Lisäksi arvostetun kauppahallin saneeraus oli tärkeä vaihe uudistuksessa: halli sai uuden värin seiniin ja katto uusittiin, sisälle tehtiin uusia tiloja ja se yhdistettiin osaksi Apajaa sekä paviljonkia. Apaja, paviljonki sekä kauppahallin saneeraus valmistuivat yhdessä toripysäköinnin laajennusosan kanssa ja avajaisia vietettiin lopulta 10.5.2013. (Yle 18.4.2013; SS 14.6.2014; Pääkkö ym. 2014: 13.)

Toripysäköinnin remontti jatkui keväällä 2013, kun pysäköintilaitoksen vanhan osan saneeraus aloitettiin (Yle 18.4.2013). Pysäköintilaitos oli suljettuna viikon ajan, kun vanha ja uusi osa yhdistettiin toisiinsa (Kuopion kaupunki 2013). Saneeraukseen kuuluivat muun muassa hissien uusiminen, pysäköintiruutujen muuttaminen viistopysäköinniksi sekä liikennejärjestelyiden muuttaminen. Saneeraus toteutettiin saman kesän aikana, jonka jälkeen pysäköintilaitos oli kokonaisuudessaan valmis. (Pääkkö ym. 2014: 12.)

Kävely- ja joukkoliikennekatujen rakentaminen aloitettiin keväällä 2012. Kävelykaduiksi muutettiin Kauppakatu Ajurinkadun ja Vuorikadun välillä sekä Puijonkatu Tulliportinkadun ja Minna Canthin kadun välillä. Joukkoliikennekaduiksi rauhoitettiin osa Tulliportinkadusta ja Haapaniemenkadusta. (Yle 21.9.2011.) Kävelykatuosuuksille suunniteltiin myös sulanapitojärjestelmä, jota olivat toteuttamassa ja rahoittamassa osa kiinteistöistä. Samaan aikaan, kun kävelykatuja päällystettiin, toteutettiin myös torin päällystetyöt. Keskusta-alueen pinnoitteet ja viimeistelytyöt valmistuivat loppukesästä 2014.

Keskustan uudistusprosessiin kuului runsaasti muitakin kehittämishankkeita, joita kiinteistönomistajat toteuttivat omissa liikekiinteistöissään. Suurimpina hankkeina toteutettiin Carlsonin saneeraus- ja uudisrakennusinvestoinnit: Carlson sekä hotelli Atlas remontoitiin täysin ja Carlson rakennutti myös viihdekeskus IsoCeen, johon avattiin muun muassa elokuvateatteri, kauppa, ravintoloita ja keilahalli. Carlsonin remontin aloittaminen ajoittui samoihin aikoihin Alatori-hankkeen kanssa. Carlsonin myymälän ja hotelli Atlaksen remontit valmistuivat 2012 ja IsoCeen avajaisia juhlittiin toukokuussa 2013. Yksistään Carlson käytti investointeihinsa ja keskustan kehittämiseen kymmeniä miljoonia euroja (Yle 6.3.2013). Toinen Kuopion keskusta-alueen katukuvaan vaikuttanut hanke oli Anttilan julkisivuremontti, jonka toteutti kiinteistönomistaja Citycon. Remontti toteutettiin kesien 2014–2015 aikana.

Koko keskustan kehittämishanke toripysäköinnin laajennuksineen, kävelykatujen rakentamisineen sekä erilaisine pienempine hankkeineen koki paljon ongelmia, jonka seurauksena aiheutui runsaasti viivästyksiä. Alkujaan uudistuksen oli määrä kestää noin kaksi vuotta, mutta lopulta koko prosessi kesti kaksi kertaa kauemmin (Yle 27.4.2010). Myös budjetointi meni pahasti pieleen, sillä lisäkustannuksia syntyi pelkästään Alatori-hankkeesta jo 20 miljoonaa euroa (SS 14.6.2014). Keskustan kehittämishanke onnistui kuitenkin sen verran hyvin, että Kuopion keskusta palkittiin vuonna 2014 Suomen parhaana kaupunkikeskustana. Keskustan kehittäminen sai kehuja muun muassa kokonaisvaltaisesta kaavoituksesta, joka on yhdistetty myös Kuopion muuhun kaupunkirakenteeseen, jolloin kokonaisuus on onnistunut ja toimiva. Positiivista palautetta saivat myös kävelykadut, uudistunut kauppahalli, toripysäköinnin toimivuus, kaupalliset palvelut sekä ruokaravintolat ja kahvilat, jotka lisäävät elävyyttä ja ajanviettomahdollisuuksia. ”Kuopion keskusta on mualiman napa”, joka tarjoaa viihtyvyyttä ja mahdollisuuksia monenlaisiin toimintoihin. (Kulmanen 2014: 40.)

8 AINEISTOT JA MENETELMÄT

Tämä tutkielma toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, vaikka myös kvantitatiivinen lähestymistapa olisi soveltunut tähän tutkielmaan melko hyvin. Halusin toteuttaa tutkielman laadullisena, sillä tarkoituksena oli nimenomaan ymmärtää tutkittavaa ilmiötä. Aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastatteluita, jotka toteutin Kuopion keskustassa oleville yrittäjille sekä asiantuntijoille, jotka olivat olleet jollakin tavoin osallisina keskustan uudistuksessa. Valitsin haastattelut tiedonkeruun menetelmäksi, sillä halusin päästä henkilökohtaisesti keskustelemaan tutkielman aiheesta. Uskoin, että suoralla kontaktilla pystyisin saamaan erityisesti yrittäjistä enemmän irti ja heillä olisi enemmän mielenkiintoa olla mukana tutkielmassani kuin, jos olisin toteuttanut tutkielman esimerkiksi kyselylomakkeiden avulla. Lisäksi kyselylomakkeella vastaukset olisivat jääneet hyvin yleiselle tasolle, kun taas haastatteluilla uskoin pystyväni pääsemään ”syvemmälle” tutkittavaan aiheeseen. Aineiston analyysin toteutin sisällönanalyysin avulla, sillä koin sen olevan mielekkäin analyysimenetelmä suuren tekstiaineiston käsittelyssä. Sisällönanalyysi oli osittain sekä aineistolähtöistä että teoriaohjaavaa. Minulla oli ennakkokäsitys Kuopion keskustauudistuksesta, mutta aineiston keruu ja analyysi eivät juontuneet suoraan teoreettisesta viitekehyksestä.

8.1 Teemahaastattelut aineistonkeruumenetelmänä

Teemahaastattelut valikoituivat tämän tutkielman aineistonkeruumenetelmäksi, sillä haastattelujen avulla on mahdollista saada tutkittavien ääni kuuluviin ja kerätä tietoa heidän näkemyksistään tutkielman aiheesta (Hirsjärvi & Hurme 2011: 34–35; Eskola & Vastamäki 2015: 27). Haastattelut ovat oiva keino saada tutkittavasta aiheesta irti sellaista tietoa, joka ei välttämättä onnistuisi esimerkiksi kyselylomakkeella; tutkijan on mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä tai selventää epäselvyyksiä, haastattelukysymykset voidaan esittää tutkijan määräämässä järjestyksessä ja haastateltaviksi on mahdollista valita sellaisia henkilöitä, jotka tuntevat tutkittavan aiheen hyvin. (Tuomi & Sarajärvi 2013: 73–74.) Haastattelu on siis hyvin joustava metodi, ja siitä onkin tullut yksi suosituimmista tiedonkeruumenetelmistä (Hirsjärvi & Hurme 2011: 34).

Teemahaastattelu on yksi laadullisen tutkimuksen menetelmistä, joskin sitä voidaan käyttää myös määrällisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä (Hirsjärvi & Hurme 2011: 48). Se on

puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, joka parhaimmillaan on eräänlainen keskustelutilanne, jossa tutkija toimii keskustelun ohjaajana ja pyrkii saamaan häntä kiinnostavat asiat esiin haastateltavasta. Teemahaastattelussa olennaista ovat teemat ja aihealueet, jotka tutkija on määritellyt ennalta. Haastattelu etenee näiden teemojen varassa ja ne ovat kaikille haastateltaville samoja, mutta kysymyksiä ei välttämättä ole mietitty etukäteen ja ne saattavat vaihdella haastattelutilanteiden mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 47–48; Eskola & Vastamäki 2015: 27–28.) Tuomi ja Sarajärvi (2013: 75) kuitenkin painottavat, että teemahaastattelu on tutkimusmetodina hyvin vapaa ja riippuvainen tutkijasta itsestään; haastattelutilanteet ja -kysymykset voivat olla hyvinkin strukturoituja ja etukäteen mietittyjä, jolloin haastattelutilanne on melko kontrolloitua, tai toisaalta haastattelu voi olla avoimen haastattelun kaltainen, jossa vain keskusteltava aihe on ennalta määritelty.

Kun aineistonkeruumenetelmänä käytetään teemahaastattelua, on teemojen huolellinen suunnittelu oleellista. Tärkeää on miettiä, mitkä tutkittavan aiheen ilmiöistä ovat tärkeimpiä ja vaativat oman teema-alueensa. Kaikki ilmiöt eivät välttämättä tarvitse omaa teemaa, vaan niihin voidaan saada vastaus välillisesti muiden teema-alueiden kautta. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 66.) Eskolan ja Vastamäen (2015: 35) mukaan haastattelutilanteen teemat voivat syntyä kolmen tavan perusteella. Teemoja voidaan miettiä intuition kautta, mikä tarkoittaa sitä, että teemat valikoituvat sen perusteella, mitä tutkijalle juolahtaa mieleen. Tapa on yksi yleisimmistä, mutta saattaa heikentää tutkimuksen analyysin tekoa, kun teemat on valittu ilman varsinaisia perusteluita. Toinen ja huomattavasti parempi vaihtoehto on valita teemat kirjallisuuden mukaan. Teema-alueita voi muodostaa aikaisemman tutkimuksen ja niissä käytettyjen teemojen mukaisesti. Kolmas tapa valita haastattelun teemat on johtaa ne teoriasta eli muuttaa teoreettiset käsitteet haastatteluteemoiksi. Tärkeintä on kuitenkin pitää mielessä tutkimusongelma ja saada siihen vastaus muodostamalla teemat tutkimukseen soveltuvimmilla keinoilla. (Eskola & Vastamäki 2015: 35.)

Teema-alueet valikoituivat tutkielmaani intuition sekä kirjallisuuden mukaan. Mietin teemoja sen mukaan, minkä teemojen avulla saisin kerättyä relevanttia tietoa, jotta pystyisin vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Olin perehtynyt kirjallisuuteen ennen haastatteluiden tekemistä, joten pohdin teema-alueita myös aikaisemman tutkimuksen perusteella. Teemoja muodostui yrittäjien haastattelurunkoon yhteensä seitsemän (ks. liite 3). Teemat olivat Taustaa, Kuopio ja yrittäminen, Keskustan uudistaminen, Uudistuksen vaikutukset, Yrittäjien mukanaolo keskustan uudistamisessa, Automarketit, Kauppakeskus Matkus ja Ikea sekä Keskustan tulevaisuus. Asiantuntijoiden haastattelurunko syntyi viidestä teemasta, jotka olivat Taustaa, Kuopio ja yrittäminen, Keskustan uudistaminen, Keskustan uudistaminen ja yrittäjät sekä Keskustan tulevaisuus (ks. liite 4).

Päätin hyödyntää teemahaastattelu-menetelmän joustavuutta ja miettiä valmiita kysymyksiä kuhunkin teemaan. Tein tämän siitä syystä, että en ollut koskaan aikaisemmin tehnyt haastatteluita, joten halusin varmistaa, että muistan kysyä kaiken oleellisen, ja toisaalta valmis runko lievitti jännittyneisyyttä ja haastattelutilanteen ohjaamista. Näin jälkikäteen pohtiessani, olisin voinut hieman löyhemmin seurata haastattelurunkoa ja rohkeasti lähteä viemään keskustelua haastateltavien vastausten mukaan tiettyyn suuntaan, mutta ensikertalaisena pelkäsin haastattelusta tulevan epälooginen, jos en noudattaisi haastattelurungon teemojen järjestystä. Toki pyrin tekemään tarkentavia kysymyksiä aina tilanteen tullen ja tarvittaessa jätin kysymättä jotakin, jos siihen jo olin saanut vastauksen. Ensimmäiset haastattelut olivat selkeästi jännittävimpiä, mutta mielestäni viimeiset sujuivat tilanteeseen nähden jo hyvin. Ja mikä tärkeintä, onnistuin saamaan informatiivista aineistoa kasaan.

8.1.1 Yrittäjähaastattelut

Tutkielman aiheen kannalta yrittäjät olivat oleellinen haastatteluryhmä, sillä halusin saada selville erityisesti yrittäjien omia näkemyksiä heidän kokemuksistaan keskustauudistuksessa. Valitsin haastateltaviksi torin välittömästä läheisyydestä yhteensä kuusi henkilöä, joista viisi oli yrittäjiä. Kuudenneksi haastateltavaksi valikoitui erään yrityksen johtohenkilö, sillä halusin mukaan yhden isomman ketjuyrityksen, jotta saisin mahdollisesti hieman erilaisia ajatuksia aiheesta kuin pienempien yritysten yrittäjiltä. Vastedes puhun tästä henkilöstä yrittäjänä, sillä hän edustaa yrittäjien joukkoa ja heidän näkemyksiään. Päätin lopullisen haastateltavien määrän vasta sitten, kun olin toteuttanut haastattelut ja saanut yleiskuvan yrittäjien ajatuksista. Mielestäni kuusi haastateltavaa oli sopiva joukko, sillä siihen määrään sain mukaan erilaisia yrittäjiä, mutta yrittäjien näkemykset olivat kuitenkin melko yhteneväisiä, joten enempää haastateltavia en olisi tarvinnut tulosten kannalta.

Pyrin valitsemaan haastateltavat siten, että haastateltavien joukossa olisi mahdollisimman monenlaisia yrityksiä keskustan alueelta. Tällä tavoin ajattelin saavani kattavamman kuvan siitä, miten erilaisilla yrityksillä on ollut mahdollisuus olla mukana uudistuksessa ja millaisia vaikutuksia yrityksissä on ollut tähän mennessä havaittavissa. Kaksi haastateltavista edusti pienyrittäjiä, kolme ketjuyrittäjiä ja yksi isomman ketjun johtohahmoa. Haastateltavista kolme oli naisia ja kolme miehiä. Yhtenä valintakriteerinä käytin sitä, sijaitseeko haastateltavan kauppa kivijalassa. Kivijalkakaupat toimivat usein hyvin itsenäisesti ilman kauppakeskuksen tai muun kiinteistön

sääntelyä ja ohjeistuksia, jolloin heillä on valta päättää yrityksen asioista vapaammin, mutta toisaalta heidän voi olla vaikeampi saada ääntään kuuluviin yksittäisenä yrityksenä. Mukaan valikoitui yksi yritys, jonka liike sijaitsi kivijalassa, kolme yritystä, jotka sijaitsivat kauppakeskuksessa ja kaksi yritystä, jotka toimivat osana muuta kiinteistöä. Jätin yrittäjien ja yritysten nimet mainitsematta, sillä halusin taata haastateltavien anonyymiudella sen, että he pystyvät avoimesti kertomaan mielipiteistään ja kokemuksistaan keskustauudistuksessa.

Valittuani yritykset kävin henkilökohtaisesti tapaamassa yrittäjät ja sopimassa haastatteluajan. Yhden haastateltavan kanssa sovin haastattelusta sähköpostitse. Haastattelut toteutin maaliskuun ja toukokuun välisenä aikana 2015. Tuolloin keskustauudistus oli valmistunut ja tuleva kesä oli ensimmäinen, jolloin keskustassa ei ollut muuta remonttia käynnissä kuin Anttilan julkisivuremontti. Lähetin neljälle haastateltavalle laatimani haastattelurungon etukäteen tutustuttavaksi. Kahden haastateltavan kanssa menin tekemään haastattelun heti, kun sovin heidän osallistumisestaan tutkielmaani, joten he saivat nähdä haastattelurungon vasta haastattelutilanteessa. Tuomen ja Sarajärven (2013: 73) mukaan haastattelukysymykset tai -teemat olisi hyvä lähettää tutkittaville etukäteen, jotta haastattelutilanteessa tutkittavasta asiasta saataisiin mahdollisimman paljon tietoa. Tämän vuoksi oli perusteltua antaa haastattelurunko tutkittaville etukäteen tutustuttavaksi, sillä halusin taata sen, että saisin riittävästi tietoa haastateltavilta.

Toteutin haastattelut yrittäjien työpaikoilla, sillä koin haastatteluiden hoituvan tällä tavoin kaikista helpoiten: yrittäjät olivat omalla mukavuusalueellaan ja toisaalta haastatteluympäristö saatiin rauhoitettua, mikä ei olisi onnistunut esimerkiksi kahvilassa. Sain luvan nauhoittaa kaikki haastattelut, mikä oli minulle hyvä asia, sillä minun ei tarvinnut keskittyä kirjoittamaan asioita ylös, vaan sain rauhassa kuunnella haastateltavia ja keskittyä haastattelutilanteeseen. Yrittäjähaastattelut kestivät 20 minuutista tuntiin. Toteutin haastattelut tekemäni haastattelurungon mukaisesti, mutta kukin haastattelutilanne muokkautui omanlaisekseen haastateltavan puheiden mukaan; tarvittaessa esitin lisäkysymyksiä tai jätin jotain kysymättä, jos asia oli ilmennyt jo yrittäjän puheesta (ks. liite 1). Analyysin tuloksissa viittaaan yrittäjiin lyhenteillä Y1, Y2, Y3, Y4, Y5 ja Y6.

8.1.2 Asiantuntijahaastattelut

Valitsin haastateltaviksi yrittäjien lisäksi neljä asiantuntijaa, jotka olivat olleet keskustan uudistuksessa jollain tavalla osallisina. Mielestäni neljä asiantuntijahaastateltavaa oli sopiva määrä, sillä tutkielman pääpaino on yrittäjissä ja heidän näkemyksissään. Alastalon ja Åkermanin (2010:

373–374) mukaan asiantuntijat valitaan haastateltaviksi usein heidän omistamansa tiedon vuoksi. Tämän vuoksi halusin tutkielmaan mukaan asiantuntijoita, sillä he ovat olleet mukana keskustauudistuksessa ja heillä on oma näkemyksensä siitä, millainen uudistus on ollut yrittäjien kannalta ja miten yrittäjät on otettu huomioon uudistuksessa. Halusin asiantuntijoiden avulla tuoda vertailukohtaa yrittäjien näkemyksille.

Pyrin asiantuntijoiden kohdalla tekemään saman kuin yrittäjien eli valitsin haastateltaviksi hyvin erilaisia asiantuntijoita, sillä heidän näkemyksensä saattaa hieman vaihdella heidän asemansa ja työtehtävien mukaan. Haastateltavista kolme valitsin sen mukaan, miten paljon ajattelin henkilöiden olleen mukana keskustan uudistamisessa ja tietävän aiheesta. Neljäs valikoitui mukaan ns. lumipalloeefektillä eli haastateltuani erästä asiantuntijaa, hän ehdotti kyseistä henkilöä haastateltavakseni. Kaksi asiantuntijoista oli yhdistystoiminnan jäseniä, yksi kaupungin virkamiehistöön kuuluva ja yksi erään yrityksen edustaja, joka oli ollut vahvasti mukana toteuttamassa uudistusta. En mainitse haastateltavien ammattinimikkeitä tai titteleitä tarkemmin, jotta haastateltavien anonyymius säilyy. Painotin tätä myös haastattelutilanteissa, jotta haastateltavat pystyisivät vastaamaan kysymyksiin mahdollisimman avoimesti ilman pelkoa tulla tunnistetuksi. Alastalon ja Åkermanin (2010: 384) mielestä asiantuntijahaastattelut ovat haasteellisia toteuttaa, sillä haastateltavat saattavat pelätä tunnistetuksi tulemista ja näin ollen kaunistelevat puheitaan tai jättävät oleellisia asioita mainitsematta. Tästä syystä haastattelutilanteesta täytyy luoda luottamuksellinen ja pyrkiä tarkkoihin kysymyksiin, jotta aiheen kannalta tärkeät asiat nousevat esiin. (Alastalo & Åkerman 2010: 384.) Mielestäni onnistuin luomaan miellyttävän ja luottamuksellisen haastattelutilanteen, joten en kokenut, että haastateltavat olisivat pyrkineet varomaan sanomisiaan.

Haastattelut toteutin samassa aikataulussa yrittäjähaastatteluiden kanssa eli maaliskuu-toukokuussa 2015. Myös asiantuntijahaastattelut tein haastateltavien työpaikoilla, sillä tämä oli luontevin ja helpoin tapa toteuttaa ne. Haastattelut kestivät 35 minuutista 65 minuuttiin. Nauhoitin kaikki haastattelut nauhurilla, jolloin sain keskittyä itse haastattelutilanteeseen. Myös asiantuntijoiden kohdalla noudatin haastattelurungon teemoja, mutta kysymykset hieman vaihtelivat haastattelutilanteiden mukaan (ks. liite 2). Tulos-osiossa viitataan asiantuntijoihin ja heidän lainauksiin lyhentein AT1, AT2, AT3 ja AT4.

8.2 Sisällönanalyysi aineiston analyysimenetelmänä

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Sitä voidaan käyttää sekä tutkimuksen menetelmänä että ikään kuin teoreettisena viitekehyksenä, ja se soveltuu käytettäväksi myös tilastolliseen tutkimukseen. Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, jonka avulla analysoidaan dokumentteja systemaattisesti. Dokumentti voi olla lähes mikä tahansa tekstimuotoon sovitettu materiaali, kuten artikkeli, kirja, raportti, puhe, kirje tai haastattelu. Sisällönanalyysin tarkoituksena on analysoida näitä dokumentteja järjestelmällisesti sekä kuvata niiden sisältöä sanallisesti. Tämän vuoksi analyysimenetelmä sopii hyvin tällaisten suurten kirjallisten tekstien analysointiin, koska sen avulla aineisto saadaan järjestettyä selkeäksi kokonaisuudeksi ja tutkittavasta ilmiöstä saadaan luotua tiivistetty kuvaus. Menetelmän tarkoituksena ei ole esittää analyysia ja analyysin vaiheita johtopäätöksinä, vaan se on apukeino, jonka avulla aineisto saadaan järjestettyä selkeään ja yhtenevään muotoon, jotta johtopäätösten teko olisi mielekkäämpää. (Tuomi & Sarajärvi 2013: 91, 103–104, 108.)

Sisällönanalyysi voi olla joko aineistolähtöistä, teorialähtöistä tai teoriaohjaavaa riippuen siitä, mikä on analyysin päättelyn logiikka (Tuomi & Sarajärvi 2013: 107–108). Tämän tutkielman analyysitavaksi valikoitui aineistolähtöisen ja teoriaohjaavan sisällönanalyysin välimuoto. Aineistolähtöisestä eli induktiivisesta analyysistä puuttuvat ennako-olettamukset, ja teoriaa lähdetään rakentamaan aineiston pohjalta. Analyysissä edetään yksittäisestä yleiseen, jolloin päätelmät syntyvät yksittäisiä havaintoja yhdistelemällä suuremmiksi kokonaisuuksiksi ja edelleen teoreettisiksi käsitteiksi. (Eskola & Suoranta 2005: 19.) Teoriaohjaava eli abduktiivinen analyysi ja tulokset eivät pohjautu suoraan teoriaan, mutta teoreettiset käsitteet ohjaavat lopullisia tuloksia. Tulkinnat syntyvät vuorovaikutuksessa teorian kanssa. (Saaranen–Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Analyysini on toisaalta teoriaohjaavaa toisaalta aineistolähtöistä, koska ennen haastatteluiden tekoa olin tutustunut tutkielmaa tukevaan kirjallisuuteen sekä Kuopion keskustan uudistamiseen, joten minulla oli ennakkokäsitys aiheesta. Mielestäni oli järkevää tutustua keskustauudistukseen etukäteen, jotta pystyin saamaan yleiskäsityksen siitä, mitä kaikkea keskustojen uudistaminen vaatii ja millaisena se on näyttäytynyt Kuopiossa. Teoriaohjaavuus tulee esiin siinä, että olin tutustunut uudistuksen vaiheisiin ja toisaalta tiesin uudistusta läheltä seuranneena mitä kaikkea toriremontti oli saanut aikaan. Aineistolähtöisyys taas ilmenee siten, että haastattelurunko ja aineiston analyysi eivät pohjautuneet suoraan teoreettiseen viitekehykseen. Analyysin tuloksena syntyneet luokat muotoutuivat ennemminkin vastausten perusteella kuin teoreettisesta viitekehyksestä johdettuina.

Pyrin kuitenkin tarkastelemaan syntyneitä luokkia ja teoreettista viitekehystä rinnakkain, jotta luokittelu ei jäisi irralliseksi kokonaisuudeksi.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa karkeasti kolmeen vaiheeseen, jotka ovat 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) aineiston klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen (Tuomi & Sarajärvi 2013: 108, Milesin ja Hubermanin 1994 mukaan). Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee aineistolähtöisen analyysin tavoin, mutta erona abstrahoinnissa on se, että teoreettiset käsitteet muodostuvat tutkimuksen teoriaosuudesta eli ne ovat ikään kuin valmiiksi ”annettuja” (Tuomi & Sarajärvi 2013: 117). Analyysi alkaa aineiston pelkistämällä, jossa tarkoituksena on saattaa aineisto helpommin käsiteltävään muotoon. Aineistoa tiivistetään ja siitä kerätään kaikki tutkimusongelman kannalta oleellinen informaatio. Tässä vaiheessa pelkistetyt ilmaukset myös koodataan. Aineiston ryhmittely -vaiheessa pelkistettyjä ilmauksia ryhmitellään ja yhdistellään luokiksi niiden samankaltaisuuksien mukaan. Tässä vaiheessa aineisto tiivistyy, koska aineistoa aletaan tarkastelemaan yleisemmällä tasolla ala- ja yläluokkien mukaan. Viimeisessä vaiheessa eli käsitteellistämässä aineiston luokittelua jatketaan edelleen niin pitkään kuin se aineiston kannalta järkevää. Aineisto sidotaan teoreettisiin käsitteisiin, ja tavoitteena on muodostaa kuvaus tutkittavasta kohteesta. (Tuomi & Sarajärvi 2013: 109–113.)

Ennen aineiston analyysivaihetta, litteroin eli kirjoitin nauhoittamani haastattelut puhtaaksi. Litteroinnin tarkkuudelle ei ole määritelty yleistä ohjenuoraa, vaan tarkkuus riippuu tutkimusongelmasta ja tutkimusmetodeista (Hirsjärvi & Hurme 2011: 139). Tässä tutkielmassa ei ollut oleellista selvittää, miten haastateltavat vastasivat kysymyksiin, vaan olin nimenomaan kiinnostunut heidän vastaustensa sisällöstä. Tämän vuoksi en litteroinut äänenpainoja, taukoja tai naurahduksia, ja lisäksi jätin osan täytesanoista litteroimatta. Halusin keskittyä haastateltavien vastauksiin, joten mielestäni oli perusteltua tehdä litteroinnit ilman sanatarkkaa purkua. Litteroinnin tuloksena sain aineistoa kokoon 85 A4-kokoista sivua, joka sisälsi sekä yrittäjien että asiantuntijoiden haastattelut.

Aineiston analyysin aloitin lukemalla koko aineiston läpi kertaalleen, jotta sain siitä yleiskäsityksen. Toisella lukukerralla yliviivasin värikynillä tutkimuskysymysten kannalta oleellisia asioita. Toistin tämän vielä kaksi kertaa, jottei tärkeitä näkemyksiä jäisi huomaamatta. Kun olin löytänyt aineistosta kaiken oleellisen, aloitin pelkistämään virkkeitä tiivistämällä niitä lyhempään muotoon. Tällä tavoin sain aineistosta selkeämmän ja helpommin käsiteltävän. Seuraavassa vaiheessa aloin ryhmittelemään ja luokittelemaan vastauksia. Käsittelin asiantuntijoiden ja yrittäjien vastaukset omina aineistoinaan, vaikkakin pyrin tekemään luokittelua virtaviivaisesti ja molemmat aineistot huomioiden. Aluksi muodostin vastauksista alaluokkia sen mukaan, mitkä asiat painottuivat

kussakin tutkimuskysymyksessä. Tämän jälkeen jatkoin aineiston luokittelua yläluokiksi ja edelleen pääluokiksi. Tässä vaiheessa peilasin luokkia teoreettiseen viitekehykseen, jotta saisin luokiteltua aineiston selkeäksi kokonaisuudeksi ja aineiston tulokset olisivat linjassa teoriaosuuden kanssa. Pääluokat yhdistin vielä yhdeksi kokonaisuudeksi, joka kuvastaa koko tutkielman aihetta. (ks. liite 3 ja 4.)

Toteutin luokittelun tutkimuskysymysten mukaisesti. Yrittäjien aineistosta syntyi yläluokkia yhteensä 10 kappaletta ja asiantuntijoiden aineistossa 9 kappaletta. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli yrittäjien mukanaoloon uudistuksessa syntyi luokat viestintä ja vaikuttaminen. Toiseen tutkimuskysymykseen eli uudistuksessa mukana olleisiin yrittäjäryhmiin ja heidän tavoitteisiinsa syntyi yksi yläluokka: yrittäjäryhmät ja -yhdistykset. Kolmas tutkimuskysymys koski uudistuksen vaikutuksia, joten päätin jaotella vastaukset positiivisiin ja negatiivisiin vastauksiin, jotta aineiston käsittely olisi mielekkäämpää. Sekä positiivisista että negatiivisista vaikutuksista syntyi kolme luokkaa, jotka olivat kaupunkikeskusta, yrittäjät ja asiakkaat. Ainostaan asiantuntijoiden positiivisista vastauksista jäi puuttumaan asiakkaat-luokka. Neljäs tutkimuskysymys koski keskustan tulevaisuutta ja siihen kysymykseen syntyi yrittäjien aineistosta neljä yläluokkaa, jotka olivat elävöittäminen, yhteistyö, keskustan tulevaisuus ja Matkus. Asiantuntijoiden aineistosta syntyi samat luokat kuin yrittäjien aineistosta Matkus-kategoriaa lukuun ottamatta. Pääluokiksi muodostuivat kaupunkikeskustan uudistusprosessi sekä uudistusprosessin vaikutuksen kohteina olevat toimijat ja ympäristö.

9 TULOKSET

Tässä luvussa käsittelen yrittäjien ja asiantuntijoiden vastauksia edellisen luvun analyysimenetelmää apuna käyttäen. Tarkastelen yrittäjien ja asiantuntijoiden vastauksia erillisinä aineistoina, jotta aineiston käsittely etenee loogisesti. Aineiston avulla pyrin saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiini eli siihen, kuinka yrittäjät on otettu huomioon uudistuksessa, millaisia vaikutuksia uudistus on tuonut ja miltä keskustan tulevaisuuden näkymät näyttävät. Käsittelen toista tutkimuskysymystä eli yrittäjryhmiä ja heidän tavoitteitaan uudistuksessa siten, että tarkastelen yrittäjien ja asiantuntijoiden aineistoja yhdessä, sillä kysymykseen tuli vastauksia marginaalisesti.

9.1 Yrittäjien näkemyksiä keskustauudistuksesta

9.1.1 Tiedottamisen ja vuorovaikutuksen puute

Kaikki yrittäjät olivat sitä mieltä, että heitä ei otettu tarpeeksi huomioon uudistuksen suunnitteluvaiheessa eikä remontin aikana. Tiedottamista ja infotilaisuuksia oli uudistuksen alkuvaiheessa olemattomasti: yrittäjille ei informoitu aikatauluista riittävästi, tiedotustilaisuuksia remontin etenemisestä ja vaiheista ei pidetty ja vuorovaikutus puuttui lähes kokonaan. Yrittäjät eivät tieneet, mitä tapahtuu milloinkin, missä vaiheessa jokin tietty torin kulma on remontissa tai missä aikataulussa remontin vaiheet valmistuvat. Viestintä olisi ollut ensiarvoisen tärkeää, jotta yrittäjät olisivat voineet miettiä esimerkiksi yrityksen toiminnan siirtämistä väliaikaisesti toisiin tiloihin.

”Niin se aikatauluttaminen ja – –, että meille olisi pitänyt kertoa heti kauan tää menee minkin kadun kohdalla. Että sitten siinä olisi saanut päättää, siirtääkö siksi aikaa myymälänsä vaikka johonkin toiseen paikkaan tai olisi voinut tehdä päätöksiä. Mutta meidät pidettiin koko ajan pimennossa kaikesta, että se olisi ollut tärkeää.” Y5

Yhden yrittäjän (Y1) mukaan pidemmällä suunnittelulla asiat olisi voitu todennäköisesti hoitaa paremmin. Jos alusta alkaen tiedottamisen ja remontin etenemisen suunnitteluun olisi uhrattu enemmän aikaa, olisivat yrittäjät selvinneet remontista huomattavasti helpommalla. Nyt uudistus aiheutti sen, että *”Pienyrittäjät oli vaikeuksissa vuosi tolkulla – –.”* (Y1). Yrittäjät pidettiin pimennossa remontin alkua ajoista lähtien, mikä hankaloitti heidän liiketoimintaansa. Yksi

haastatteluissa ilmi tullut asia oli se, että katuja laitettiin kiinni ihan myymälöiden ovien edestä tiedottamatta siitä laisinkaan.

Lisäksi joka paikassa oli kulkuesteitä ja ihmiset eivät tieneet missä torilla voi kulkea, mikä hankaloitti pääsyä liikkeisiin. Kaksi yrittäjistä korosti, että jos tiedottamista olisi tapahtunut, yritykset olisivat voineet reagoida kulkureittien muutoksiin mainonnan avulla. Asiakkaiden olisi ollut tällöin helpompi päästä liikkeisiin ja suurta asiakaskatoa ei välttämättä olisi tapahtunut. Mainonta ei kuitenkaan onnistunut, koska usein yrittäjät saivat tietää muutoksista vasta sitten, kun ne olivat jo tapahtuneet.

Yhden isomman ketjun yrittäjän (Y6) mukaan alkuun uudistuksessa kuunneltiin yrittäjien toiveita ja uudistuksessa oli mahdollisuus olla mukana, mutta myöhemmin suunnittelu eteni pienen porukan voimin.

”Totta kai suunnittelussa ei aina kaikkien mielipiteitä voi huomioida, mutta olisin toivonut kyllä enempi oikeastaan sitä informaation tuomista, että missä vaiheessa mikäkin on, missä kohtaa voi vielä vaikuttaa johonkin.” Y6

Yksi yrittäjistä (Y5), joka seurasi uudistuksen etenemistä aktiivisesti, kertoi, että kaikki suunnitelmat oli jo tehty ja ne vain esitettiin yrittäjille valmiina. Yrittäjiä kyllä kuunneltiin, mutta lopputulokseen he eivät voineet enää vaikuttaa. Heidän oli hyväksyttävä toimenpiteet sellaisinaan ja sopeuduttava muutoksiin, sillä yrittäjän (Y5) sanoin *”ei siihen ollut enää nokan koputtamista niin sanotusti.”*

Remontin loppuvaiheessa yrittäjät olivat kyllästyneitä tiedon vähyyteen, joten he alkoivat vaatia infotilaisuuksien pitämistä, joita sitten lopulta alettiin järjestämään jopa kerran viikkoon. Tiedotustilaisuuksista ei kuitenkaan enää tässä vaiheessa ollut hyötyä, koska mitään ei ollut enää tehtävissä, eikä yrittäjien näkemyksillä ollut enää väliä; uudistus oli saatava loppuun takaiskuista huolimatta. Lopulta tiedotuksetkaan eivät pitäneet paikkaansa, koska aikataulut pettivät niin pahasti. Tämä närkästytti yrittäjiä erityisesti.

”Ehkä ne tilaisuudet oli loppujen lopuksi siinä kaikkein karmeimmalla hetkellä, kun mitäänhän ei voitu enää tehdä, mutta jotain piti informoida meille toimijoille, että miten tässä toimitaan ja miten tänne päästään.” Y5

Yrittäjät olivat pettyneitä erityisesti vuorovaikutuksen puutteeseen. Kaupungin ja yrittäjien välinen vuoropuhelu oli hyvin vähäistä ja henkilökohtaista lähestymistä ei tapahtunut ollenkaan. Yrittäjien mielestä keskustelu ja selkeä kontakti näinkin suuressa uudistuksessa olisivat olleet tärkeitä, mutta nyt yrittäjien näkemykset jäivät taka-alalle.

” – aikatauluissa ja kaikissa ihan sieltä lähtien, että ois kysytty vähän, että ’miten, jos tämä katu on silloin kiinni?’, ’haittaako tämä sinun toimintaa, jos tämä on viisi vuotta kiinni tai jotain?’. Että nämä olisi kaikki pitänyt ihan eri tavalla neuvotella.”
Y5

Myöskin jalkautumista yrityksiin toivottiin enemmän, sillä tällä tavoin kaupunki olisi voinut lähestyä yrittäjiä henkilökohtaisemmin ja tiedottaminen olisi tullut perille. Henkilökohtainen lähestyminen olisi tuonut tunteen, että yrittäjien näkemyksillä on merkitystä. Toisaalta taas yrittäjät olisivat olleet paremmin perillä erityisesti remontin vaiheista, jotka koskettivat heidän yritystään. Kaupungin puolesta tapahtuvan jalkautumisen etuna nähtiin myös sen helppous yrittäjille; tällöin heidän ei olisi tarvinnut poistua työpaikoiltaan tiedotustilaisuuksiin, jotka saattoivat jäädä välistä, koska niihin ei aina ollut mahdollisuutta mennä.

”Mutta että eipä huono olisi – –, että tänne olisi joku kävellyt näihin yrityksiin ja sanonut ’päivää, ollaan kaupungilta ja tultiin kysymään, että mitä pitäisi tehdä’.” Y4

Kaupunkien keskustaudistukset ovat usein mielipiteitä herättävä aihe varsinkin, jos uudistusprosessi ei etene suunnitellusti. Myös Kuopion tapauksessa mielipiteitä uudistuksesta syntyi. Osa yrittäjistä oli sitä mieltä, että uudistuksessa oli saanut antaa mielipiteitä tarpeeksi, ja osan mukaan enemmänkin olisi voitu kysellä ideoita ja ajatuksia uudistuksen kulusta. Osan mielestä mielipiteitä ei voi koskaan kysyä liikaa ja tässäkin tapauksessa niitä ei ollut tarpeeksi saanut antaa. Sitten, kun ideoita kuunneltiin, niin asioille ei voinut enää tehdä mitään, koska suunnitelmat oli jo tehty. Toisinaan siis yrittäjien äänen annettiin kuulua, mutta silläkään ei ollut enää merkitystä, koska ideoita otettiin vastaan liian myöhään. Eräs yrittäjä (Y3) arvioi, että omien mielipiteiden ilmaisu olisi ollut turhaa, koska yrittäjien sanomisia ei kuitenkaan olisi kuunneltu. Osa yrittäjistä koki, että heidän näkemyksillään ei ollut merkitystä.

” – en minä ois voinu sanna mittään – – ” Y3

Yrittäjien näkemys oli se, että kivijalka- ja pienyrittäjillä ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa uudistukseen, koska *”kyllä se on massiivista tuo touhu – – ”* (Y5). Yksittäisen yrittäjän on vaikea saada ääntään kuuluviin, jos rinnalla on suuria ketjuja, jotka omistavat suuren osan markkinoista keskustassa. Erään yrittäjän (Y6) näkemys oli, että kiinteistönomistaja on tässä asiassa suuremmassa roolissa kuin pienyrittäjä, sillä kiinteistönomistajalla on kuitenkin suurempi valta vaikuttaa kaupungin asioihin.

”Tietysti kiinteistönomistaja on se tärkeämmässä roolissa oleva ihminen, joka sen päätöksen tekee eikä silloin välttämättä pienyrittäjä voi siihen kauheasti vaikuttaakaan.” Y6

9.1.2 Ei niin hyvää, ettei jotain pahaakin

Kuopion keskustan uudistaminen aiheutti sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia niin kaupunkiympäristössä kuin yrityksissä ja asiakaskäyttäytymisessäkin. Yrittäjät näkivät uudistuksessa paljon hyvää, mutta jokaisella yrittäjällä oli paljon myös kritisoitavaa uudistuksen vaikutuksista. Toriremontti ja kävelykeskustan tekeminen olivat kuitenkin sijoitus tulevaisuuteen, ja moni yrittäjästä muistutti, että esimerkiksi elävyyteen liittyvät asiat alkavat näkymään kunnolla vasta vuosien kuluttua.

Huomattavasti eniten positiivisia kommentteja sai kaupunkiympäristö. Yrittäjästä neljä kertoi torin ja keskustan ilmeen freesaantuneen; tori on nykyaikaisempi ja *”on tietysti semmoinen yleinen fiiliskin jo ihan eri, kun tänne keskustaan tullaan.”* (Y6). Heidän mukaansa tori on upea ja nyt siellä on puitteet kohdillaan muun muassa tapahtumien järjestämiseen. Lisäksi se on viihtyisämpi aikaisempaa verrattuna ja nyt keskustaan on mukavampi tulla, kun sen ilme on kohentunut.

”Nyt oikeastaan, kun alkaa valmistumaan tuo [keskusta] – –, niin näyttää, kun tuossa kävelee ja liikkuu ja toimii, niin on tuota tosi jotenkin silmää miellyttävä ja huomaa, että tää olikin tosi mahtava ja miksi tätä ei ole tehty aikaisemmin.” Y4

Tyytyväisiä oltiin myös kävelykatuihin sekä torin ja teiden päällysteisiin. Liikkuminen on nyt helpompaa ja turvallisempaa kävelykatuja pitkin, kun torin ympäryks on rauhoitettu autoliikenteeltä lähes kokonaan. Nykyisin ainoastaan julkinen liikenne kulkee torin kahdella sivulla. Lisäksi yksi yrittäjä (Y4) mainitsi, että kaupungin kulmat ovat nyt paremmin saavutettavissa kuin ennen. Siihen ovat vaikuttaneet se, että torin läpi pääsee kulkemaan esteettömästi ja kulkemista voi jatkaa vielä kävelykatuja pitkin kauppakeskuksiin.

”– – varmasti asiakasystävällinen paikka on keskusta, kun torin ympäristöstä häviää autot maan alle.” Y1

Myös laajennettu toriparkki sekä torin alla sijaitseva kauppakäytävä saivat kolmelta yrittäjältä positiivista palautetta. Toripysäköinnin myötä asiakaspaikat ovat laajennuksen valmistuttua lähes tuplaantuneet (Vainikainen 2014). Yrittäjät olivat tyytyväisiä parkkitilan lisääntymiseen, sillä ennen laajennusta toriparkki oli usein täynnä. Nyt toriparkissa on tilaa myös ruuhka-aikoina. Yksi yrittäjästä (Y4) mainitsi, että torikannen alla on hyvät kulkuyhteydet. Torin alle ja parkkihallin kylkeen rakennettiin maanalainen kauppakäytävä, jota pitkin asiakkaiden on helppo kulkea. Toriparkkiin ajavat ihmiset pääsevät kätevästi kauppakäytävää pitkin tiettyihin liikekiinteistöihin, ja voivat samalla asioida kauppakäytävän myymälöissä.

Kahden yrittäjän mielestä elävyys ja vetovoimaisuus ovat lisääntyneet jo nyt keskustassa. Torille on saatu erilaisia tapahtumia ja toinen yrittäjistä mainitsi iltatorin, jota kokeiltiin viime kesänä. Torikauppiaille oli mahdollisuus pitää kesän ajan palveluitaan avoinna iltayhdeksään saakka (Kuopion kaupunki 2015d). Kyseisen yrittäjän mukaan ihmisvirtaa on hyvä saada muulloinkin kuin vain aamuisin ja päivällä. Iltatori mahdollisti sen, että myös säännöllistä työaikaa noudattavat henkilöt pystyivät käyttämään torikauppioiden palveluita.

Kaksi ketjuyrittäjää näki positiivisia vaikutuksia omassa liiketoiminnassaan. Toisen (Y4) mukaan yritystoiminta on vakiintunut sellaiselle tasolla, jossa se ei ollut ennen uudistusta: myynti on saavuttanut tietyn tason ja sitä kautta liiketoiminnasta on tullut paljon järkevämpää kuin aikaisemmin. Myynnin ja asiakasmäärien kasvun myötä tuoteryhmiä on pystynyt laajentamaan ja kehittämään asiakasryhmille sopiviksi. Toinen yrittäjistä (Y6) piti tärkeänä yrityksen omien toimintatapojen muokkaamista sekä kiinteistön uudistamista ja ajan tasalla pitämistä, jotta *”ollaan valmiina sitten kun keskustakin on valmis.”* Hänen yrityksessään oli panostettu myös henkilöstön koulutukseen, jotta he pystyisivät tulevaisuudessa palvelemaan asiakkaitaan entistä osaavammin.

Asiakasmäärissä ja asiakasvirroissa on kahden yrittäjän mukaan näkyvissä kasvun merkkejä. Toinen yrittäjä (Y4) koki, että ihmiset käyttävät keskusta-aluetta nyt laajemmin kuin aikaisemmin. Ennen uudistusta ihmiset liikkuvat lähinnä torilla ja sen välittömässä läheisyydessä, mutta nyt keskustassa liikutaan laajemmalla alueella. Tämä on lisännyt kyseisen yrittäjän asiakasmääriä, vaikka hänen yrityksensä ei sijaitse aivan torin laidalla. Myös eräs pienyrittäjä (Y5) on saanut lisää asiakkaita yritykselleen, mikä ilmenee kylläkin negaation kautta, sillä nämä asiakkaat ovat siirtyneet sellaisista yrityksistä, jotka ovat lopettaneet toimintansa Kuopion keskustassa.

Neljä yrittäjistä oli kaiken kaikkiaan tyytyväisiä uudistukseen ja sen toteutumiseen. Heidän mukaansa uudistuksessa tapahtuneet asiat oli jo korkea aika toteuttaa, jotta keskusta ja erityisesti kaupallinen toiminta siellä pysyy kiristyvässä kilpailussa mukana keskustan ulkopuolisten kauppakeskusten ja automarkettien kanssa. Yksi yrittäjistä (Y4) oli sitä mieltä, että uudistus on ollut kohtuullisen onnistunut ja rahat eivät ainakaan ole menneet hukkaan. Kaksi ketjuyrittäjää mainitsi, että uudistuksesta on ollut ehdottomasti enemmän hyötyä kuin haittaa. Molempien mielestä haitallista aikaa elettiin pitkään, kun toriremontti viivästyi, mutta toisaalta he ymmärsivät sen, että tällaiset suuret remontit vaativat aikansa. Tällä hetkellä yrityksissä on näkyvissä positiivisia vaikutuksia ja yrittäjillä on vahva usko, että heidän liiketoimintansa tulee parantumaan tästä eteenpäin.

”Ja se on ikään kuin kokeillut kaikkia meitä ja jättänyt omat jälkensä, mutta se, että tällä hetkellä kun katsoo asiaa, niin kyllähän toimintaedellytykset ovat parantuneet huomattavasti aikaisempaan nähden.” Y4

Keskustauudistukset ovat usein kokonaisvaltaisia uudistuksia ja saattavat kestää useita vuosia. Kuopion tapauksessa uudistus venyi odotettua pidemmäksi, ja niin yrittäjät kuin asiantuntijatkin kokivat, että uudistusprosessissa olisi ollut virtaviivaistamista. Luonnollisesti, jos remontti viivästyy lähes kaksi vuotta ja visiot upeasta, vetovoimaisesta ja hyvin saavutettavasta keskustasta eivät toteudukaan odotusten mukaisesti, aiheuttaa se pettymystä. Haastatteluista kävi ilmi, että yrittäjät näkevät uudistuksessa paljon negatiivisia vaikutuksia niin kaupunkiympäristössä, yritysten liiketoiminnassa kuin asiakasmäärissä ja heidän liikkumisessaankin.

Eniten oltiin pettyneitä toriparkin laajennukseen, vetovoimaisuuden häviämiseen ja yleisestikin uudistukseen. Viisi yrittäjää näki negatiivisia vaikutuksia toripysäköinnissä sekä maanalaisessa kauppakäytävässä Apajassa. Heidän kaikkien mielestään toriparkki ei ole saavuttanut toivottua käyttöastetta tai siellä on jopa vähemmän asiakkaita kuin ennen laajennusta. Tämä on yrittäjien näkemyksen mukaan selkeä merkki siitä, että ihmiset ovat hävinneet keskusta ja heidät on ajettu kaupungin laitamille sijaitseviin kauppakeskuksiin.

”Se on ongelma nyt, että ne ihmiset ei mene sinne torin alle.” Y5

Toriparkki sai kritiikkiä myös kuulumaisuudesta ja huonoista opasteista. Yrittäjien mukaan siitä tehtiin liian kapea ja ahdas, jonne asiakkaiden ei ole mukava ajaa autoa. Opastukset ovat siellä onnettomat ja ihmiset eivät löydä helposti tietä uloskäynnin suulle.

”– – toriparkki on ollut sekaisin: siellä on ollut nuo kyltit ja kaikki viitoitukset ja asiakkaat ei ole tiennyt mistä mennä, minne tulla.” Y1

Asiakkaat saattavat pyöriä parkkihallissa aikansa ennen kuin löytävät tien ulos. Tämä ei tietenkään lisää sujuvuutta valmiiksi kuulumaisessa parkkihallissa. Eräs yrittäjä (Y2) oli huolissaan, että ihmiset eivät edes löydä toriparkkiin, koska opasteet moottoritieltä asti ovat puutteelliset, jopa olemattomat. Hänen mukaansa ensin täytyisi saada viitoitukset kuntoon, jotta voidaan toivoa toripysäköinnin asiakasmäärien kasvusta.

Saman yrittäjän (Y2) mukaan maksuautomaattejakin toriparkissa on tarpeeseen nähden liian vähän. Kahden yrittäjän mielestä uuden toriparkin parkkimaksut on hinnoiteltu liian korkeiksi. Kallis hinnoittelu ajaa asiakkaat keskustan ympärillä oleviin kauppakeskuksiin, joissa on ilmaiset parkkipaikat. Se on tietysti erittäin huono asia keskustan elävyyden kannalta, kun ihmiset valitsevat vaihtoehtoisia kauppapaikkoja keskustan kustannuksella. Yksi yrittäjistä (Y2) taas oli sitä mieltä, että Kuopiossa on Suomen halvimmat sisäparkkihallimaksut, joten se ei voi olla se syy, miksi

ihmiset eivät aja sinne. Syynä on ennemminkin se, että *”jos sinne ei ole mukava mennä, niin mennään ennemmin ilmaiseen ja ajetaan Matkukseen.”* (Y2).

Kolme yrittäjistä koki, että maanlainen kauppakäytävä Apaja ei ole onnistunut toivotulla tavalla. Myös siellä esiintyy asiakaskatoa ja liiketiloja on runsaasti tyhjillään. Erään yrittäjän (Y5) mukaan *”alatori oli ihan turha hanke ja se taas viivytti tätä [uudistuksen] valmistumista.”* Hänen mukaansa hanketta arvioitiin huonosti, eikä laskelmoitu riittäkö sinne yrityksiä ja asiakkaita. Hänen mielestään Kuopio tarvitsisi huomattavasti enemmän väestöpohjaa, jotta Apajan kaltainen kauppakäytävä toimisi. Eräs yrittäjä (Y4) oli sitä mieltä, että kauppakäytävästä ei pääse joihinkin liikekiinteistöihin riittävän hyvin. Toisaalta hän pohti, onko maanlainen kauppakäytävä sellainen, jossa ihmiset haluavat jatkossa kulkea esimerkiksi säältä suojassa. Kolmas yrittäjä (Y2) kritisoi Apajan rakenteellisia virheitä. Viime kesän sadepäivinä vesi pääsi useita kertoja kauppakäytävään, mikä johti joidenkin yritysten lähtöön Apajasta.

Keskustan elävyys ja vetovoimaisuus ovat hävinneet neljän yrittäjän mielestä. Heidän mielestään keskustassa oli ennen paljon enemmän ihmishulinaa ja toimintaa, ja nyt varsinkin ilta-aikaan tori ammottaa tyhjyyttään. Vetovoima on kadonnut torilta eikä asiakkaita ole yrityksissä samalla tavalla kuin aikaisemmin.

”Asiakkaita on kadonnut edelleen eli ei ole sitä samaa vetovoimaa saatu kuin ennen vanhaa on ollut ––” (Y1)

Yksi yrittäjä (Y4) oli huolissaan, näkykö elävyys ja vetovoimaisuus jokaisena vuoden aikana. Monet yrittäjistä olivat iloisia siitä, että tapahtumia on jo saatu aikaan nimenomaan kesäisin, mutta he eivät olleet vakuuttuneita tapahtumien ympärivuotisuudesta. Yhden pienyrittäjän (Y5) mukaan erityisesti talviaikaan tori on hyvin kuollut: tapahtumia ei ole ja torikauppiaitakin on hyvin niukasti. Lisäksi tori kävelykatuineen on levittäytynyt laajemmalle alueelle, mikä korostaa torin tyhjyyttä entisestään. Erään yrittäjän (Y2) sanoin *”2008 oli elämää torillakin.”*

Kritiikkiä saivat myös tietyt uudistuksen rakenteelliset muutokset. Erään yrittäjän (Y5) mielestä koko uudistus oli liian massiivinen näin pienelle väestöpohjalle. Hänen mielestään olisi pitänyt tarkemmin tutkia, kuinka laajan uudistuksen Kuopion kokoinen kaupunki tarvitsee. Esimerkiksi kauppakäytävä-hanke ja suuri kävelykeskusta eivät toimi näin pienellä väestömäärällä. Ihmiset ovat tottuneet pääsemään autollaan lähes liikkeen oven eteen, ja nyt heidän täytyy jättää auto esimerkiksi torin alle, jolloin ihmiset karttavat keskustaan tuloa.

”Mun mielestä keskustaan kuuluu myös autot, että ihan näin iso kävelykeskusta ei toimi näin pienessä kaupungissa.” Y5

Erään yrittäjän (Y4) mukaan kävelykatuja olisi voinut tehdä enemmänkin, sillä nyt torin ympärillä kahdella sivulla kulkee kävelykadut ja kahdella sivulla julkisen liikenteen väylät. Hänen mielestään kävelykeskustan olemus kärsii, kun kävelykatujen poikki ajaa autoja.

”Itselle ainakin jäi semmoinen käsitys, että piti rauhoittaa kokonaan joltain liikenteeltä, mutta sitten on kadunpätkä, jossa saakin ajaa yllättäen. Ja sitten siellä on kuitenkin kävelykadun ikään kuin olemus siinä, että tässä voi niinku rauhassa [kävellä] ja sitten sieltä auto saattaakin tulla vastaan.” Y4

Toinenkin yrittäjä (Y6) huomautti, että kävelykeskustan suunnittelussa olisi ollut parantamisen varaa. Hänen mielestään huoltoliikenne olisi pitänyt suunnitella niin, että se ei kulje kävelykatujen läpi. Tässäkin tapauksessa kävelykeskustan idea menettää hieman merkitystään, kun huoltoajoneuvot ajavat ihmisvilinän seassa. Uudistuksessa olisi ollut mahdollisuus miettiä uudenlaisia ratkaisuja huoltoliikenteelle. Yrittäjä arveli, että tämä saattaa rajoittaa joidenkin yritysten saamista tiettyihin kiinteistöihin.

Kaksi yrittäjää oli sitä mieltä, että *”ollaan oltu liian siellä ytimessä nyt ja keskitytty siihen toriremonttiin, että oikeastaan ne siellä ympärillä olevat tekijät – –, mielestäni olisi pitänyt huomioida huomattavasti paremmin ja yrittäjien näkövinkkelistä varsinkin.”* (Y6). Heidän mielestään uudistuksessa olisi pitänyt huomioida kokonaisuus paremmin. Remontti keskittyi lähinnä toriin, sen alustaan ja ympärykseen, mutta esimerkiksi tavaratalojen ja kiinteistöjen viihtyvyyteen ei uudistuksessa paljoakaan panostettu. Toki kiinteistöjäkin kunnostettiin, mutta ne tapahtuivat kiinteistönomistajien aloitteesta: Anttilaan tehtiin julkisivuremontti ja Carlson koki hieman suuremman remontin saneeraus- ja uudisrakennusinvestointeen. Toisen yrittäjän (Y4) mukaan liikekiinteistöihin pääsyä ja kulkuyhteyksiä niihin olisi voinut miettiä enemmän ja keksiä niihin toimivampia ratkaisuja, jotta ihmisten liikkuminen olisi vieläkin sujuvampaa ja asiakasvirrat maksimoitaisiin.

Keskustan uudistuksella oli valitettavan paljon heikentäviä vaikutuksia yritysten liiketoimintaan. Kaikki yrittäjät olivat sitä mieltä, että uudistus oli erittäin raskasta aikaa, koska remontti kesti suhteellisen pitkään.

”Mutta oli se haitallinen aika pitkä, sitä ei voi sanoa. Ja se on ikään kuin kokeillut kaikkia meitä ja jättänyt omat jälkensä – –” Y4

Neljä yrittäjistä kertoi myyntinsä laskeneen uudistuksen aikana. Siihen on vaikuttanut lähinnä se, että asiakkaat hävisivät remontin aikana keskustasta. Myynnin laskun myötä moni yrityksistä on joutunut lopettamaan toimintansa. Myös eräs haastateltavistani joutui sulkemaan keskustan myymälänsä, koska asiakkaita ei ollut tarpeeksi.

Yhtä lukuun ottamatta yrittäjät kokivat, että asiakasmäärät keskustassa ovat vähentyneet huomattavasti aikaisempaan verrattuna. Ihmiset eivät halunneet tulla keskustaan, koska tori oli kaivettu auki ja katuja oli suljettu useasta kohtaan, mikä teki keskustassa liikkumisen erittäin hankalaksi.

”Koko torin ympäristö sata metriä joka suuntaan, niin nehän [tiet] oli osittain poikki eli ihmiset ei päässyt kulkemaan mihinkään suuntaan. Ja silloin kivijalkayrittäjät olivat tosi vaikeuksissa.” Y1

Moni etsikin siihen aikaan korvaavia kauppapaikkoja ja oppi käymään esimerkiksi uudessa Matkus-kauppakeskuksessa, joka avattiin vuoden 2012 lopulla. Asiakkaat välttivät keskustassa asioimista, koska muualla asiointi oli helpompaa. Ihmisten vähyys näkyy edelleen keskustassa ja erään yrittäjän (Y1) mukaan asiakkaita on hävinnyt vielä remontin valmistumisen jälkeenkin. Moni yrittäjistä kuitenkin uskoi, että kaupankäynti tulee vilkastumaan, kunhan asiakkaat vain löytävät keskustan uudelleen.

Heikentyneet toimintaedellytykset ovat saaneet erään yrittäjän (Y2) miettimään yrityksen toiminnan ja tuotevalikoiman supistamista, jopa vaihtoehtoisen kauppapaikan etsimistä. Hänen mukaansa nykyiset asiakasmäärät ja myynnit keskustassa eivät riitä kattamaan yrityksen kuluja, joten jotain on tehtävä, jotta toiminta ei muutu tappiolliseksi. Eräs pienyrittäjä (Y5) kertoi, että tavarahankinnoissa täytyy nykyisin olla entistä tarkempi, jotta tuotteet eivät jää pyörimään kauppaan pitkäksi aikaa. Myös mainontaa on pitänyt lisätä, jotta asiakkaat muistaisivat yrityksen olemassaolon. Tämä taas on lisännyt kuluja, mikä huonossa taloudellisessa tilanteessa ei ole hyvä asia.

Uudistuksella oli sellaisia vaikutuksia, jota tuskin kaupungin päättäjät ja uudistuksen suunnittelijat olisivat halunneet tapahtuvan. Kaupallinen toiminta on kuitenkin yksi oleellisimmista asioista, mikä tuo asiakkaita keskustaan. Täytyy kuitenkin muistaa, että koko remontin ajan Suomessa on eletty taloudellista lama-aikaa, mikä on osaltaan saattanut vaikuttaa ostovoiman heikentymiseen. Myös moni yrittäjistä tunnisti tämän.

”Tietysti ajankohtakin on tämä, että on ollut syvä lama päällä.” Y1

Automaattisesti ei siis voida syyttää uudistusta liiketoiminnallisten edellytysten huonontumisesta, mutta se on ainakin osaltaan vaikeuttanut yritystoimintaa.

Neljä yrittäjää kuudesta oli sillä kannalla, että tällä hetkellä uudistuksesta on ollut enemmän haittaa kuin hyötyä. He pystyivät kuitenkin katsomaan tulevaisuuteen ja näkemään uudistuksen hyödyt pitkällä tähtäimellä, ja täten olivat erittäin tyytyväisiä, että uudistus tehtiin. Lisäksi he ymmärsivät sen, että muutoksi ja uudistusta ei saada aikaan, jos hetken aikaa ei keestetä työmaata ja sen aiheuttamia vaikutuksia. Ainoastaan yksi yrittäjistä oli sitä mieltä, että uudistuksen olisi voinut

jättää tekemättä. Hänen (Y3) mukaansa ”*Varmaan yritys on ollut hyvä ja vilpitön, mutta tulos on fiasko.*” Hän koki, että uudistuksen vaikutukset ovat olleet niin voimakkaasti yrityksen liiketoimintaa heikentäviä, että mitään positiivista uudistuksesta on vaikea löytää. Loput kaksi yrittäjää kokivat, että uudistus on jo tähän mennessä tuonut huomattavan määrän positiivisia vaikutuksia niin heidän yritystoimintaan kuin koko Kuopion keskustaan.

9.1.3 Valon pilkahduksia

Usko keskustaan ja sen elävöitymiseen on yrittäjien keskuudessa kova. Useimmat uskovat, että keskusta tulee vilkastumaan, mutta se vie aikansa. Näin massiivisen uudistuksen haitalliset vaikutukset näkyvät vielä pitkään, mutta yrittäjät odottavat toiveikkaina asiakkaiden paluuta ja ihmisvilinää keskustaan.

”– – eihän ne [keskustat] ikinä voi ihan autioitua. Meidän pitää vaan saada ne asiakkaat ja tuleehan ne takaisin. Mutta se ei tule yhdessä yössä eikä kahdessa, vaan se varmaan tulee vuodessa ja kahdessa.” Y5

Yrittäjät näkivät, että puitteet ovat nyt kohdillaan ja keskusta on valmis nykyaikaisille toiminnoille. Sitä on hyvä lähteä kehittämään eteenpäin, kun perustyöt on tehty. Uudistuksen myötä keskustan mahdollisuudet ovat lisääntyneet ja tapahtumien järjestäminenkin onnistuu aikaisempaa paremmin. Haastavaa aikaa on kuitenkin eletty pitkään, joten tulevaisuus on se, mikä näyttää, onko uudistus onnistunut. Ainoastaan yksi yrittäjistä (Y3) oli sitä mieltä, että keskustan tulevaisuus näyttäytyy erittäin huonona, eikä mitään ole tehtävissä tällä hetkellä.

”Ehkä sitten, kun meidän lapset on yrittäjiä, niin sitten. Mutta nyt on tilanne kurjan näköinen.” Y3

Yksi syy, mikä on johtanut asiakkaiden häviämiseen keskustasta, on kolmen yrittäjän mukaan Matkuksen kauppakeskus. He kokivat, että Matkuksen tulolla on ollut suuri vaikutus keskustan hiljentymiseen; remontin aikana ihmiset oppivat käymään Matkuksessa ja edelleenkin asiakaskato näkyy keskustassa. Asiakkaat arvostavat asioinnin helppoutta, liikkeiden monipuolisuutta ja pitkiä aukioloaikoja, ja nämä kaikki kuvaavat Matkusta. Erään yrittäjän (Y2) mukaan pienet yritykset eivät pärjää keskustassa, koska samat liikkeet löytyvät Matkuksesta. Monet yrittäjistä lähtevät mieluummin Matkukseen, koska hänen mukaansa ”*ne tekee Matkuksessa viikonloppuna saman myynnin kuin tässä [keskustassa] viikolla.*” Yksi yrittäjistä (Y1) näki Matkuksessa myös positiivisen vaikutuksen: se ei ainoastaan vie asiakkaita, vaan se myös tuo ihmisiä keskustaan

maakunnasta ja muualta Suomesta. Matkuksen vetovoima on niin suurta, että siitä riittää osa myös keskustaan.

Yrittäjät kokivat, että keskustan elävöitymisen ja vetovoimaisuuden edellytys on yhteen hiileen puhaltaminen sekä yrittäjien keskuudessa että yrittäjien ja kaupungin välillä. Tärkeää on miettiä yhdessä keinoja, joiden avulla keskustan menetetty vetovoimaisuus saadaan takaisin. Se vaatii yhteistyön kehittämistä, keskustelun avaamista, avoimuutta ja aktiivista ideointia niin yrittäjien kuin kaupunginkin puolelta. Yrittäjät toivovat, että heidän keskuudestaan löytyisi talkoohenkeä, sillä muutama aktiivinen yrittäjä ei riitä elvyttämään keskustaa henkiin. Asiakkaiden houkuttelu takaisin keskustaan vaatii kaikkien yritysten panosta; yrittäjät ovat niitä, jotka tuotteillaan ja palveluillaan pystyvät parhaiten houkuttelemaan asiakkaita keskustaan. Eräskin yrittäjä (Y4) totesi: *”Tässä pystyisi erinäköisiäkin kokoonpanoja synnyttämään, jotka sitten voisi synnyttää erinäköisiä palveluita, tapahtumia, ideoida erinäköisiä tunnelmaan, ilmapiiriin ja vetovoimaisuuteen liittyviä asioita.”* Sitä ei ole yksinkertaista toteuttaa, mutta se on äärettömän tärkeää, joten siihen panostaminen on elinehto.

”No kyllä mun mielestä [tarvitaan] tiiviimpää yhteistyötä. On sitten pienyrittäjä tai sitten suurempi ketju, niin kyllä se yhteistyö on kaikille, se on tosi tärkeää. Ja sillä niin kuin monipuolisella ja isolla voimalla varmasti saadaan parempia ideoita ja paremmin pystytään niitä toteuttamaan.” Y6

Myös yrittäjien ja kaupungin välinen yhteistyö nähtiin tärkeäksi asiaksi kehittää. Erään yrittäjän (Y6) sanoin *”Pelkästään me niinku kaupalliset yrittäjät ei pystytä sitä [elävyyttä] tekemään, että siihen lähtee niin kaupunki kuin mahdollisesti sitten ihan nämä meidän kustannustoimittajat –.”* Kaupunki voisi tulla näkyvämmiin yrittäjiä vastaan ja panostaa yhteistyöhön enemmän. Erityisesti kaivattiin keskusteluyhteyttä ja avoimuutta kanssakäymisiin. Yrittäjät toivoivat, että kaupungin virkamiehet kuuntelisivat yrittäjien ideoita, ajatuksia ja näkemyksiä enemmän, sillä myös heidän äänensä on tärkeä saada kuuluviin; yrittäjät ovat niitä, jotka pystyvät parhaiten vilkastuttamaan keskustaa. Myös viestintään panostaminen on tarpeellista, sillä sen avulla taataan yhteistyön sujuvuus. Yksi yrittäjistä (Y6) korosti Kuopion kaupunkikeskustan kehittämissyhdistyksen roolia yhteistyön avustamisessa. Kehittämissyhdistys on luotu nimenomaan lisäämään keskustan elävyyttä toimimalla yhteistyössä muun muassa yritysten kanssa. Yhdistyksen kautta keskustan vetovoimaa saadaan parannettua, kun vain sen toimintaa osataan hyödyntää oikein.

Yrittäjien mukaan yksi eniten ihmisiä houkutteleva asia yritysten ja kaupallisen toiminnan lisäksi ovat erilaiset tapahtumat ja aktiviteetit. Tapahtumat saavat usein aikaan yleisöryntäyksen ja Kuopiossakin on nähty, että mielenkiintoiset tapahtumat tuovat väkeä paikalle. Kuopion torilla

järjestetään ympäri vuoden erinäköisiä tapahtumia: kesällä muun muassa Kuopio tanssii ja soi - tapahtuman toriesityksiä, kansainväliset markkinat sekä kesäkauden avajaiset, talvella taas joulukauden avajaiset ja muita joulutoritapahtumia. Torin vakiotapahtumiksi ovat muokkautuneet myös muun muassa vuodenaikoihin sidotut markkinat sekä suurkirpputorit. (Kuopion kaupunki 2015e.) Nämä ja monet muut tapahtumat lisäävät ihmisvirtaa keskustassa ja sitä kautta tuovat keskustaan elävyyttä. Yrittäjien mukaan tapahtumien avulla ihmisille muistuteltaisiin keskustan olemassaolosta ja sitä kautta he oppisivat jälleen asioimaan keskustassa ja keskustan yrityksissä.

”Kyllähän meillä oli jo viime kesänä näkyvissä kumminkin, että heti kun tänne saadaan kiinnostavaa tapahtumaa, niin ihmiset tulee ja on kiinnostunut siitä ja on myöskin hyvin tyytyväisiä, että täällä tapahtuu.” Y6

Tapahtumien lisäksi torin yleisilmeeseen ja -tunnelmaan sekä kaupunkikulttuuriin toivottiin kohennusta. Neljä yrittäjistä oli sitä mieltä, että kahvilat ja ravintolat elävöittävät katukuvaa. Niitä saisi olla Kuopion keskustassa enemmänkin, sillä varsinkin kesäisin kahviloiden ja ravintoloiden terassit vetävät porukkaa ja lisäävät ihmisvirtaa keskustassa. Laaja ravintola- ja kahvilavalikoima takaavat sen, että asiakkailta on mahdollisuus hengähtää ostostenteon lomassa. Yrittäjät kokivat myös torin tunnelman tärkeäksi keskustan elävöittäjäksi. Tunnelmaa voisi luoda esimerkiksi valoilla, kojuilla ja erilaisilla tapahtumilla. Jos torin yleisilme on kutsuva, houkuttelee se ihmisiä ihan eri tavalla kuin, jos torin tunnelmaan ei panosteta lainkaan. Yksi yrittäjistä (Y4) kaipasi keskustaan tietynlaisen kaupunkikulttuurin luomista. Hänen mukaansa keskustaan olisi mahdollista luoda omaleimainen kulttuuri, joka erottaisi sen muista kaupungeista. Tapahtumien runsaudella ja jatkuvuudella sekä omanlaisella profiloitumisella keskustaan saataisiin jo näidenkin kautta elävyyttä.

”– – siihen [keskustaan] pitäisi jonkinlainen kulttuuri saada luotua ja perinne oikeastaan. Enemmän kuin vain ikään kuin säännönmukainen tapahtuma, vaan enemmän pitäisi saada just sitä, että meille tulisi joku kuopiolainen kaupunkikulttuuri – –.” Y4

Yksi yrittäjistä (Y5) painotti, että tapahtumat ja aktiviteetit eivät voi olla keskustan kehittämisen perusta, vaan sen on lähdettävä kaupallisesta toiminnasta. Myös kaksi muuta yrittäjää mainitsi, että kaupallinen toiminta on tärkeää keskustan vetovoimaisuuden kannalta. Ihmisiä houkuttelee tuotteiden ja palveluiden monipuolisuus, nykyaikaisuus ja hyvä saatavuus. Jos toria ympäröivät yritykset, joiden valikoima on sellainen, mitä ei muualta saa ja joiden vuoksi asiakkaiden on lähes pakko tulla keskustaan, lisää se asiakasvirtaa väistämättä. Lisäksi palvelun uniikkisuus varmistaa sen, että asiakkaat haluavat asioida nimenomaan keskustan yrityksissä eikä keskustan ulkopuolisissa kauppakeskuksissa.

”Mutta sitten tietysti, mitä me voidaan tehdä, niin joka ikinen yrittäjä ja mikä pulju sillä nyt onkaan, niin siinä omassa yrityksessään yrittää tehdä niinku kaikkensa – nyt niinku tehdään omasta valikoimasta ja palvelusta sellainen, mitä ei saa mistään muualta kuin siitä omasta keskustan liikkeestä.” Y5

Kolme yrittäjistä piti tärkeänä keskustan yritysten yhtenäisiä aukioloaikoja. Tällä hetkellä liikkeiden ja kauppakeskusten aukioloajat vaihtelevat paljon: erityisesti osa kivijalkayrittäjistä laittaa liikkeensä ovet kiinni jo viiden aikaan arki-iltaisin, kun taas suuremmat ketjutyrietykset ovat auki jopa klo 21:een saakka. Lauantaisin kauppojen aukioloajat vaihtelevat iltapäivästä aina klo 18:aan asti. Sunnuntaisin keskustassa ovat auki vain suuret ketjutyrietykset ja päivittäistavarakaupat. Aukioloajat ovat siis hyvin vaihtelevia ja vaikuttavat ihmisten haluun asioida keskustassa; ihmisten olisi mukavampi tulla keskustaan, kun he tietäisivät, että suurin osa liikkeistä olisi auki myös töiden jälkeen ilta-aikaan.

”Kyllä mä sanon, että keskustan liikkeissä asioiminen on myös sitä, että meillä olisi yhtäläiset aukioloajat. Että asiakkaat tietävät, kun ne tulevat tähän aikaan keskustaan, niin ne saavat myös palvelua myymälöistä. Jos se tulee vaikka kymmeneltä [aamulla], niin ovet on kiinni tai klo 20.00 illasta, niin ovet on kiinni. Silloinhan ne lähtee näihin isoihin tavarataloihin, kun siellä saa aina palvelua sitten.” Y1

Yrittäjät pitivät myös erittäin suurena miinuksena sunnuntaiaukioloaikojen puutetta. Kaupungin laitamalla sijaitsevat kauppakeskukset ja automarketit ovat auki sunnuntaisin, joten ihmisillä ei ole syytä tulla keskustaan silloin, jos vain harvat liikkeet ovat keskustassa auki. Eräskin yrittäjistä (Y4) painotti, että sunnuntai on suurimmalla osalla ihmisistä vapaapäivä, joten ostovoimaa riittäisi silloin myös keskustaan, jos siellä olisi suurin osa yrityksistä auki. Muutama yritys ei riitä houkuttelemaan asiakkaita keskustaan, vaan kaikkien yrittäjien ja kiinteistönomistajien olisi nähtävä sunnuntaiden potentiaali ja mietittävä yhdessä aukioloajat sopiviksi.

”Jos sä kokeilet, että oot yhden sunnuntain auki, niin meidän henkilöstökustannukset on isompia kuin myynnit. – Niin ei täällä tapahdu sunnuntaina mitään. Tää on aivan kuollut.” Y2

Kolmen yrittäjän mielestä myös toripysäköinnin avulla saadaan asiakkaita houkutelua keskustaan. Parkkihallimaksujen täytyisi olla edullisia, sillä korkeilla hinnoilla *”ainakin saadaan karkotettua [asiakkaat] pois.”* (Y1). Asiakkaat ovat valmiita maksamaan kohtuullisen hinnan pysäköinnistä, mutta jos maksut ovat korkeita, etsivät asiakkaat vaihtoehtoisia ostospaikkoja, joissa on ilmainen pysäköinti. Yksi yrittäjä (Y5) ehdotti, että toripysäköinti voisi olla esimerkiksi puolen vuoden ajan ilmainen, jolloin asiakkaat tottuisivat käyttämään sitä. Kuopion Pysäköinti Oy, joka omistaa toriparkin, tarjosi kesällä ensimmäisen pysäköintitunnin ilmaiseksi, mutta tämä ei kyseisen yrittäjän mukaan riitä.

”Sen pitäisi olla semmoinen iso ja massiivinen juttu, että ei se pieni pipertäminen, että tunti ennen joulua joskus, tunti jouluviikolla, niin ei, vaan sen pitäisi olla, että nyt vaikka kesä ilmaiseksi tuolla parkissa.” Y5

Kolmannen yrittäjän (Y2) ehdotus oli, että kaupunki tarjoaisi yrityksille parkkilippuja, joita yritykset voisivat jakaa asiakkailleen, ja sillä saisi esimerkiksi tunnin ilmaisen pysäköinnin. Hän olisi valmis maksamaan pysäköinnin asiakkaan puolesta, jos sen avulla asiakas saisi hyvän mielen ja palaisi keskustaan takaisin. Yrittäjän mukaan kukaan ei kuitenkaan kaupungin puolelta ole ehdottanut tällaista toimintaa, vaikka sen avulla saataisiin houkutelua asiakkaita toriparkkiin ja sitä kautta yrityksiin.

Vaikka uudistus on ollut valmiina jo pidemmän aikaa, ei keskustan kehittäminen saa lopahtaa tähän. Toriremontti ja kävelykatujen tekeminen loivat vasta perustan keskustan kehittymiselle. Eräskin yrittäjä (Y6) totesi hyvin, että *”nyt se on meistä toimijoista kiinni, niin yrittäjistä kuin kaupungistakin, että miten me hyödynnetään nämä puitteet, mitkä meille on nyt rakennettu aivan hienosti ja upeasti.”* Ei riitä, että tori näyttää upealta, vaan kaikkien keskustassa olevien toimijoiden on kehitettävä omalla toiminnallaan keskustaa elävämmäksi ja vetovoimaisemmaksi parhaan kykynsä mukaan.

Yksi yrittäjistä (Y4) korosti, että sataman läheisyyttä tulisi jatkossa hyödyntää entistä enemmän. Kuopio on tunnettu Kallavedestä, joten vesistöjen läheisyyttä voisi käyttää houkuttimena. Hänen mukaansa satama ja keskusta ovat tällä hetkellä kaksi eri kokonaisuutta, mutta niiden yhdistäminen yhdeksi kokonaisuudeksi olisi vetovoiman kannalta järkevää. Kaupallista toimintaa voisi pyrkiä siirtämään satamaan päin niin, että siitä tulisi ikään kuin jatkumo torin ja sataman välillä.

”Mutta toivoisin, että ainakin sataman läheisyyttä ja vettä ja sitä hyödynnettäisiin enemmän – –. Että kyllä sinne pitäisi enemmän saada kauppaa siirrettyä sinne, koska se on mahtavan näköinen ja ainutlaatuinen siinä mielessä, että sinne on lyhyt matka.”
Y4

Samainen yrittäjä toivoi, että tulevaisuudessa torin ympärillä olevia vanhoja, vielä kunnostamattomia liikekiinteistöjä saneerattaisiin ja päivitetäisiin uutta toria vastaaviksi. Tähän liittyen erään yrittäjän (Y3) näkemys oli, että Lyseon lukio – joka sijaitsee aivan torin reunalla – niin sen toiminta tulisi siirtää kauemmaksi ydinkeskustasta ja vähempiarvoiselle paikalle. Torin ympäryks tulisi keskittää kaupalliselle toiminnalle, joten lukion kerroskorkeutta voisi korottaa ja siitä voisi tehdä uuden kauppakeskuksen keskustaan.

Kahden yrittäjän mielestä markkinointi on yksi tärkeimmistä asioista keskustan kehittämisen kannalta. Sekä kaupungin että yritysten on mainostettava keskustaa ja sen toimintoja, jotta vanhat asiakkaat muistaisivat, mitä kaikkea keskustaa pitikään sisällään ja toisaalta uudet asiakkaat

löytäisivät keskustan ja sen monipuolisuuden. Eräs yrittäjä (Y6) sanoi, että uudistunutta keskustaa on mainostettu liian vähän. Nyt täytyisi tuoda keskustan mahdollisuuksia esiin, jotta ihmiset saadaan kiinnostumaan jälleen keskustasta. Tähän liittyy myös uusien yritysten houkuttelua. Markkinoinnin avulla saadaan luotua keskustasta tietynlainen kuva, joka houkuttelee yrityksiä keskustaan. Tällä hetkellä olemassa olevia yrityksiä katoaa keskusta, mutta uusia ei tule samassa tahdissa. Markkinoimalla keskustaa oikein, houkuttelee se yrityksiä ja asiakkaita sinne.

Keskustan tulevaisuus näyttäytyy haasteellisena ja se vaatii paljon työtä kehittyäkseen jälleen vetovoimaiseksi, mutta yrittäjät eivät kuitenkaan ole menettäneet vielä toivoaan. Keskusta kehittyi jatkuvasti, ja eräs yrittäjistä (Y2) mainitsikin, että tulevaisuudessa keskusta saattaa olla keskittynyt lähinnä erikoiskauppoihin. Sen sijaan ketjuyritykset hakeutuvat suuriin tavarataloihin ja automarketteihin keskustan ulkopuolelle, sillä ne tarvitsevat parkkipaikat myymälöiden lähetyville.

9.2 Asiantuntijoiden näkemyksiä keskustauudistuksesta

9.2.1 Viestintä, johon opittiin prosessin aikana

Kuopion keskustan uudistaminen ei ollut raskas prosessi ainoastaan yrittäjille, vaan myös uudistusta tehneille ja siinä mukana olleille asiantuntijoille. Aikataulujen pettäminen ja tavattoman pitkäksi venynyt uudistus saivat asiantuntijat pohtimaan prosessissa ilmenneitä kehittämiskohteita, jotka tulevaisuudessa on syytä hoitaa paremmin. Yksi asiantuntijoista (AT4) kuvaili uudistusprosessin vaatineen ”Verta, hikeä ja kyyneleitä.” Asiantuntijoiden yleinen näkemys oli, että yrittäjien ääntä kuultiin uudistusprosessissa kohtalaisen hyvin sekä vuorovaikutusta ja viestintää tapahtui, mutta myös heidän mielestään erityisesti viestinnässä olisi ollut parantamisen varaa. Ainostaan erään yhdistyksen toiminnassa mukana olevan asiantuntijan (AT2) mielestä yrittäjät jäivät suurelta osin huomiotta erityisesti uudistuksen alkuvaiheessa.

Asiantuntijoiden mukaan yrittäjien vaikutusmahdollisuudet olivat kohtuulliset ja yrittäjien ääntä pyrittiin kuulemaan resurssien puitteissa. Yrittäjiltä kyseltiin mielipiteitä ja näkemyksiä keskustauudistuksesta ja heillä oli mahdollisuus ottaa kantaa asioihin muun muassa yleisissä keskustelutilaisuuksissa.

”Meidän palvelulupaus oli, että me tullaan vaikka minkä yrityksen portaille käymään läpi ihan niinku konkreettisesti sitten vaikka piirretään siihen maahan, että mitä me aiotaan tehdä.” AT3

Virkamiehistöön kuuluva asiantuntija (AT3) painotti, että lähes kaikkia yrittäjiä kuultiin liikenne- ja pysäköintijärjestelmien suunnittelussa; yrittäjien kanssa keskusteltiin ja pyrittiin löytämään lopputulos, joka tukisi myös heidän yritystoimintaansa. Toripysäköinnin osalta yrittäjien kanssa mietittiin yhdessä ratkaisuja, joiden avulla parkkihallin asiakasmäärä saataisiin nousuun.

Eräs asiantuntija (AT1) oli sitä mieltä, että jokaiselta keskustan alueella toimivalta yrittäjältä ei ollut mahdollisuutta kysyä mielipidettä uudistuksen vaiheista.

”Ei voida käydä joka kivijalkayritykseltä kysymässä, että ’keitä te ootte’ ja ’miten teillä menee’.” (AT1)

Näkemyksiä on yhtä paljon kuin on yrittäjiä, joten asioita ei olisi saatu vietyä eteenpäin, jos jokaisen yrittäjän mielipide olisi otettu huomioon. Tärkeää on saada aikaan isompia kokonaisuuksia näkemyksistä, jotta tällaiset suuret hankkeet etenevät mahdollisimman sujuvasti. Tämän vuoksi vuokralla toimivien yrittäjien mielipiteet jäivät kiinteistönomistajien näkemysten alle, sillä kiinteistönomistajat ovat suuremmissa ja vaikuttavammassa roolissa. Suuret yritykset – jotka usein ovat myös kiinteistönomistajia – ja heidän edustajansa saavat äänensä kuuluviin helposti, sillä *”ne luovat sitä massaa.”* (AT1). Heidän näkemyksensä ovat tärkeitä, koska heidän olemassaolonsa tuo ihmisvirtaa keskustaan. Sen sijaan pienyritykset kivijalassa tai kauppakeskuksissa saavat kantansa näkyviin parhaiten yhdistysten ja niiden edustajien kautta, koska yleisen näkemyksen huomioiminen vie prosessia eteenpäin huomattavasti nopeammin kuin jokaisen yksittäisen mielipiteen käsittely.

Eräs yhdistyksessä mukana oleva asiantuntija (AT4) kertoi, että monet yrittäjistä saivat äänensä kuuluviin Kuopion kaupunkikeskustan kehittämissyhistyksen avulla, sillä yhdistyksen neuvottelukunnassa on myös yrittäjiä mukana. Tällä tavoin heidän näkemyksensä tulivat paremmin esiin kuin suuremmissa keskustelutilaisuuksissa, joissa ei ole aikaa kiinnittää huomioita yksittäisiin ongelmiin. Yksi asiantuntijoista (AT2) oli taas sitä mieltä, että varsinkin uudistuksen alkuvaiheessa yrittäjiä ei otettu huomioon oikeastaan millään tavalla. Yrittäjien ja kaupungin välinen vuorovaikutus oli hyvin vähäistä, lähes olematonta, eikä yrittäjien näkemyksiä huomioitu. Myöskään yritysvaikutusarviointia ei tehty, mikä osaltaan vaikeutti yrittäjien toimintaa uudistuksen aikana.

Kaikki asiantuntijat olivat sitä mieltä, että viestintä olisi pitänyt kaupungin puolelta hoitaa paremmin. Tiedottamista ja vuorovaikutusta oli, mutta niitä tapahtui liian vähän ja liian myöhään. Etenkin prosessin alkuaikoina vuorovaikutus yrittäjien kanssa puuttui, uudistuksesta tiedottaminen oli niukkaa ja infotilaisuuksia ei pidetty.

”Siellä varsinkin alkupäässä, niin olisi voinut olla vielä enemmän tätä vuorovaikutustakin, että ehkä siihen opittiin vasta homman mennessä eteenpäin.” AT3

”– siinä ois voinut vähän aktiivisemminkin hakea sitä aitoa kontaktia.” AT1

Asiantuntijat painottivat, että uudistuksessa olisi pitänyt enemmän panostaa yhteistyöhön ja lisätä kaupungin ja yrittäjien välistä vuoropuhelua. Yrittäjien kanssa keskustelu on tärkeää, mutta sitä tapahtui liian vähän. Erityisesti pienempien yrittäjien edustajat jäivät vähälle huomiolle, mutta erään asiantuntijan (AT3) mukaan jatkossa vastaavanlaisissa hankkeissa vuorovaikutukseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Eräs yhdistyksen toiminnassa mukana oleva asiantuntija (AT2) sanoi, että kaupungin puolelta oletettiin, että yrittäjät seuraavat mediaa ja saavat uudistuksesta tietoa sitä kautta.

”Jotenkin silloin alussa tuntui siltä, että kaupungillakin oli vähän semmoinen niinku näkemys, että onhan ne yrittäjät lukenut vaikka Savon Sanomista, että mitä siellä tapahtuu. Mutta eihän se riitä.” AT2

Tässä kuvastuu hyvin se, kuinka vähän tiedottamista todella tapahtui. Asiantuntijan mukaan viestintä oli nimenomaan näin vähäistä alkuun, ja hän sai kuulla yrittäjiltä, kuinka kaupunki toimi heitä vastaan jättämällä kertomatta uudistuksen etenemisestä.

Uudistuksen puolella välissä Kuopion kaupunkikeskustan kehittämissyhdistyksen toiminnanjohtaja jalkautui keskustan yrityksiin ja kävi kertomassa uudistuksesta, sen etenemisestä ja aikatauluista sekä hyödyistä. Tällä tavoiteltiin aitoa vuorovaikutusta yrittäjien kanssa ja näytettiin, että uudistusta tehdään myös heidän näkökulmastaan ja heidänkin mielipiteillään on merkitystä.

”Se lähtökohta myöskin sille on ollut se, että on haluttu jalkautua niihin yrityksiin, koska yritys siellä omalla yritys kentällänsä, niin ehkä hän avoimemmin kertoo niistä ongelmista ja myöskin niistä hyvistä asioista silloin. Ja silloin me saadaan tietoa sieltä kentältä paljon paremmin kuin joissakin isoissa tilaisuuksissa, joissa ei yksinkertaisesti ole aikaa käydä jokaisen yrittäjän ongelmia läpi.” AT4

Jalkautumista pyrittiin tekemään mahdollisimman moneen yritykseen ja parina kesänä sitä tapahtui viikoittain. Joka kerralla käytiin lävitse seuraavan viikon työohjelmaa ja kerrottiin koskeeko jokin työvaihe erityisesti kyseistä yritystä. Jos yrityksellä oli tulossa jotakin tempausta tai vastaavaa, uudistuksen työvaiheita muutettiin niin, että se ei häiritsisi yrityksen toimintaa. Tästä kaupunki sai virkamiehistöön kuuluvan asiantuntijan (AT3) mukaan eniten myönteistä palautetta. Eräs asiantuntija (AT1) huomautti, että myös jalkautumisen hoidossa olisi ollut parantamisen varaa: *”– mun mielestä tätä työtä olisi pitänyt kaupungin puolelta tehdä jo ajoissa ja aikaisemmin.”*

Asiantuntijoiden mukaan uudistuksen loppuvaiheessa huomattiin, että yrittäjät olivat jääneet liian vähälle huomiolle, joten viestimiseen alettiin kiinnittää huomiota. Infotilaisuuksia oli järjestetty alkuun hyvin niukasti, lähinnä kiinteistönomistajille sekä erilaisille kauppiaasyhdistyksille ja järjestöille, joissa kerrottiin tämän hetkisestä tilanteesta ja käytiin keskustelua toimijoiden kanssa. Remontin loppuvaiheessa tiedotustilaisuuksia alettiin pitämään runsaasti: viimeisenä remonttikesänä jopa kerran viikkoon. Ne oli tarkoitettu kaikille kiinnostuneille yrittäjille, joissa oli mahdollisuus kysyä remontin tulevista vaiheista ja aikatauluista. Infotilaisuuksien myötä vuorovaikutus parani loppua kohden.

Remontin lopulla toimijat heräsivät tilanteeseen ja alkoivat kiinnittää viestintään runsaasti huomiota. Silloin kaupunki teki kaikkensa, jotta yrittäjät pysyisivät mukana uudistuksen vaiheissa. Kaupungin edustajat kirjoittivat viikkokirjeitä, joista ilmeni, mitä keskustassa tapahtuu milläkin hetkellä. Infotilaisuuksien anti laitettiin kaupungin kotisivuille, jonka avulla tavoitettiin lisää yrittäjiä ja samalla pyrittiin luomaan avoimuutta. Lisäksi yrittäjiä, joita uudistus tietyllä hetkellä kosketti, lähestyttiin henkilökohtaisesti sähköpostiviesteillä ja kerrottiin, miten remontti tulee näkymään kyseisen yrityksen ympäristössä. Eräs asiantuntija (AT3) painotti, että jos yrittäjä seurasi tiedotteita säännöllisesti, tämä oli hyvin perillä remontin etenemisestä.

”Että melkein, jos yrittäjä oli aktiivinen ottamaan sen tiedon vastaan, niin suurin piirtein tiesi neliömetrilleen, miten seuraavana viikolla kivetys etenee.” AT3

9.2.2 Haastava uudistus, upea lopputulos

Asiantuntijat näkivät keskustan uudistuksen aiheuttaneen niin positiivisia kuin negatiivisiakin vaikutuksia. Eniten myönteisiä vaikutuksia nähtiin kaupunkiympäristössä ja erityisesti keskustan kokonaiskuvassa, mutta myös toriparkkiin oltiin tyytyväisiä. Jokainen asiantuntijoista kehui torin uudistunutta ilmettä: tori on nyt nykyaikainen ja valmis monille erilaisille toiminnoille. Lopputulos on hyvä ja kokonaisuus näyttää upealta.

”Mutta pitää muistaa, että lopputulos on hieno ja – – se on palkittu vuoden kaupunkikeskustana.” AT4

Lisäksi kaksi asiantuntijoista ylisti, että uudistushankkeessa on otettu huomioon ”vihreät arvot” (AT1) ja uudistus on ollut myös ”kestävän kehityksen hanke” (AT3). Uudistus ja sen vaiheet haluttiin ennemmin suorittaa kerralla kuin osissa, jolloin tori olisi ollut myllerryksessä huomattavasti pidemmän aikaa kuin mitä se nyt oli.

Toriparkki sai positiivista palautetta kahdelta asiantuntijalta sen laajuudesta, sillä jatkossa toripysäköinti toimii sujuvammin, kun parkkitilaa on tullut huomattavasti lisää. Ennen laajennusta toriparkki oli usein täynnä, mutta nyt pysäköintitilaa pitäisi riittää tulevaisuudessa lisääntyvälle asiakaskunnalle. Toripysäköinti mahdollistaa helpon pysäköinnin, kun autolle ei tarvitse etsiä paikkaa kadun varrelta. Lisäksi torin alle on helppo mennä, vaikka yhden asiantuntijan (AT4) mukaan opastuksissa on vielä parantamisen varaa.

Mittava investointi on saanut runsaasti kritiikkiä muun muassa hankkeen laajuudesta, mutta asiantuntijat painottavat uudistuksen tulevaisuusnäkökulmaa. Kaksi asiantuntijoista muistutti, että Kuopion keskustan uudistamishanke on ollut tulevaisuuteen tähtäävä ja erityisesti laajennettu toriparkki vastaa kaupungin tulevia tarpeita. Tavoitteena on ollut, että Kuopion kaupungin väkiluvun kasvaessa ja keskustan vilkastuessa torista saadaan toimiva kokonaisuus, joka palvelee niin yrittäjiä kuin asiakkaitakin.

”Nyt tää toriparkki ja tää kokonaisuus yhdessä, niin se on tekijä, mikä tulee olemaan meidän tulevaisuuden voimavara.” AT1

Asiantuntijat tiedostivat, että uudistus oli haastavaa aikaa yrityksille, mutta he myös näkivät uudistuksen vaikuttaneen positiivisesti yrityksiin ja niiden toimintaan. Kolme asiantuntijoista mainitsi, että uudistuksen myötä kiinteistönomistajat alkoivat remontoimaan kiinteistöjään ja kohentamaan niiden julkisivuja. Lisäksi muun muassa Kauppakadulla sijaitsevat ravintolayrittäjät miettivät yhdessä yhtenäistä terassialuetta, joka vastasi torin uudistunutta ilmettä. Yrittäjät ja kiinteistönomistajat haluavat omalta osaltaan edistää keskustan nykyaikaista ilmettä, ja tämä onkin luonut torikokonaisuudesta entistä ehomman.

”Kun kaupunki tekee omalta osaltaan laittaa ns. paikat kuntoon, niin houkuttelee/ohjaa/pakottaa myöskin kiinteistönomistajat ja yritykset kohentamaan omat nurkkansa. Kukaan ei halua olla se tai omistaa sitä torin varren ruminta rakennusta tai epäsiisteintä kulmaa.” AT3

Kaksi asiantuntijoista koki, että kokonaisuus ja uudistuksen lopputulema ovat yrittäjien kannalta onnistuneita. Remontin myötä keskusta palvelee nyt myös yrityksiä paremmin, kun torista ja sen ympäryksestä on saatu toimivampi kokonaisuus. Toinen asiantuntijoista (AT1) sanoi, että *”jos tätä [uudistusta] ei olisi tehty, niin tilanne voisi olla vielä huonompi.”* Hän koki, että uudet puitteet mahdollistavat yritysten liiketoiminnan jatkossakin keskustassa.

Hankkeissa on lähes aina jotakin, minkä olisi voinut tehdä paremmin tai toisin. Kuopion keskustan uudistus ajoittui taloudellisesti monivaiheiseen aikaan, sillä uudistusta suunniteltaessa yleinen taloudellinen tilanne oli vakaalla pohjalla, mutta remontin edetessä talous alkoi heikentyä, mikä

lopulta johti lamaan. Kaupungin virkamiehistöön kuuluva asiantuntija (AT3) pohtikin, että osa uudistuksen palasista olisi saattanut jäädä tekemättä, jos heikko taloudellinen tilanne olisi ollut tiedossa. Luultavasti tulevaisuudessa näihin palasiin olisi jouduttu palamaan, jolloin oltaisiin taas oltu remontin keskellä, mikä ei ole kovin mielekäästä vilkkaan torielämän kannalta.

Kuopion tapauksessa paljon olisi voinut tehdä toisin, jotta monilta negatiivisilta vaikutuksilta olisi vältytty. Asiantuntijoiden mielestä eniten kielteisiä vaikutuksia toi itse uudistusprosessi, mutta ongelmia ilmeni myös toriparkin ja Apajan kauppakäytävän suhteen. Remontti venyi pitkäksi aikatauluista luistamisen sekä valituskierteiden vuoksi ja sen myötä uudistus tuli hyvin kalliiksi. Yksi asiantuntijoista (AT2) pohti, olisiko investoinnin voinut toteuttaa hieman pienemmällä rahasummalla.

”Sitä mä en voi tietää, että onko se niinku ollut rahansa väärä, jos ajatellaan, että paljonko se on maksanut, niin onko se niin paljon kauniimpi.” AT2

Eräs asiantuntijoista (AT3) kertoi, että keskustan vetovoiman häviämiseen on vaikuttanut nimenomaan remontin pitkittyminen. Hänen mukaansa uudistuksen olisi pitänyt olla valmis hieman ennen Matkuksen valmistumista, jolloin keskusta olisi ollut kilpailukykyinen Matkuksen kanssa ja asiakaskatoa olisi tuskin tapahtunut.

”Sitten oikeastaan toteutui aika paha kokonaisuus siinä, että täällä [keskustassa] oltiin työmaalla ja siellä [Matkuksessa] niinku uusissa, hienoissa puitteissa.” AT3

Kauppakäytävä Apaja ei ole kahden asiantuntijan mukaan onnistunut niin hyvin kuin sen toivottiin onnistuvan. Ensinnäkin kauppakäytävän suunnittelu on jäänyt hieman vaillinaiseksi eikä siinä ole välttämättä huomioitu kaikkia oleellisia asioita. Toisen asiantuntijan (AT2) mielestä asiakasliikennettä torin alla olisi pitänyt ohjata niin, että pysäköijät olisivat joutuneet väistämättä kulkemaan kauppakäytävää pitkin. Tällöin ihmisvirtaa olisi saatu Apajaan ihan eri tavalla ja tällä hetkellä kauppakäytävä saattaisi olla vilkkaampi. Toisekseen Apajassa on melko paljon tyhjiä liiketiloja, joten yritysten houkuttelu sinne ei ole onnistunut. Samaisen asiantuntijan (AT2) mukaan liiketilat siellä ovat melko pieniä, jonka vuoksi sinne voi olla hankala saada vetovoimaista yritystä. Toinen asiantuntija (AT4) oli sitä mieltä, että liiketilat täyttyisivät Apajassa, jos sinne saataisiin edes yksi ihmisiä houkutteleva yritys.

Yksi asiantuntijoista (AT1) sanoi, että toriparkki voisi suunnittelultaan olla parempikin, mutta kyse on kuitenkin laajennuksesta, ja uusi osa yhdistettiin vanhaan. Tällöin remontti täytyi tehdä tämä seikka huomioiden ja muutamissa asioissa jouduttiin päättämään kompromissiin. Esimerkiksi parkkihallin toinen kerros täytyi tehdä melko matalaksi, ja siitä onkin tullut jonkin verran valituksia.

Jos kerroskorkeutta olisi haluttu lisää, niin tämä olisi hänen mukaansa tarkoittanut vanhan osan purkamista, mikä ei olisi ollut järkevää.

Opasteet ovat yksi asia, jonka asiantuntijat mainitsivat jääneen hieman vähemmälle huomiolle. Yksi heistä (AT4) sanoi toriparkin opasteiden olevan kehnot. Ne olisi pitänyt suunnitella järkevämmiin ja niiden pitäisi olla jo tässä vaiheessa kunnossa. Kahden asiantuntijan mukaan opasteiden pitäisi olla selkeät jo moottoritieltä asti. Nyt siellä ei mainita selkeästi, mistä keskustaan tulisi kääntyä. Toinen heistä (AT4) kuitenkin painotti, että opasteet ovat kuitenkin hyvin marginaalitekijä ja ihmiset löytävät tien keskustaan, jos he todella haluavat löytää sinne. Se ei sinällään vähennä keskustassa asioimista.

”Niin sitten sinne voi ne opasteet olla, että vaikka ne näyttää ihan minne tahansa, niin varmasti ne ihmiset löytää sinne keskustaan, jos siellä on oikein mielenkiintoista asiaa, että miksi sinne ylipäätään tullaan.” AT4

Yksi asiantuntijoista (AT3) kiinnitti huomiota remontin aikaiseen opastukseen torilla. Se jäi hyvin vähälle huomiolle kaupungin puolelta, mikä vaikeutti ihmisten kulkua torilla ja sitä kautta heikensi heidän pääsyään kauppakeskuksiin ja yrityksiin. Yrittäjät ajattelivat kaupungin hoitavan opastuksen, ja kaupunki taas luuli yrittäjien hoitavan sen itsenäisesti, koska kaupunki halusi keskittyä yrittäjille tiedottamiseen. Hänen mukaansa kaupunki olisi kuitenkin voinut toteuttaa jonkun oppilaitoksen kanssa yhteistyössä selkeän opastusjärjestelmän, jolloin vaiva olisi kaupungin puolelta ollut pieni ja toisaalta se olisi hyödyttänyt opiskelijoita.

Kaikki asiantuntijat tiedostivat, että yrityksillä oli vaikeuksia uudistuksen aikaan ja osa saattaa olla edelleenkin ongelmassa. Liiketoiminta hankaloituu, kun ihmiset eivät pääse kauppakeskuksiin ja yrityksiin riittävän hyvin teiden sulkemisen vuoksi. Tätä kautta yritysten myynti laskee automaattisesti, kun asiakasmäärät eivät enää ole entisissä lukemissa.

”– – se on tuonut monille yrittäjille taloudellisia vaikeuksia ja varmasti moni on omalla selkänahallaan maksanut niitä toriremontin kustannuksia siinä mielessä, että siellä on ollut sitä asiakaskatoa ja liikevaihtomenetyksiä.” AT2

Kaksi asiantuntijoista muistutti, että liikevaihdon heikkenemiset eivät johdu pelkästään asiakasmäärien laskusta, vaan täytyy huomioida yleinen heikko taloudellinen tilanne, joka on myös osaltaan vaikuttanut ostovoiman vähentymiseen.

Yksi asiantuntijoista (AT1) kertoi, että remontin aikana yritykset pyrittiin huomioimaan mahdollisimman hyvin ja yritettiin löytää ratkaisuja, jotka olisivat vähiten haitallisia yritysten liiketoiminnalle.

”Ilman muuta yritykset on silloin kärsinyt siinä tilanteessa, vaikka siinä on kuinka yritetty tehdä niitä ratkaisuja. Kun kattoo, niin se monttu oli siinä, niin kyllähän se haastavaa oli ja ei päässyt sinne tai tänne ja väliaikaisesti näin. Kyllä siinä aina pidettiin liikkeiden ovet auki, että sinne oli mahdollista mennä, mutta kun siellä tehdään tämmöistä, että siellä on soraa ja on sepeliä ja liukkautta ja kaikkee muuta, niin kyllähän siinä hetkessä, niin oli erityisen hankalaa.” AT1

Uudistuksessa oli kuitenkin välttämätön aukaista torin kansi ja sulkea katuja, jotta tällainen hanke pystyttiin toteuttamaan. Eräs asiantuntijoista (AT4) sanoi: *”Kyllähän se [työmaavaihe] vääjäämättäkin tekee asioinnin vähän hankalaksi ja silloin ihmiset etsii vähän korvaavia kauppapaikkoja.”* Myös asiantuntijat ovat panneet merkille, että asiakasvirrat ovat vähentyneet. Ihmiset eivät ole palanneet takaisin keskustaan remontin jälkeen, mikä on huolestuttavaa myös asiantuntijoiden mielestä. He kuitenkin luottavat, että asiakasmäärät saadaan taas nousuun, kun vain tehdään yhteistyötä keskustan eteen.

9.2.3 ”Mahdollisuuksien tori”

Asiantuntijat uskovat vakaasti keskustaan ja ovat sitä mieltä, että keskusta ei voi muuta kuin vilkastua tästä eteenpäin. Jokainen heistä painotti, että keskusta ei elävöidy itsekseen, vaan jokaisen keskustassa olevan toimijan on tehtävä osansa, jotta tori saadaan vetovoimaisemmaksi.

”– nyt näiden Kuopion kaupungin isojen toimijoiden ja pienten toimijoiden yhteistyö kaupungin kanssa, niin pitäisi nyt lähteä puhaltamaan yhteen hiileen. Ja lähteä tekemään tälle keskustalle jotain. – Kuten Tuntemattomassa sotilaassa, niin ei saa jäädä tuleen makaamaan. Nyt tässä on pikkuisen semmoinen meininki.” AT1

Asiantuntijat korostivat tarvittavan sekä yrittäjien välistä että kaupungin ja yritysten välistä yhteistyötä. Keskustan kehittäminen ei saa loppua uudistukseen, vaan esimerkiksi aktiivisen yhteistyön avulla ihmisiä saadaan houkuteltua keskustaan ja yrityksiin, ja sitä kautta keskusta elävöityy. Kolme asiantuntijoista piti tärkeänä yrittäjien yhteismarkkinointia. Sen avulla yrittäjät pystyisivät tuomaan keskustaa ja sen yrityksiä paremmin näkyville, kun markkinointiin olisi mahdollista käyttää enemmän resursseja. Tätä kautta yrittäjät oppisivat myös tuntemaan toisensa paremmin, mikä lisäisi jatkossa yhteistyömahdollisuuksia entistä enemmän. Lisäksi yhteistyö mahdollistaisi muiden yritysten suosittelun, kun yrittäjät osaisivat kertoa, mistä jotakin tiettyä tuotetta tai palvelua saa. Myös erilaisilla yhteisillä tempauksilla ja hankkeilla yhteistyö lisääntyisi ja sen avulla keskustassa kävijöiden määrä saataisiin nousuun

”Sillä yhteistyöllä ja kun olisi niin paljon semmoisia markkinointimahdollisuuksia tavallaan sen verkostoitumisen kautta. Että sanotaan vaikka, että morsiuspukuliike voisi suositella kampaajaa ja kampaaja voisi suositella kosmetologia ja alusvaatemyyjää ja kukkakauppaa. Että miten paljon voisi ristiin tehdä sitä semmoista, mistä olisi niinku kaikille hyötyä.” AT2

Kaksi asiantuntijoista mainitsi, että sosiaalisen median hyödyntäminen on ensi arvoisen tärkeää nykymaailmassa. Yrittäjät voisivat yhteistoiminnan avulla etsiä tahon, joka hoitaisi yritysten kotisivuja ja sosiaalista mediaa, sillä kaikilla yrityksillä ei ole mahdollisuutta tai osaamista markkinoida itseään internetissä. Kahden asiantuntijan mukaan aukioloajat ovat asia, johon yritykset voisivat yhdessä kiinnittää huomiota. Kauppojen aukioloaikojen yhtenäistäminen lisääisi keskustassa asiointia, kun asiakkaat tietäisivät liikkeiden olevan auki. Ihmiset tulevat keskustaan nimenomaan palveluiden vuoksi, joten tärkeää olisi tarjota asiakkaille mahdollisuus tehdä ostoksia myös ilta-aikaan.

”Miksi ne ihmiset tulisi sinne keskustaan pyörimään, jos ne liikkeet on silloin kiinni? Elikkä se on semmoinen iso ongelma, että niitten kauppojen aukioloajat pitäisi saada laajemmaksi.” AT4

Yksi asiantuntijoista (AT2) painotti, että yritykset tarvitsevat tahon, joka alkaisi organisoimaan tällaisia yhteistyövirityksiä. Keskustan yrittäjät tekevät tällä hetkellä hyvin vähän yhteistyötä toistensa kanssa, joten he eivät ehkä tiedä, kuinka yhteistyötä kannattaisi lähteä toteuttamaan.

Myös yrittäjien ja kaupungin välinen yhteistyö on tärkeää asiantuntijoiden mielestä ja siihen tulisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota. Tärkeää on saada vietyä viestiä eteenpäin yrittäjille, mutta toisaalta myös yrittäjiltä kaupungille, jos heillä on antaa kehittämisideoita tai heillä on ongelmia ratkaistavanaan. Viestiminen puolin ja toisin vahvistaa yhteistyötä ja edistää vuoropuhelua. Vuorovaikutuksen lisääminen onkin avaintekijä, jotta keskustan kehittäminen etenee.

”Vuoropuhelua, säännöllisiä tapaamisia kaupungin henkilöiden kanssa ja yrittäjien kanssa. Sehän se on, että saadaan tieto, mikä siellä kentällä askarruttaa ja niinku yritettäisiin yhdessä keksiä keinoja sen ratkaisun löytämiseksi.” AT4

”Myöskin se, että aktiivisesti viestitään kaupungin suuntaan, että jos me voidaan tehdä jotakin toisin tai paremmin. Niinkö semmoinen henkinen tori myös, jossa luodaan uutta yhteistyökulttuuria ja vahvistetaan entistä.” AT3

Kaupungin ja yrittäjien välisestä yhteistyöstä eräs asiantuntija (AT2) mainitsi myös Kuopion kaupunkikeskustan kehittämisyhdistyksen ja sen kanssa tehtävän yhteistyön. Yrittäjät pystyisivät tekemään kehittämisyhdistyksen kanssa muun muassa markkinointiyhteistyötä ja miettiä keinoja, joiden avulla ihmisvirtaa saataisiin keskustaan.

Kaupungin virkamiehistöön kuuluva asiantuntija (AT3) korosti, että yrittäjien ja kiinteistönomistajien halutaan olevan ikään kuin tasavertaisia kaupungin kanssa, sillä tällöin yhteistyökin sujuu parhaiten. Kaupunki ei halua esiintyä toimijoiden yläpuolella, vaan pyrkii luomaan sellaista kulttuuria, jossa kaikilla on mahdollisuus esittää ideoitaan ja toiveitaan. Kaupunki säätelee yrittäjien toimia vain sen verran kuin säädökset velvoittavat, mutta muuten pyrkii edistämään ideoiden toteutumista. Eräs toinen asiantuntija (AT4) piti erittäin tärkeänä byrokratian minimoimista ja hänen sanoin ”*pyritään levittämään sitä punaista mattoa – –.*” Jos yrittäjät ja tapahtumajärjestäjät haluavat luoda tapahtumia tai muuta tempausta torille, niin sitä ei pidä pyrkiä estämään säädöksillä ja määräyksillä. Keskusta elävöityy parhaiten, kun kaikenlaisille ideoille annetaan mahdollisuus.

Asiantuntijoiden mukaan keskustan vetovoimaa saadaan lisättyä tapahtumilla, toriparkin kehittämiseksi sekä kaupunkikulttuurin luomisella. Suuret ja mielenkiintoiset tapahtumat tuovat ihmisiä keskustaan ja sitä kautta myöskin asiakkaita yrityksille. Tapahtumien jatkuvuus takaisi sen, että keskusta saisi erään asiantuntijan (AT1) mukaan ”*potkua*” ja tätä kautta ihmiset oppisivat jälleen asioimaan keskustassa. Tapahtumien järjestäminen onnistuu muun muassa Kuopion kaupunkikeskustan kehittämissyöstyksen kautta, johon myös yrittäjät voivat olla yhteydessä. Myös eri tapahtumajärjestäjät ottavat ideoita vastaan ja toteuttavat niitä säännöllisesti. Eräs asiantuntija (AT4) osasi kertoa, että kaupunki on ottanut kesäajalle käyttöön torivalvojan, jolle voi suoraan mennä ehdottamaan tapahtumia tai vastaavasti myös kysellä tulevista tapahtumista keskustassa. Tämä madaltaa kynnystä tuoda omia ideoita julki, kun ajatuksia ei tarvitse käydä esittämässä kaupungintalolla.

Kaksi asiantuntijoista näki, että toripysäköinti ja sen kehittäminen ovat avainasemassa vetovoimaisuuden kehittämisen kannalta. Kesällä toripysäköinnin ensimmäinen tunti tarjottiin ilmaiseksi, mikä oli molempien mielestä erittäin hyvä asia, koska tällaisten keinojen avulla ihmiset saadaan totutettua käyttämään toriparkkia. Toinen asiantuntijoista (AT1) selvensi, että päätarkoituksena ei kuitenkaan ole saada ihmisiä asioimaan toriparkissa, vaan sen kautta pyritään kasvattamaan asiakasmääriä myös yrityksissä, kun torilla liikehdintä vilkastuu.

”Me halutaan nimenomaan, että ihmiset viihtyy autonsa kanssa kaksi–kolme tuntia. Mikä tarkoittaa, että ne on aidosti ostamassa palveluita tai tavaroita keskustassa olevista yrityksistä. Ei ole ihan vain se, että tullaan toriparkkiin.” AT1

Yhden asiantuntijan (AT3) mukaan torille pitäisi saada luotua omanlainen kaupunkikulttuurinsa ja tehdä siitä vahva brändi, jotta torin ja sen ympärillä olevien yritysten asema vahvistuisi koventuvassa kaupallisessa kilpailussa. Hänen mielestään ”*ollaan vähän vielä semmoisessa*

fiiliksessä, että tuota nyt ollaan kakkoskauppapaikalla Kuopiossa, kun sen pitäisi olla niin, että tori on niin kova ykkönen ja torin ympäristö on niin kova ykkönen, että sen ei tarvitse siihen kisaan osallistua.” Asiantuntija toivoi, että Kuopion keskustan kaupunkikulttuuri ilmentäisi rentoutta ja tunnelmallisuutta, ja se olisi ikään kuin kaupunkilaisten olohuone. Tapahtumien ei tarvitse aina olla suuria, joista ilmoitetaan viikkoja aikaisemmin, vaan ideana on, että torilla tapahtuu jatkuvasti jotakin.

”Se on ehkä enempi semmoinen, että sinne kutsutaan Facebookissa tai jossakin muualla, että kahden tunnin päästä torilla ajattelin soittaa kitaralla, että tule sinäkin kuuntelemaan –.” AT3

Tällaisen kaupunkikulttuurin ideana on se, että ihmisten ei tarvitse odottaa jotakin suurta esiintyjää tullakseen torille, vaan tori näyttäytyy elävänä myös päivinä, jolloin kaupunkilaiset tulevat viettämään aikaa torille ja keskustaan.

Kaksi asiantuntijoista oli sitä mieltä, että keskustan profiili on vahvasti menossa kohti putiikkien ja erikoiskauppojen keskustaa. Heidän mukaansa näyttää siltä, että ketjuyritykset hakeutuvat keskustan ulkopuolella sijaitseviin kauppakeskuksiin, kun taas pienet yritykset ja erikoiskaupat etsivät liiketiloja ennemmin keskustan alueelta. Trendi näkyy jo nyt, sillä monet ketjuyrityksistä ovat siirtyneet keskustasta esimerkiksi Matkukseen ja uudet isot yritykset etsivät kauppapaikkoja keskustan ulkopuolelta. Sen sijaan pienet yritykset eivät halua viedä yritystoimintaansa automarketteihin, ja keskustassa alkaakin olla jo runsaasti erikoiskauppoja, joita ei keskustan ulkopuolelta löydy. Toinen asiantuntijoista (AT3) mainitsi, että yritykset, jotka vaativat parkkitilaa yrityksensä oven eteen, eivät välttämättä kuulu keskustaan, sillä nykyiset liikenne- ja parkkitilajärjestelyt ovat muuntuneet niin, että torin ympärys on rauhoitettu yksityisautoilulta. Sen vuoksi muun muassa elektroniikkayritykset, joiden tuotteet ovat suurissa paketeissa ja hankalasti kuljetettavissa, tarvitsevat parkkipaikan yrityksen viereen, jotta asiakkaiden ei tarvitse kulkea esimerkiksi televisiopakettien kanssa paria sataa metriä.

Nykyisellään Kuopion tori on erään asiantuntijan (AT3) sanoin ”*mahdollisuuksien tori*”. Se mahdollistaa monenlaisien tapahtumien, toimintojen ja aktiviteettien järjestämisen. Se mahdollistaa kaikkien ikäryhmien ja ammattiryhmien toimimisen torilla. Se mahdollistaa monenlaisien yritysten sijoittumisen keskustaan. Asiantuntijan mukaan ”*muunneltavuus*” on avainsana uudistuneessa keskustassa.

”Ja nyt on mahdollisuuksien tori -vaihe menossa, että kuinka paljon sitten niitä mahdollisuuksia käytetään, että se ei ole enää kenenkään yhden toimijan käsissä. Ja siellä saattaa olla vielä semmoisia asioita, joita meistä kumpikaan ei näe vielä, mitä siellä on mahdollista.” AT3

Torin mahdollisuuksiin ja muunneltavuuteen kuuluu asiantuntijoiden mukaan myös keskustan kehittämisen jatkaminen muun muassa lisäämällä kiinteistöjen kerroskorkeutta sekä rakentamalla megashoppingcentereita. Kahden asiantuntijan (AT1 ja AT4) mukaan torin ympärillä sijaitsevien liiketilojen korottamista pitäisi lähteä miettimään. Sen avulla saataisiin lisää sekä liiketilaa mutta myös asuinhuoneistoja. Asutuksen määrää lisäämällä keskustassa takaisi se varmasti keskustan vilkastumisen.

”– – avoimesti pitäisi lähteä tutkimaan sitä, että kaavoitus antaisi mahdollisuuksia erilaisille kiinteistökehittäjille lähteä lisäämään niinku rakennusten kerroskorkeutta. Silloin me saataisiin niitä asukkaita sinne keskustan alueelle ja meillä olisi jo valmiina ja meillä ei olisi tarvetta lähteä minnekään kauemmas, jos ne palvelut olisi myös kunnossa keskustan alueella. Tavallaan niinku tekemättä mitään, niin sitten ihmisiä olisi jo siinä keskustassa valmiiksi.” AT4

Toinen mahdollinen kehityssuunta on megashoppingcentereiden muodostaminen. Tällä hetkellä Kuopion keskustassa on runsaasti pienempiä kauppakeskuksia, mutta suuri kauppakeskus puuttuu. Asiakkaat joutuvat poukkoilemaan kauppakeskuksesta toiseen sen sijaan, että palvelut ja tuotteet löytyisivät saman katon alta.

”Uskoisin, että asiakkaat löytäisivät myöskin yrittäjät paremmin, kun ne ei olisi kuin haulikolla ammuttu ympäri kaupunkia. Kun ihmiset löytäs ne samat palvelut yhden rakennuksen sisältä eikä tarvitsisi lähteä harppomaan koko kaupunkia läpi.” AT4

Asiantuntijan mukaan yksi iso kauppakeskus takaisi keskustaan enemmän asiakkaita ja samalla siitä hyötyisivät myös ympärillä olevat kivijalkayritykset, kun kauppakeskus lisäisi asiakasvirtaa. Kaupungin virkamiehistöön kuuluva asiantuntija (AT3) kertoi, että Kuopion kaupungin Master plan 2025 -strategiassa on suunnitteilla Sektorin ja Anttilan tavaratalojen yhdistäminen yhdeksi kokonaisuudeksi. Se vähentäisi yksittäisten kauppakeskusten määrää ja mahdollistaisi asiantuntijan mukaan joko putiikki-kahvila -kokonaisuuden tai tavaratalo-tyyppisen kokonaisuuden.

Keskustan tulevaisuus näyttäytyy asiantuntijoiden mukaan ennen kaikkea positiivisena ja valoisana. Tärkeintä on, että kaikki toimijat keskustassa osallistuvat keskustan kehittämiseen, jotta vuosien kuluttua tori näyttäytyy vilkkaana, elävänä ja jatkuvasti kehittyvänä.

9.3 Yrittäjäryhmät ja -yhdistykset keskustauudistuksessa

Kuopion keskustauudistuksessa oli mukana monenlaisia toimijoita ja erityisesti useita yrittäjä- ja kauppiasyhdistyksiä. Yrittäjistä kaikki kertoivat toimivansa jossakin yhdistyksessä mukana. Neljä

yrittäjistä sanoi kuuluvansa Kuopion Yrittäjiin, joka on yksi Suomen suurimmista paikallisyhdistyksistä. Kuopion Yrittäjät on eriytynyt omaksi yhdistyksekseen Savon Yrittäjistä ja edelleen Suomen Yrittäjistä, joka on paikallisten ja alueellisten yhdistysten johtava järjestö. Kuopion Yrittäjien tavoitteena on parantaa yrittäjien toimintaedellytyksiä sekä tehdä yrittämisestä mahdollisimman mutkatonta. (Yrittäjät 2015.) Kuopion Yrittäjät on yksi keino, jonka avulla yrittäjien on mahdollista tuoda ajatuksiaan ja ideoitaan julki. Eräs asiantuntija (AT4) oli kuitenkin sitä mieltä, että yhdistys alkaa olla jo sen verran iso, että pienyrittäjien voi olla vaikea saada sitä kautta ääntään kuuluviin.

Kaksi yrittäjistä mainitsi yrityksensä kuuluvan Kuopion kaupunkikeskustan kehittämissyhdistyksen. Toisen yrittäjän (Y3) liike sijaitsi kauppakeskuksessa, joten hän kertoi kauppakeskuksen olevan mukana kehittämissyhdistyksen toiminnassa. Toisen yrittäjän (Y6) yritys taas oli isompi ketju, joten se kuului sitä kautta kehittämissyhdistyksen. Kuopion kaupunkikeskustan kehittämissyhdistys ry on yhdistys, jonka tavoitteena on lisätä keskustan elinvoimaa ja vetovoimaa yhdessä keskustan yritysten, kiinteistönomistajien ja asukkaiden kanssa (Kuopion Keskus 2015). Yhdistyksellä on neuvottelukunta, jossa on mukana keskustan yrittäjiä. Yhdistyksen kautta muut yrittäjät saavat tietoa tapahtumista ja ajankohtaisista asioista. Myös uudistuksessa kehittämissyhdistys oli yksi väylä tiedon välittämiseen yrittäjille, ja osalla yrittäjistä oli mahdollisuus vaikuttaa uudistukseen neuvottelukunnan jäsenyyden kautta.

Muita yhdistyksiä sekä yrittäjäryhmiä, joita yrittäjät ja asiantuntijat mainitsivat uudistuksessa olleen mukana, olivat Kuopion käsityö- ja tehdasseuruus ry, Kuopion Kauppahallin kauppiasyhdistys ry, Kuopion Torikauppiat ry, kauppakeskusten kauppiasyhdistykset sekä isoimpien yritysten omat edustajat. Näiden yhdistysten edustajat eivät kuitenkaan olleet edustettuina tässä tutkielmassa. Ainoastaan erään isomman ketjuyrityksen yrittäjä kertoi olleensa mukana uudistuksen suunnittelussa yrityksensä kautta.

Yrittäjistä kaksi kertoi toimineensa uudistuksessa mukana yhdistysten kautta. Heistä toinen (Y5) kertoi osallistuvansa yhdistyksen toimintaan jatkuvasti melko aktiivisesti, mutta uudistuksen edetessä, kun yrittäjien mielipiteet jäivät huomiotta, hänen innostuksensa saada ääntä kuuluviin alkoi hiipua. Toinen (Y6) taas oli varsinkin uudistuksen suunnittelussa mukana toimimalla yhdistyksessä, ja myöhemmin hän oli vaikuttamassa remontin lopputulokseen. Loput neljä sanoivat, etteivät osallistu yhdistystensä toimintaan juuri millään tavalla, joten he eivät olleet vaikuttamassa uudistuksen etenemiseen yhdistysten kautta.

Osa yhdistyksistä, kuten Kuopion kaupunkikeskustan kehittämissyhistys sekä Kuopion Yrittäjät toimivat aktiivisesti keskustauudistuksessa mukana. Lisäksi isot yritykset olivat vahvasti mukana sekä suunnittelemassa että toteuttamassa keskustaa. Esimerkiksi Carlson rakennutti IsoCee-kauppa- ja viihdekeskuksen, johon tuli muun muassa uusi elokuvateatteri. Nämä toimijat tekivät ja tekevät edelleen keskenään yhteistyötä. Kuopion Yrittäjät on mukana myös kehittämissyhistyksen toiminnassa ja sitä kautta he toteuttivat uudistusta yhteistuumin. Myös kaupungin ja yhdistysten välistä yhteistyötä tapahtui erään asiantuntijan (AT3) mukaan paljon.

”Tietenkin se keskeinen on ollut se, että on keskusteltu ja viestitty, mutta myöskin kerätty aika ajoittain aivan kohdennettua palautetta, kyselyjä, varmistettu, että palauteväylät ovat avoinna informoitu kohdennetusti.” AT3

Lisäksi eräs isomman yrityksen yrittäjä (Y6) kertoi, että hänen yrityksensä oli käynyt paljon vuoropuhelua niin kaupungin kuin rakennuttajienkin kanssa uudistuksen aikaan. Yhteistyön avulla saavutettiin heidän osaltaan remontti, josta hyötyivät sekä kaupunki että kyseinen yritys.

Kuopion Yrittäjillä oli suuri rooli kävelykatujen sekä huoltoliikenteen suunnittelussa. Yksi asiantuntijoista (AT1) painotti, että yrittäjiä huomioitiin huoltoliikenteen suunnittelussa hyvin. Heiltä kyseltiin mielipiteitä ja parannusehdotuksia, ja Kuopion Yrittäjät veivät viestiä eteenpäin rakennuttajille. Kuopion Yrittäjien tavoitteenaan oli myös viestiä uudistuksen vaiheista yrittäjille ja helpottaa heidän liiketoiminnan harjoittamista mahdollisimman paljon.

Kehittämissyhistyksen rooli uudistuksessa oli hyvin suuri. Se toimi aktiivisesti niin kaupungin kuin yrittäjienkin suuntaan. Tavoitteena oli viedä viestiä yrittäjiltä kaupungille ja toisin päin, jotta remontti sujuisi jouhevammin. Yksi asiantuntijoista (AT2) kritisoi, että uudistuksen aikaan yhdistys keskittyi enemmän itse remontiin kuin sen ydintoimintaan.

”Niiden tarkoituksena, ei – – ollut keskustan kehittäminen niinku esim. tapahtumien kautta, vaan keskustan kehittämissyhistyksen tarkoituksena oli jossakin vaiheessa rakenteiden korjaaminen eli se toriremontin aikaansaaminen esimerkiksi taikka joku Anttilan seinän uusiminen.” AT2

Loppua kohden kehittämissyhistys palasi kuitenkin omien tehtäviensä pariin, mikä oli myös yrittäjien kannalta kaikkein edullisinta. Yksi tärkeä tehtävä, jota kehittämissyhistys toteutti, oli jalkautuminen yrityksiin. Sillä tavoiteltiin aitoa kontaktia ja vuoropuhelun lisäämistä. Lisäksi henkilökohtaisen lähestymisen toivottiin lisäävän luottamusta kaupungin suuntaan, jolloin yrittäjät saattoivat kertoa rohkeammin mieltään askarruttavista asioista. Toisena asiana kehittämissyhistys toteutti yhteistyötahon kanssa tutkimuksen, joka koski uudistuksen aikaista toimintaa. Sen avulla haluttiin saada selville, miten kaupunki on onnistunut toiminnassaan suhteessa yrittäjiin ja mitä parannusehdotuksia yrittäjillä on.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin Kuopion keskustan uudistamista yrittäjien näkökulmasta katsottuna. Tavoitteena oli selvittää, millä tavoin yrittäjät on otettu huomioon keskustan uudistusprosessissa, millaisia yrittäjäryhmiä ja -yhdistyksiä uudistuksessa on ollut mukana ja millaisin tavoittein, millaisia vaikutuksia uudistus on tähän mennessä tuonut yrittäjille sekä millaisena keskustan tulevaisuus näyttäytyy.

Kaupunkikeskustan voidaan nähdä ilmentävän fyysis-sosiaalista tilaa, jossa konkreettista kohdetta eli keskusta-aluetta muokataan ja uusinnetaan sosiaalisten prosessien avulla. Kaupunkikeskusta on kaavoituksen ja suunnittelun kohteena, jossa eri toimijat luovat sosiaalisia verkostoja ja samalla vaikuttavat osaltaan tilan muokkautumiseen. Lefebvren (1991: 33, 38) tilakäsityksen mukaan tällaisesta fyysis-sosiaalisesta tilasta voidaan käyttää nimitystä tilallinen käytäntö. Kaupunkitila on jatkuvassa muutoksessa oleva rakenne, joka muokkautuu toimintojen ja käsitysten vaikutuksesta (Kumpulainen 2012: 7). Kaupunkikeskusta voidaan määrittää myös julkisena tilana, sillä se on avointa tilaa sen kaikille käyttäjille. Avoimuus voi toisinaan aiheuttaa konfliktitilanteita, sillä ei ole määritelty, kenellä on oikeus määrittää kaupunkitilaa ja kenen näkökulmasta sitä tulisi kehittää. (Ridell ym. 2009: 9–10.)

Kaupunkitila ja kaupunkikeskusta voidaan nähdä kohtaamis- ja oleskelupaikkana. Lehtovuori (2005: 57–58) on tarkastellut julkista (kaupunki)tilaa ”olohuoneena”, jolloin se näyttäytyy erilaisten ryhmien toimintakenttänä. Kuopion kaupunkikeskustasta on pyritty tekemään ”kaupunkilaisten olohuone”, jonne ihmiset voivat tulla viihtymään ja viettämään aikaa. Uudistuksella tavoiteltiin viihtyisää, turvallista ja elävää kävelykeskustaa, joka mahdollistaa ihmisten oleskelun ja kuluttamisen, tapahtumien ja erilaisten aktiviteettien järjestämisen sekä yritysten menestymisen. Yrittäjät kehuivat kävelykeskustan olemusta, joka on saatu toimivilla ratkaisuilla tuotua keskustaan. Myös asiantuntijat olivat tyytyväisiä kävely- ja joukkoliikennekatuihin, jotka yhdistävät koko ydinkeskusta-alueen toiminnalliseksi kokonaisuudeksi. Toripysäköinnin laajennus oli monen yrittäjän mielestä tarpeen, ja myös asiantuntijat olivat tyytyväisiä toripysäköintiin, sillä parkkipaikkojen lisääntyminen takaa sujuvuuden ja helpottaa keskustassa asiointia. Uudistuksessa onnistuttiinkin helpottamaan eri kulkumuodoilla liikkumista: kävelykatujen ansiosta ihmisten on helppoa ja turvallista kävellä keskustassa ja siirtyä kauppakeskuksesta toiseen, julkinen liikenne tuo ihmiset aivan torin laidalle ja autot saa kätevästi ajettua toriparkkiin. Tavoitteiden onnistumisen myötä Kuopion keskustasta on tullut entistä toimivampi kokonaisuus sekä kohtaamis-, oleskelu-

että kulutuspaikkana. Kaupunkilaiset voivat tulla pelkästään viihtymään keskustaan tai sitten oleskelun ohella tekemään ostoksia keskustan liikkeisiin.

Kaupunkikeskusta näyttäytyy kohtaamispaikkana kaikille kaupunkitilan käyttäjille. Nykyisin keskustojen kehittäminen on julkisen ja yksityisen sektorin vuorovaikutteisuuteen pyrkivää toimintaa, jossa neuvotteluiden ja keskusteluyhteyksien lisääminen ovat tehneet suunnittelutyöstä osallistavampaa (Virtanen 2001: 245). Esimerkiksi kaupungin ja elinkeinoelämän yhteistyöllä pyritään saamaan hankkeista kokonaisvaltaisempia, kun liike-elämä on ideoimassa sekä rahoittamassa investointikohteita (Nevalainen 2004: 118–119). Kuopion keskustauudistuksessa oli nähtävissä vuorovaikutuksellista toimintaa, mutta kaupungin ja yrittäjien välinen yhteistyö prosessissa ei edennyt niin sulavasti kuin se olisi parhaimmillaan voinut edetä. Uudistus oli tähän mennessä yksi suurimpia kaupungin toteuttamia hankkeita, joten viestintään ja yrittäjien mukaan ottamiseen hankkeeseen opittiin vasta prosessin mennessä eteenpäin. Yrittäjät olivat erittäin pettyneitä uudistuksen suunnitteluun ja toteutukseen, sillä yrittäjiä otettiin huomioon vain hyvin vähän uudistuksen aikana ja tiedottaminen oli puutteellista. Asiantuntijat näkivät yrittäjien huomioimisen ja viestinnän hieman positiivisemmin, joskin myös heidän mielestään yrittäjien vaikutusmahdollisuuksiin ja tiedottamiseen olisi pitänyt kiinnittää enemmän huomiota. Osa haastateltavista huomioi sen, että kiinteistönomistajat ovat vaikuttavammassa asemassa kuin pienyrittäjät, sillä usein he omistavat myös yrityksiä ja täten saavat aikaan keskustaan ihmisvilinän ja tekevät keskustasta vetovoimaisen. Tällöin yksittäinen pienyrittäjä ja hänen näkemyksensä esimerkiksi suljetusta tiestä eivät ole kovin vahvoja isojen yritysten rinnalla. Samanlaisia ajatuksia tuli ilmi myös Akkilan (2015: 38) tutkimuksessa, jossa kiinteistönomistajien roolia haluttiin korostaa.

Parhaimmillaan julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä voidaan nimittää kumppanuudeksi (Virtanen 2001: 245). Kun esimerkiksi kaupunkien keskustoja kehitetään ja suunnitellaan vuorovaikutteisesti niin, että toimijoiden voimavarat yhdistetään ja toiminnasta tehdään molempia osapuolia hyödyttävää toimintaa, saadaan aikaan paras mahdollinen tulos. Tällöin voidaan puhua yhtiötoveruussuunnittelusta (ks. Brindley et al. 1996), joka on tärkeä tiedostaa keskustan kehittämishankkeissa. Kuopion keskustan uudistuksessa oli viitteitä yhtiötoveruussuunnittelusta, vaikkakaan sen kaikkia mahdollisuuksia ei täysin hyödynnetty. Elinkeinoelämä lähti melko innokkaasti mukaan uudistukseen, kun useat kiinteistönomistajat alkoivat remontoimaan liikekiinteistöjään, mutta yrittäjien osallistuminen ja osallistaminen jäivät hieman vaillinaisiksi. Yrittäjiä ei otettu huomioon riittävän hyvin, joten vuorovaikutteisuus on toteutunut parhaalla mahdollisella tavalla. Toisaalta haastateltavina olleiden yrittäjien aktiivisuus toimia erilaisissa

yrittäjyhdistyksissä oli melko vähäistä, vaikka kaikki yrittäjät mainitsivat kuuluvansa johonkin yhdistykseen. Tämä kertoo siitä, että yrittäjillä olisi saattanut olla mahdollisuus vaikuttaa uudistukseen enemmänkin, jos he olisivat toimineet yhdistyksissä mukana aktiivisemmin. Uudistuksessa oli mukana kaikki isoimmat yrittäjyhdistyksiset, joten näiden kautta yrittäjät olisivat luultavasti saaneet näkemyksiään paremmin esille.

Kaupunkitilaa tuotetaan ja uusinnetaan sosiaalisten verkostojen avulla (Semi 2010: 59). Kaupunkikeskustojen kehittäminen on siten vuorovaikutteista toimintaa, ja ilman yhteistyökykyä ei kehittäminen onnistu riittävän hyvin. Tutkimustulokset osoittivat, että keskittymällä enemmän kaupungin ja yrittäjien väliseen vuorovaikutukseen, ovat kehittämishankkeet elinkeinoelämän kannalta helpompia. Yhteistyön ja kumppanuuden merkitystä ei voi korostaa liikaa, sillä niiden on nähty edistävän keskustojen kehittämistä. Esimerkiksi Rauman ja Kokkolan keskustojen kehittämishankkeissa yhteistyön merkitys on ollut ilmeinen (ks. Elävät kaupunkikeskustat 2014). Vuorovaikutteinen ilmapiiri lisää yksityisen sektorin haluja lähteä mukaan kehittämään heille tärkeitä kohteita. Tällä tavoin kehittämistoimintaan saadaan eri näkökulmia esiin, joiden avulla keskustojen kehittämisestä tulee kokonaisvaltaisempaa ja useita toimijoita hyödyttävää. Tämä mahdollistaa elävän ja houkuttelevan keskustan, kun kehittämisessä pystytään tavoittelemaan hyvää kaupunkikeskustaa useista eri näkökulmista.

Keskustojen kehittäminen on käynyt yhä ajankohtaisemmaksi, sillä hypermarketit ja kauppakeskukset kaupungin laidalla ovat tulleet haastajiksi keskustan liike-elämälle. Keskustan ulkopuoliset kauppakeskittymät houkuttelevat asiakkaita pysäköinnin ja asioinnin helppoudella sekä mukavuudella, sillä ostokset, kahvittelet ja ajanvieton voi hoitaa saman katon alla. Auton saa jätettyä kaupan lähetyville parkkiin, ostoskeskusten valikoima on tarpeeksi laaja ja ostoksille voi mennä silloin kun se sopii kuluttajalle parhaiten. (Kanninen & Rantanen 2010: 56; Hyvönen 2010: 22.) Tämän vuoksi keskustojen kehittäminen on erityisen tärkeää, jotta keskusta säilyttää vetovoimansa ja siellä toimiva liike-elämä pystyy kilpailemaan markkinoista keskustan ulkopuolisten yritysten kanssa.

Keskustojen kehittäminen on osa kaupunkien elinkeinopolitiikkaa. Tavoitteena on luoda elinkeinoelämän toimijoille riittävät toimintamahdollisuudet keskustassa sekä varmistaa yritysten menestyminen siellä. Kyse on ennen kaikkea edellytyksiä luovasta elinkeinopolitiikasta, jolloin yritysten liiketoimintaa edistetään luomalla niille hyvä toimintaympäristö elinkeinon harjoittamiseen (Kettunen 1998: 39–41). Tällä tavoin vanhat yritykset pyritään säilyttämään ja uusia yrityksiä pyritään houkuttelemaan alueelle. Kaupunkikeskusta näyttäytyy sosiaalitaloudellisena areenana, jossa ilmenee hallintaan ja valtasuhteisiin liittyviä rakenteita. Keskustaa muokataan ja

kehitetään suunnitelmien, strategioiden ja kaupungin ideologioiden avulla, jolle Lefebvre on luonut termin tilan representaatiot (Lefebvre 1991: 33). Kaupunkikeskustoja tuotetaan tilan representaatioina erilaisten kehittämishankkeiden kautta. Kyse on kaupungin elinkeinopolitiikasta, jossa ilmenee kaupungin ja liike-elämän valtaregiimejä sekä hallintaan liittyviä ilmiöitä. Kuopion uudistuksessa regiimi muodostui tavoitteelle säilyttää keskusta ja sen yritykset kilpailukykyisinä suhteessa keskustan ulkopuolisiin kauppapaikkoihin ja yrityksiin. Tavoitteena oli luoda elinkeinoelämälle riittävän hyvä toimintaympäristö yhteistyössä yritysten kanssa. Toiminta kytkeytyy osittain symboliseen regiimiin (Stoker & Mossberger 1994: 201), sillä tavoitteena oli tehdä keskustasta houkutteleva ja kilpailukykyinen niin asukkaille kuin yrityksillekin, sekä muokata keskustan imagoa vuorovaikutuksessa julkisen ja yksityisen sektorin kanssa.

Huoli keskustojen vetovoiman hiipumisesta ja keskustan ulkopuolisten kauppapaikkojen lisääntymisestä on melko tavallista keskustan elinkeinoelämän ja muiden toimijoiden keskuudessa. Esimerkiksi Akkilan (2013: 113) tutkimuksessa korostui huoli kaupungin laitamilla sijaitsevien kauppakeskusten suuresta vetovoimasta keskustan houkuttelevuuden vähentymisen kustannuksella. Tässä tutkielmassa osa haastateltavista kertoi olevansa huolissaan kauppakeskus Matkuksen vetovoimasta, joka on saavuttanut palveluvalikoimallaan ja asioinnin helppoudellaan sekä kuopiolaisten että maakuntalaisten suosion. Pitkittynyt remontti aiheutti sen, että asiakasmäärät romahtivat keskustan yrityksissä, koska moni asiakkaista oppi käyttämään vaihtoehtoisia kauppapaikkoja keskustan ulkopuolella. Vaikutus näkyy osittain edelleen yritysten liikevaihdossa, vaikka piristymisen merkkejä on havaittavissa. Uudistunut keskusta ja sen kaupalliset toimijat ovat kuitenkin vahvoilla kilpailussa keskustan ulkopuolisia kauppapaikkoja vastaan, sillä kehittämishankkeen myötä lisääntynyt viihtyisyys ja houkuttelevuus ovat tärkeitä kriteereitä, kun keskustasta tavoitellaan elävää ja vetovoimaista.

Vaikka Kuopio on vastannut asiakkaiden toiveisiin ja panostanut keskustassa toimivuuteen ja saavutettavuuteen, eivät asiakkaat välttämättä tule keskustaan, jos samat palvelut löytyvät muualta. Huomion arvoista on, että jokaisen keskustassa olevan yrittäjän on muokattava valikoimastaan ja palvelustaan sellainen, joita ei keskustan ulkopuolisista yrityksistä saa. Tämä onkin keskustan menestymisen valttikortti, sillä erikoiskaupoilla on mahdollisuus tehdä valikoimistaan sellainen, että asiakkaan on pakko tulla juuri keskustan liikkeisiin hakeakseen tiettyä hyödykettä. Pienillä erikoisliikkeillä on mahdollisuus panostaa myös asiakaspalveluun ja antaa yksilöllistä palvelua, jota eivät ketjuliikkeet pysty tarjoamaan. Kuopion keskusta on selkeästi siirtymässä kohti erikoiskauppojen ja kahviloiden keskustaa, sillä suuremmat ketjuyritykset hakeutuvat isoihin kauppakeskuksiin keskustan ulkopuolelle. Tämä antaa mahdollisuuden keskustan liike-elämälle

menestyä ja houkutella sellaisia ihmisiä, jotka arvostavat yksilöllisyyttä, tunnelmallisuutta sekä mahdollisuutta ihastella putiikkien kirjoja.

Toinen tärkeä asia, mihin yrittäjien tulisi kiinnittää huomiota kilpailussa automarketteja vastaan, on aukioloajat. Tämä ilmeni sekä yrittäjien että asiantuntijoiden vastauksista. Kauppakeskukset ja automarketit saattavat olla auki kellon ympäri aamusta aina iltamyöhään asti. Sen sijaan keskustassa erityisesti pienyritykset saattavat sulkea ovensa jo alkuillasta, jolloin suurin osa ihmisistä pääsee vasta töistä. Jos tällaisia yrityksiä on keskustassa runsaasti, heikentää se mahdollisuuksia tehdä ostoksia, eikä muutama yritys pysty houkuttelemaan asiakkaita riittävästi. Samaten, jos aukioloajat ovat viikonloppuisin kovin lyhyitä tai kauppa on kokonaan kiinni, vähentää se asiointia keskustassa merkittävästi. Pidemmällä aukioloilla taattaisiin se, että asiakas saa palvelua vielä illastakin, jolloin hänen ei tarvitsisi lähteä keskustan ulkopuolisiin kauppakeskuksiin. Keskustan vetovoimaa lisättäisiin näinkin pienellä asialla tuntuvasti, mutta se vaatii sen, että kaikki yrittäjät ovat valmiita muuttamaan aukioloaikojaan kuluttajalle myönteisempään suuntaan.

Kaupunkitilassa voidaan nähdä fyysisen ja sosiaalisen tilaulottuvuuden lisäksi tilan mentaalinen ulottuvuus, mikä tarkoittaa käsityksiä kaupunkitilasta (Jauhiainen 2002: 131). Lefebvren (1991: 39) mukaan tilan käyttäjän kokemukset, mielikuvat ja symbolit tuottavat representaation tilaa eli mentaalista tilakäsitystä. Fyysisen kaupunkitilan muuttuessa ihmisten merkitykset muokkautuvat, jolloin kaupunkitila on alati muuntuvaa tilaa. (Jauhiainen 2002: 131). Keskustojen kehittäminen on siten mentaalisen ja fyysisen tilaulottuvuuden uusintamista, sillä sen tavoitteena on muokata ihmisten käsityksiä kaupunkiympäristöstä sekä lisätä sen houkuttelevuutta ihmisten silmissä. Näin ollen keskustauudistuksien yhtenä tavoitteena on muokata keskustan imagoa imartelevampaan suuntaan sekä luoda keskustasta eräänlainen brändi. Kuopion uudistuksessa yhtenä tavoitteena oli tehdä Kuopion torista Suomen tunnetuin ja lisätä sen näkyvyyttä myös kansainvälisesti (Pirhonen 2013). Täten uudistuksella tavoiteltiin osaltaan myös imagon kohentamista ja kuopiolaisen toribrändin vahvistamista, jotta Kuopion asema maakunnassa ja koko Itä-Suomen tasolla säilyisi ja vahvistuisi.

Keskustan elävyyden lisäämiseksi yrittäjillä ja asiantuntijoilla oli hyvin samanlaisia näkemyksiä. Haastateltavat mainitsivat muun muassa tapahtumien lisäämisen, tunnelmaan ja kaupunkikulttuurin luomiseen liittyvät seikat ja toripysäköinnin kehittäminen. Kaupallisen toiminnan lisäksi eniten ihmisiä houkuttelevat tekijät ovat tapahtumat ja aktiviteetit (Heikkilä ym. 1996: 108). Kuopion keskustaan toivottiin runsaasti erilaisia tapahtumia, sillä niiden on nähty tuovan paikalle ihmisvilinän. Lisäksi erityisesti tapahtumien jatkuvuuteen haluttaisiin panostaa niin, että toimintaa järjestettäisiin torilla ympärivuotisesti. Tämä takaisi sen, että ihmiset totutettaisiin käymään

keskustassa säännöllisesti, eikä vain tapahtumien aikaan. Samalla se edistäisi keskustan elävyyttä ja yrittäjien toimintamahdollisuuksia, kun asiakasmäärät saataisiin nousuun.

Yhtenä tärkeimpänä tekijänä keskustan elävöittämissäytymyksessä nähtiin toimijoiden yhteistyön kehittäminen. Akkila (2013: 113) totesi saman omassa tutkimuksessaan kivijalkakaupoista Lahden keskustan elävöittäjinä. Hänen tutkimuksestaan kävi ilmi, että yrittäjät tekivät melko vähän yhteistyötä kaupungin ja yhdistysten kanssa, vaikka yhteistyö on yksi keino, jonka avulla tavoitellaan elävämpää keskustaa. Vetovoima ei synny sormia napsauttamalla, vaan yrittäjien, kaupungin sekä yhdistysten on alettava toimimaan yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi. Yhteistyön avulla syntyy uusia ideoita ja ajatuksia, joita on helpompi lähteä toteuttamaan suuremmalla voimalla, ja tavoitella entistä houkuttelevampaa kaupunkikeskustaa.

Yhteistyön ja tapahtumien lisääminen eivät kuitenkaan riitä keskustan vetovoimaisuuden lisäämiseksi, jos ihmiset eivät tiedä, mitä kaikkea uudistunut keskusta mahdollistaa jatkossa. Markkinointi onkin yksi tärkeimmistä keinoista tehdä ihmiset tietoisiksi keskustan toiminnasta (Heikkilä ym. 1996: 108). Uudistunutta keskustaa on ”myytävä”, ja sen tapahtumia ja kaupallista toimintaa on mainostettava, jotta ihmisiä saadaan houkuteltua keskustaan. Uusi kävelykeskusta takaa joustavan ja turvallisen liikkumisen, torilla kävely on nyt miellyttävämpää uuden päällysteen ansiosta, valikoima uusien ruokaravintoloiden ja kahviloiden myötä on lisääntynyt ja liikekiinteistöjen saneerausinvestoinnit ovat raikastaneet keskustan ilmettä. Näitä kaikkia asioita tulisi osata markkinoida oikein, sillä pelkästään kaupunkiympäristöllä on suuri merkitys keskustan houkuttelevuuteen. Myöskään yritysten olemassaolon ja tapahtumien mainostamista ei tule unohtaa. Osa haastateltavista painottikin, että uudistunutta keskustaa, sen toimintoja ja mahdollisuuksia on markkinoitava enemmän, sillä sen merkitystä ei voi korostaa liikaa.

Osa yrittäjistä kritisoi uudistuksen laajuutta, mutta asiantuntijat painottivat sen tulevaisuuden merkitystä. Toripysäköinnin laajennus toi runsaasti lisää parkkitilaa, minkä vuoksi keskustassa asiointista on tullut helpompaa ja sujuvampaa. Kauppakäytävä Apajan tyhjät liiketilat ja asiakkaiden vähyys saattavat näyttää siltä, että hanke oli turha, mutta on hyvä huomata Apajan potentiaali: uudenlainen kauppapaikka, jossa asiakkaat voivat ihastella eri yritysten valikoimia säältä suojassa. Toriparkki ja Apaja voivat vuosien kuluessa näyttäytyä keskustan voimavarana yhdessä modernin torin ja sitä ympäröivien nykyaikaisten liikekiinteistöjen kanssa. Kehittämishankkeen kautta Kuopio on uudistanut keskustan imagoa sekä vahvistanut torin brändiä kaupunkilaisten ja turistien silmissä. Keskustan kehittämisen on kuitenkin jatkuttava, jotta ihmiset saadaan houkuteltua takaisin keskustaan ja sitä kautta elävyys ja vetovoimaisuus saadaan palautettua keskustaan. Toisaalta uudistunut kaupunkikeskusta on osa laajempaa Kuopio-

kokonaisuutta, jota pyritään jatkuvasti uudistamaan. Esimerkiksi sataman läheisyys, matkakeskuksen ja Puijon suunnitelmat sekä Savilahden opiskelu, työ ja asumisen keskittymä ovat kaikki hankkeita, jotka edistävät koko Kuopion kehitystä ja samalla vahvistavat Kuopion brändiä matkailun, asumisen, tapahtumien ja opiskelun saralla. Eri suunnitelmat ja hankkeet on mahdollista kytkeä osaksi keskusta-aluetta ja tehdä Kuopiosta toiminnallinen kokonaisuus, jossa tori on Kuopion keskipiste ja sen ympärillä olevat toiminnot vahvistavat torin olemassaoloa ja vetovoimaa.

Pro gradu -tutkielman parissa viettämäni aika oli kokonaisuudessaan mielenkiintoinen ja opettavainen kokemus. Minulla oli henkilökohtainen side tutkielman aiheeseen, ja pääsin seuraamaan hyvin läheltä, miten uudistus eteni ja miten se vaikutti yrityksiin. Onnistuin mielestäni säilyttämään tutkielman objektiivisuuden tästä huolimatta ja pyrin tarkastelemaan tuloksia ja tekemään johtopäätöksiä puolueettomasti. Subjektiivisuus korostui aiheen valinnassa, sillä mielenkiinto aihetta kohtaan oli luonnollisesti korkea. En kuitenkaan valinnut yrittäjiä tutkielman näkökulmaksi siitä syystä, että olen yrittäjäperheestä ja olisin halunnut korostaa yrittäjien ahdinkoa uudistuksessa. Lähestyin keskustan kehittämistä yrittäjien näkökulmasta, sillä halusin selvittää, miten uudistus vaikutti yrityksiin, miten yrittäjät olivat mukana uudistuksessa ja millä tavoin ylipäättään heitä huomioitiin siinä. Rakensin tutkielman objektiivisella otteella ja lähestyin tuloksia sekä johtopäätöksiä hyvin neutraalisti. En antanut omien ajatusteni vaikuttaa tutkielman lopputulemaan, vaan halusin saavuttaa todellisen tuloksen haastatteluiden perusteella

Haastattelut oli oiva tapa kerätä informaatiota tutkielmassa, jossa haluttiin saada selville kokemusperäistä tietoa. Haastatteluiden avulla pääsin lähestymään aihetta syvemmin, mikä ei olisi välttämättä onnistunut esimerkiksi kyselylomakkeen avulla. Lisäksi oli mielenkiintoista päästä keskustelemaan yrittäjien kanssa heitä kuohuttaneesta aiheesta ja nähdä, kuinka valitsemani yrittäjät suhtautuivat uudistukseen. Sisällönanalyysi soveltui erittäin hyvin haastatteluiden käsittelyyn. Halusin pitää aiheen lähestymistavan selkeänä ja saada selville oleellisen tiiviiden tutkimuskysymysten avulla. Sen vuoksi sisällönanalyysi toimi menetelmänä hyvin, sillä olin kiinnostunut nimenomaan vastausten sisällöstä enkä esimerkiksi siitä, millä tavalla haastateltavat asiat esittivät. Analyysimenetelmäksi olisi voinut valita metodin, jonka avulla aiheeseen olisi päässyt kiinni vielä syvällisemmin, mutta onnistuin saamaan tarvittavan tiedon luokittelun ja tulkintojen avulla.

Keskustan kehittämishankkeita on tehty runsaasti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana, joten mahdollisuudet jatkotutkimuksille ovat rajattomat. Minun tutkielmassani kiinteistönomistajat jäivät sivullisen rooliin, sillä en tarkastellut aihetta heidän näkökulmastaan. Kiinnostavaa olisi kuitenkin selvittää, kuinka suuri rooli kiinteistönomistajilla todella on päätöksenteossa ja koko

uudistusprosessissa. Tämän pohjalta voisi vertailla yrittäjien ja kiinteistönomistajien näkemyksiä ja kokemuksia kehittämishankkeista enemmänkin. Eri kaupunkien kehittämishankkeita pystyisi myös vertailla toisiinsa ja selvittää, millä perusteella tiettyihin ratkaisuihin on päädytty ja onko tietynlaiselle kaupunkirakenteelle toiset vaihtoehdot parempia kuin toiset. Lisäksi olisi kiinnostavaa vertailla kaupungeittain paljon keskustelua aiheuttavaa toriparkkia sekä kävelykeskustaa ja selvittää, miksi niitä vastustetaan ja ketkä ryhmät etupäässä. Tutkimusten lähestymistapoja muuttamalla kaupunkikeskustojen kehittämishankkeista saisi runsaasti sellaista tietoa, joka saattaisi hyödyttää tulevien hankkeiden suunnittelua ja toteutusta.

LÄHTEET

KIRJALLISUUSLÄHTEET

Akkila, Ilona (2013). Urbaani kivijalkakauppa Lahden keskustan elävöittäjänä? *Teoksessa* Ilmonen, Mervi (toim.): *Hyvät kaupungit. Kivijalka ja ostari rakennemuutoksessa*. Aalto-yliopiston julkaisusarja Tiede + Teknologia, 11/2013. Unigrafia Oy, Helsinki.

Akkila, Ilona (2015). Regiimateoriaa testaamassa. Lahden keskustan kehittämisen tapaus. *Alue ja ympäristö* 44:1, 31–44.

Alastalo, Marja & Maria Åkerman (2010). Asiantuntijahaastattelun analyysi: faktojen jäljillä. *Teoksessa* Ruusuvaara, Johanna, Nikander, Pirjo & Matti Hyvärinen (toim.): *Haastattelun analyysi*. Vastapaino, Tampere. 372–392.

Anttonen, Mika (2002). ”Matkailun tilat”: Henri Lefebvren sosiaalisen tilan teorian näkökulmia maantieteelliseen matkailututkimukseen. *Terra* 114:3, 171–176.

Brindley, Tim, Rydin Yvonne & Gerry Stoker (1996). *Remaking Planning. The Politics of Urban Change*. Routledge, London.

Bäcklund, Pia (2002). Miten kuulla asukasta? Kaupunkitila ja osallisuuden haasteet. *Teoksessa* Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Harry Schulman (toim.): *Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Gaudeamus, Helsinki. 141–157.

Bäcklund, Pia & Raine Mäntysalo (2009). Yhdyskuntasuunnittelun teorioiden kehitys ja asukkaiden osallistumisen tarkoitus. *Terra* 121:1, 19–31.

Dear, Michael & Jouni Häkli (1998). Tila, paikka ja urbanismi - uuden kaupunkitutkimuksen metodologiaa. *Terra* 110:2, 59–68.

Elävät kaupunkikeskustat ry (2014). *Citybook’ 14 – Keskustan kehittämisen käsikirja*. M&P Paino Oy.

Esko, Jari & Juha Suoranta (2005). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 7. painos. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Eskola, Jari & Jaana Vastamäki (2015). Teemahaastattelu? *Teoksessa* Valli, Raine & Juhani Aaltola (toim.): *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle*. Bookwell Oy, Juva.

Gibbs, David & Andrew E. G. Jonas (2000). Governance and regulation in local environmental policy: the utility of a regime approach. *Geoforum* 31:3, 299–313.

Haila, Anne (2002). Suunnittelu ja kaupunkirakentaminen. *Teoksessa* Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Harry Schulman (toim.): *Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Gaudeamus, Helsinki. 92–109.

Hall, Tim (2006). *Urban Geography*. 3rd edition. Routledge, London.

- Harding, Alan (1996). Is There a New 'Community Power' and Why Should We Need One? *International Journal of Urban and Regional Research* 20:4, 637–655.
- Heikkilä, Mikko, Santasalo, Tuomas & Seppo Karppinen (1996). *Suomalaisia kävelykeskustoja*. Suomen ympäristö, 23. Oy Edita Ab, Helsinki.
- Heikkilä, Mikko, Karppinen, Seppo & Tuomas Santasalo (1998). *Parempi kaupunkikeskusta — seitsemän kaupunkikeskustan kehittäminen*. Suomen ympäristö, 186. Sinari Oy, Vantaa.
- Hirsjärvi, Sirkka & Helena Hurme (2011). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus, Tallinna Raamatutrükikoda.
- Hyvönen, Ari (2010). Kauppakeskuksen valinnan perusteet pääkaupunkiseudulla. *Teoksessa* Kanninen, Vesa & Annuska Rantanen (toim.): *Kauppakeskukset osana kestäväää kulutusta ja kaupunkirakennetta*. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 82. Yliopistopaino, Espoo.
- Häkli, Jouni (1995). Suomi kartoitettiin katseltavaksi - abstraktin tilan synty Euroopassa ja Suomessa. *Terra* 107:4, 198–206.
- Jauhiainen, Jussi S. (1995). *Kaupunkisuunnittelu, kaupunkiuudistus ja kaupunkipolitiikka. Kolme eurooppalaista esimerkkiä*. Turun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja, N:o 146. Turku.
- Jauhiainen, Jussi S. (2000). Tila ja kaupunkimaantiede. *Terra* 112:1.
- Jauhiainen, Jussi S. (2002). Kaupunkiliikkeet ja kamppailu osallisuudesta kaupunkitilaan. *Teoksessa* Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Harry Schulman (toim.): *Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Gaudeamus, Helsinki. 125–140.
- Jauhiainen, Jussi S. & Vivi Niemenmaa (2006). *Alueellinen suunnittelu*. Vastapaino, Tampere.
- Kahila, Petri (1997). *Kolme maata ja kolme elinkeinopolitiikkaa: Suomi, Saksa ja Irlanti*. Turun yliopiston julkaisuja, N:o 138. Painosalama Oy, Turku.
- Kanninen, Vesa (2013). Kruununhaan kivijalkaoppoja tutkimassa. *Teoksessa* Ilmonen, Mervi (toim.): *Hyvät kaupat. Kivijalka ja ostari rakennemuutoksessa*. Aalto-yliopiston julkaisusarja Tiede + Teknologia, 11/2013. Unigrafia Oy, Helsinki.
- Kanninen, Vesa & Annuska Rantanen (2010). Johtopäätökset: kestävä kauppakeskus. *Teoksessa* Kanninen, Vesa & Annuska Rantanen (toim.): *Kauppakeskukset osana kestäväää kulutusta ja kaupunkirakennetta*. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 82. Yliopistopaino, Espoo.
- Kaskinen, Juha (2003). *Onko elinkeinopolitiikalla tulevaisuutta? Kuntien ja seutujen elinkeinopolitiikan tulevaisuusbarometri*. Suomen Kuntaliitto. Acta N:o 159. Kuntatalonpaino, Helsinki.
- Kettunen, Pertti (1998). *Elinkeino- ja kaupunkipolitiikan taito*. Kunnallissalan kehittämissäätiön POLEMIA-sarjan julkaisu, N:o 30. Vammalan kirjapaino, Vammala.
- Kosonen, Leo (2007). *Kuopio 2015. Jalankulku-, joukkoliikenne- ja autokaupunki*. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 36/2007. Helsinki.

- Kumpulainen, Kaisu (2012). Kylä sosiaalisena tilana – Henri Lefebvren sosiaalisen tilan teoria kylän määrittelyn välineenä. *Maaseudun uusi aika* 3/2012, 5–13.
- Lefebvre, Henri (1991). *The Production of Space*. Blackwell, Oxford.
- Lehtovuori, Panu (2005). *Experience and conflict. The dialectics of the production of public urban space in the light of new event venues in Helsinki 1993–2003*. Helsinki University of Technology. Centre for Urban and Regional Studies Publications. Frenckellin kirjapaino Oy, Espoo.
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 1999/132. Finlex.
- Manelius, Leena (2008). *Kaupunkikeskustan pyöräilyn ja jalankulun olosuhteiden kehittäminen*. Tampereen teknillinen yliopisto. Tietohallinnan ja logistiikan laitos. Liikenne ja kuljetusjärjestelmät. Tutkimusraportti 72. Tampere.
- Mäntysalo, Raine (2007). Yhdyskuntasuunnittelun teorioiden kehitys osallistumisen näkökulmasta. *Teoksessa* Ilmonen, Mervi, Lehtovuori, Panu & Terttu Pakarinen (toim.): *Prospectūs. Kirjoituksia kaupungista ja suunnittelusta*. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja toimituskeskuksen julkaisuja C 63. Frenckellin Kirjapaino Oy, Espoo. 69–108.
- Nevalainen, Jaana (2004). *Tilapelin tiedonpolitiikat – kamppailu kaupunkikeskustan muutoksesta*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja, N:o 67. Joensuun yliopistopaino, Joensuu.
- Pacione, Michael (2005). *Urban Geograph: a global perspective*. 2nd edition. Routledge, London.
- Pirhonen, Jarmo (2013). Valtuustoaloite Kuopion torin ja kävelykeskustan vetovoimaisuuden kehittämiseksi. Kaupunginvaltuuston pöytäkirja 10/2013. 16.12.2013, Kuopio.
- Pääkkö, Ari, Paananen, Veli-Matti, Karjalainen, Riitta & Seija Harinen (2014). Kuopion alatorihankkeen ja siihen liittyvien investointien taloudellinen loppuselvitys. Tilakeskus, Kuopio.
- Pöyry (2011). Kuopion Alatori – kauppakäytävä.
- Ridell, Seija, Kymäläinen, Päivi & Timo Nyysönen (2009). Julkinen tila tänään – kuhinaa lomittuvilla rajapinnoilla. *Teoksessa* Ridell, Seija, Kymäläinen, Päivi ja Timo Nyysönen (toim.): *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteidenvälisiä otteita kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampereen yliopistopaino, Tampere.
- Ruotsalainen, Terttu (2011). *Paikallinen elinkeinopolitiikka pk-yritysten kehittymisen edistäjänä*. Itä-Suomen yliopiston julkaisuja, N:o 25. Kopijyvä Oy, Joensuu.
- Semi, Jussi (2010). *Sisäiset sijainnit. Tutkimus sukupolvien paikkakokemuksista*. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, no 2. Joensuun yliopistopaino, Joensuu.
- Sito Oy (2008). Kuopion keskusta-alueen liikenteen yleissuunnitelma.
- Sotarauta, Markku & Reija Linnamaa (1997). *Kaupunkiseudun elinkeinopolitiikka ja prosessien laatu*. Tampereen yliopisto. Aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitos, sarja A 19. CITYOFFSET OY, Tampere.
- Staffans, Aija (2004). *Vaikuttavat asukkaat. Vuorovaikutus ja paikallinen tieto kaupunkisuunnittelun haasteina*. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja, A29. Yliopistopaino Oy, Helsinki.

- Stoker, Gerry (1995). Regime Theory and Urban Politics. *Teoksessa* Judge, David, Stoker, Gerry & Harold Wolman (toim.): *Theories of Urban Politics*. Sage, London. 54–71.
- Stoker, Gerry & Karen Mossberger (1994). Urban regime theory in comparative perspective. *Environment and Planning C: Government and Policy* 12:2, 195–212.
- Stoker, Gerry & Karen Mossberger (2001). The Evolution of urban regime theory. The Challenge of Conceptualization. *Urban Affairs Review* 36:6, 810–835.
- Söderström, Panu (2012). Elävät kaupunkikeskukset. Kaupunkiympäristön monipuolisuus ja laatu verkostokaupungin keskuksissa. Suomen ympäristö 32/2012. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2013). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 10. uudistettu painos. Hansaprint Oy, Vantaa.
- Uusitalo, Eero (1990). *Kunnan aktivoiva elinkeinopolitiikka*. Valtion painatuskeskus, Helsinki.
- Vainikainen, Toni (2014). Kuopion Pysäköinti Oy:n toimintojen uudelleen järjestely. Kaupunginhallituksen pöytäkirja 33/2014. 24.11.2014, Kuopio.
- Virtanen, Anne (2001). Julkis-yksityinen yhteistyö kaupunkiuudistuksessa: Esimerkkinä Bristolin Harbourside-hanke. *Terra* 113:4, 245–254.
- Vuolteenaho, Jani (2005). Kaupunkitilan elävöittäminen: jälkimodernin muutoksen megatrendeistä Oulun kävelykadulle. *Terra* 117:2, 91–108.
- Väyrynen, Erja & Riitta Smeds (2009). Yhteinen prosessi. *Teoksessa* Staffans, Aija & Erja Väyrynen (toim.): *Oppiva kaupunkisuunnittelu*. Teknillinen korkeakoulu, arkkitehtuurin laitoksen julkaisuja 2009/98. Painotalo Casper Oy, Espoo. 121–147.

NETTILÄHTEET

- Elävä kaupunkikeskusta ry (2010). Citylogistiikkasuositus 2010. <http://www.kaupunkikeskustat.fi/wp-content/uploads/2015/08/Citylogistiikkasuositus_EKK_2010.pdf>
- Kuopion kaupunki (2013). Kävelykeskustassa tapahtuu. Mediatiedote, 3.4.2013. <<https://www.kuopio.fi/documents/385672/385801/Kavelykeskustan+viikkotiedote+14.pdf>>
- Kulmanen, Marjukka (2014). Elävät kaupunkikeskustat -historiikki.17 vuotta eläviä keskustoja. Verkkojulkaisu. <<http://www.kaupunkikeskustat.fi/yhdistys/historiikki/>>
- Kuopion kaupunki (2014a). Rakentamisen vaiheita. <<http://www.kuopio.fi/web/kavelykeskusta/rakentamisen-vaiheita>> (Viitattu 15.6.2015)
- Kuopion kaupunki (2014b). Teatterirakentamisen viimeinen otos. <<http://www.kuopio.fi/web/tilakeskus/teatteriremontti>> (Viitattu 16.6.2015)
- Kuopion kaupunki (2015a). Kaikki koossa Kuopiossa. <<http://www.kuopio.fi/web/kaupunkitietoa/kuopio-esittely>> (Viitattu 15.6.2015)

Kuopion kaupunki (2015b). Nilsia ja Kuopio. <<http://www.kuopio.fi/web/kaupunkitietoa/nilsia>> (Luettu 15.6.2015)

Kuopion kaupunki (2015c). Kuopio yritysten sijaintipaikkana. <<http://www.kuopio.fi/web/elinkeinot-ja-yrittaminen/elinkeinot-ja-yrittaminen>> (Viitattu 15.6.2015)

Kuopion kaupunki (2015d). Tori. <<http://www.kuopio.fi/web/asuminen-ja-kaupunginosat/torit>> (Viitattu 9.12.2015)

Kuopion kaupunki (2015e). Torin tapahtumat. <<https://www.kuopio.fi/web/kavelykeskusta/torin-tapahtumat>> (Viitattu 14.12.2015)

Kuopion kaupunki (2015f). Kuopion kehitys vuosittain. <<https://www.kuopio.fi/web/kaupunkitietoa/tilastotietoa>> (Viitattu 20.1.2016)

Kuopion Keskus (2015). Kuopion kaupunkikeskustan kehittämisyhdistys ry. <<http://www.kuopiotahko.fi/kuopio/keskusta/?liike/kuopion-kaupunkikeskustan-kehittamisyhdistys-ry.>> (Viitattu 7.1.2016)

Liikuntakaavoitus (2015). Kuopio - jalankulku-, joukkoliikenne- ja autokaupunki. <<http://www.liikuntakaavoitus.fi/kaytannossa/esimerkit/jalankulkukaupunki>> (Viitattu 31.10.2015)

Saaranen–Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka (2006). KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tampere. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html> (Viitattu 11.1.2016)

Saaranen–Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka (2006). KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tampere. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_2.html> (Viitattu 11.1.2016)

Savon Sanomat 14.6.2014. Vaikeuksien kautta voittoon. <<http://www.savonsanomat.fi/savo/vaikeuksien-kautta-voittoon/1834555>> (Viitattu 15.1.2016)

Yle 27.4.2010. Alatorin rakentaminen käyntiin. <http://yle.fi/uutiset/alatorin_rakentaminen_kayntiin/6154326> (Viitattu 15.1.2016)

Yle 21.9.2011. Näin Alatori-hanke etenee. <http://yle.fi/uutiset/nain_alatori-hanke_etenee/5426639> (Viitattu 15.1.2016)

Yle 6.3.2013. Kuopion kävelykeskustan valmistuminen kestää ja kestää – osa yrittäjistä nostaa jo kädet pystyyn. <http://yle.fi/uutiset/kuopion_kavelykeskustan_valmistuminen_kestaa_ja_kestaa__osa_yrittajista_nostaa_jo_kadet_pystyyn/6526599> (Viitattu 15.1.2016)

Yle 18.4.2013. Kuopion toriremontissa loppukiri – paljon pitäisi olla valmiina vapun jälkeen. <http://yle.fi/uutiset/kuopion_toriremontissa_loppukiri__paljon_pitaisi_olla_valmiina_vapun_jalkeen/6584511> (Viitattu 15.1.2016)

Yrittäjät (2015). Kuopion Yrittäjät toimii yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi! <<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/kuopionyrittajat/jarjesto/>> (Viitattu 7.1.2016)

Wilhelms, Martti (2013). Suomalaiset kävelykadut. Elävät kaupunkikeskustat ry. Selvitys 2013.
<http://spotidoc.com/doc/3568530/suomalaiset-k%C3%A4velykadut>

KUVALÄHTEET

Kartta 1. Kuopion kaupunki (2015d). Kuopion sijainti. <<http://www.kuopio.fi/web/kartat-ja-sijainti>>

Kartta 2. Yle (2014). Maaninka yhdistyy Kuopioon – Kuopio nousee Suomen suurimmaksi maitokaupungiksi.
<http://yle.fi/uutiset/maaninka_yhdistyy_kuopioon__kuopio_nousee_suomen_suurimmaksi_maitokaupungiksi/7714082>

Kartta 3. Radio Kuopio (2015). Kuopion kaupunki antoi pelisäännöt kävelykeskustan liikenteelle.
<<http://www.radiokuopio.fi/uutiset/kuopion-kaupunki-antoi-pelisaannot-kavelykeskustan-liikenteelle>>

Kuva 1. Kuopion kaupunki (2010). Kuopion kävelykeskusta.
<https://www.kuopio.fi/documents/385672/385804/alatori_kavelykeskusta.pdf>

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelurunko yrittäjille

Taustaa

Kuinka kauan olette toimineet yrittäjänä?

Kuinka kauan olette olleet yrittäjänä Kuopion keskustassa?

Oletteko toimineet jonkin muun alan yrittäjänä aikaisemmin? Missä kaupungissa?

Kuulutteko johonkin yrittäjäyhdistykseen? Millaisia yhteistyövirityksiä yhdistyksessä on?

Kuopio ja yrittäminen

Millaiseksi paikaksi näette Kuopion yrittää?

Mitkä ovat Kuopion vetovoimatekijät ja vahvuudet? Entä heikkoudet?

Millainen kilpailutilanne yritysten keskuudessa vallitsee? Millainen suhde yksityisyrittäjillä ja ketjuyrityksillä on?

Onko Kuopio mielestänne yrittäjäystävällinen kaupunki? Miksi ajattelette näin?

Keskustan uudistaminen

Mitä mieltä olette keskustan uudistamisesta?

Oliko uudistus mielestänne välttämätön yrittäjien kannalta?

Olisiko uudistuksessa voinut tehdä jotain toisin?

Onko uudistuksessa keskitytty ”oikeisiin” asioihin? Missä on onnistuttu ja missä epäonnistuttu?

Miksi mielestänne uudistus tehtiin?

Ovatko uudistuksen tavoitteet eli keskustan elävöittäminen sekä vetovoimaisuuden ja saavutettavuuden parantaminen onnistuneet?

Mitä luulette, keitä varten uudistus tehtiin?

Onko mielestänne tärkeää keskittyä kehittämään keskustan aluetta vai pitäisikö kehitystoimenpiteet kohdistaa johonkin muuhun asiaan?

Uudistuksen vaikutukset

Millaisia vaikutuksia uudistuksella on ollut yrityksenne toimintaan? Myyntiin, asiakasmääriin jne.?

Koetteko, että uudistuksesta on ollut enemmän hyötyä kuin haittaa?

Onko uudistus mielestänne muuttanut yrityksenne toimintaa jollain tapaa?

Mitä luulette, onko toriparkin laajennus tuonut keskustaan enemmän asiakkaita?

Miten kuvailisitte keskustaa nyt, kun uudistus on tehty?

Onko keskusta vetovoimaisempi ja elävämpi nykyisin?

Yrittäjien mukanaolo keskustan uudistamisessa

Otettiinko mielestänne yrittäjät tarpeeksi huomioon, kun uudistusta suunniteltiin?

Kysyttiinkö mielestänne yrittäjiltä tarpeeksi mielipiteitä keskustan uudistamisesta?

Onko teillä ollut mahdollisuutta toimia keskustan uudistamisessa mukana?

Olisiko yrittäjiä pitänyt huomioida paremmin/ottaa heidät mukaan toisella tavalla huomioon uudistuksessa?

Oletteko itse toimineet aktiivisesti keskustan uudistamisessa?

Nyt, kun keskustan uudistus on pääpiirteiltään valmis, oletteko olleet mukana elävöittämässä keskustaa?

Yrittäjien mukanaolo keskustan uudistamisessa (Yrittäjyhydistyksen jäsenelle)

Miten yhdistyksenne on ollut mukana keskustan uudistamisessa?

Miten yhdistyksenne ja uudistuksessa mukana olleiden tahojen yhteistyö sujui?

Otettiinko mielestänne yrittäjät tarpeeksi huomioon, kun uudistusta suunniteltiin?

Kysyttiinkö mielestänne yrittäjiltä tarpeeksi mielipiteitä keskustan uudistamisesta?

Olisiko yrittäjiä pitänyt huomioida paremmin/ottaa heidät mukaan toisella tavalla huomioon uudistuksessa?

Oletteko olleet jollain tapaa mukana keskustan uudistamisessa ilman yhdistystä?

Automarketit, kauppakeskus Matkus ja Ikea

Luuletteko, että automarketeilla, Matkuksella sekä Ikealla on ollut vaikutusta keskustan uudistamiseen?

Onko mielestänne esim. automarketit ja Matkus vieneet asiakkaita keskustasta?

Mitä keskustassa voitaisiin tehdä toisin, jotta asiakkaat asioisivat myös keskustan liikkeissä? Onko pelkkä uudistus riittävä?

Keskustan tulevaisuus

Millaisena näette keskustan tulevaisuuden?

Miten keskustaa voisi jatkossa kehittää, jotta se säilyy vetovoimaisena ja elävänä?

Miten yrittäjät yhdessä voisivat toimia keskustan eduksi?

LIITE 2: Haastattelurunko asiantuntijoille

Taustaa

Koulutuksenne?

Työnkuvanne keskustan uudistuksessa?

Kuopio ja yrittäjyys

Millaiseksi paikaksi näette Kuopion yrittää?

Mitkä ovat Kuopion vetovoimatekijät ja vahvuudet? Entä heikkoudet?

Millaisena näette Kuopion kaupungin ja yrittäjien välisen yhteistyön?

Onko Kuopio mielestänne yrittäjäystävällinen kaupunki?

Keskustan uudistaminen

Mitkä ovat olleet Kuopion keskustan uudistuksen tavoitteet?

Onko keskustan uudistuksella ollut ns. esikuvia eli mistä idea on lähtenyt uudistukseen?

Mihin uudistuksella on pyritty?

Oliko uudistus välttämätön?

Millainen prosessi uudistus on ollut?

Keiden näkökulmasta keskustaa on uudistettu?

Ketkä ovat olleet uudistuksessa keskeisinä toimijoina?

Onko uudistus mielestänne onnistunut?

Olisiko uudistuksessa voinut tehdä jotain toisin?

Keskustan uudistaminen ja yrittäjät

Millä tavoin yrittäjiä pyrittiin ottamaan mukaan uudistuksen suunnitteluun?

Olisiko yrittäjiä voinut huomioida paremmin suunnitteluvaiheessa?

Ovatko yrittäjien näkemykset tärkeitä keskustan elävöittämissymyksessä?

Tiedättekö, onko uudistuksessa ollut mukana erilaisia yrittäjäyhdistyksiä?

Onko kaupungilla ja muilla uudistuksessa mukana olleilla tahoilla ollut erilaisia tapoja toimia eri yritysten ja yrittäjäryhmien kanssa?

Millaisia yrityksiä mielestänne keskustaan halutaan?

Millaista palautetta yrittäjät ovat antaneet keskustan uudistamisesta (toteuttamisesta, yrittäjien mukanaolosta, vaikutuksista)?

Keskustan tulevaisuus

Millaisena näette keskustan tulevaisuuden?

Miten keskustaa voisi jatkossa kehittää, jotta se säilyy vetovoimaisena ja elävänä?

Onko Kuopion kaupungilla suunnitelmia keskustan tulevaisuudelle?

Miten mielestänne yrittäjät yhdessä voisivat toimia keskustan eduksi?

LIITE 3: Yrittäjäaineiston analyysin luokittelu

Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka	Yhdistävä luokka
Infotilaisuudet	Viestintä	Elinkeinoelämä osana keskustauudistusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Tiedottaminen			
Vuorovaikutus			
Mielipiteet	Vaikuttaminen	Elinkeinoelämä osana keskustauudistusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Yrittäjien mahdollisuus vaikuttaa			
Tapahtumat ja aktiviteetit	Elävöittäminen	Kehittyvä keskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Torin yleisilme ja -tunnelma			
Kaupunkikulttuurin luominen			
Toriparkki			
Kaupallinen toiminta			
Vetovoimaisuuden puute			
Aukioloajat	Yhteistyö	Kehittyvä keskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Yhteistoiminta yrittäjien keskuudessa			
Yhteistyö yrittäjien ja kaupungin välillä			
Markkinointi			
Matkuksen vaikutus	Matkus	Kehittyvä keskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Kehitystyö jatkuu	Keskustan tulevaisuus	Kehittyvä keskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Tulevaisuuden näkymät			
Toimijat	Yrittäjäryhmät ja -yhdistykset	Elinkeinoelämä osana keskustauudistusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Toimijoiden tavoitteet ja intressit uudistuksessa			
Toriparkki ja kauppakäytävä	Kaupunkiympäristö	Muuntuva kaupunkikeskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Vetovoimaisuus			
Keskusta kokonaisuutena			
Liikkuminen keskustassa			
Liiketoiminta	Yritykset	Muuntuva kaupunkikeskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Liiketoiminnan			

lopettaminen			
Asiakasmäärät	Asiakkaat	Muuntuva kaupunkikeskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Asiakkaiden liikkuminen			

LIITE 4: Asiantuntija-aineiston analyysin luokittelu

Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka	Yhdistävä luokka
Infotilaisuudet	Viestintä	Elinkeinoelämä osana keskustauudistusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Tiedottaminen			
Vuorovaikutus			
Mielipiteet	Vaikuttaminen	Elinkeinoelämä osana keskustauudistusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Yrittäjien mahdollisuus vaikuttaa			
Tapahtumat ja aktiviteetit	Elävöittäminen	Kehittyvä keskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Kaupunkikulttuurin luominen			
Toriparkki			
Aukioloajat	Yhteistyö	Kehittyvä keskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Yhteistoiminta yrittäjien keskuudessa			
Yhteistyö yrittäjien ja kaupungin välillä			
Kehitystyö jatkuu	Keskustan tulevaisuus	Kehittyvä keskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Tulevaisuuden näkymät			
Toimijat	Yrittäjäryhmät ja -yhdistykset	Elinkeinoelämä osana keskustauudistusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Toimijoiden tavoitteet ja intressit uudistuksessa			
Toriparkki ja kauppakäytävä	Kaupunkiympäristö	Muuntuva kaupunkikeskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Uudistusprosessi			
Keskusta kokonaisuutena			
Opasteet			
Liiketoiminta	Yritykset	Muuntuva kaupunkikeskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen
Asiakasmäärät	Asiakkaat	Muuntuva kaupunkikeskusta	Kaupunkikeskustojen kehittäminen